

Projekt

z dnia 13 maja 2016 r.

Zatwierdzony przez .....

**UCHWAŁA NR .....
RADY MIEJSKIEJ W MSZCZONOWIE**

z dnia ..... 2016 r.

w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Gminy Mszczonów na lata 2015-2020 z perspektywą do 2025 roku”.

Na podstawie art.18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marac 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016r. poz. 446) Rada Miejska w Mszczonowie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji dokument „Strategia Rozwoju Gminy Mszczonów na lata 2015-2020 z perspektywą do 2025 roku” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Mszczonowa.

§ 3. Traci moc Uchwała Nr XV/125/07 Rady Miejskiej w Mszczonowie z dnia 12 listopada 2007r. w sprawie zatwierdzenia aktualizacji Strategii Rozwoju Mszczonowa.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Mszczonowie

Łukasz Koperski

Załącznik do Uchwały Nr .....

Rady Miejskiej w Mszczonowie

z dnia .....

***Strategia Rozwoju
Gminy Mszczonów
na lata 2015-2020
z perspektywą do 2025 roku***

Mszczonów, czerwiec 2016

Spis treści

WYKAZ SKRÓTÓW	4
WPROWADZENIE.....	5
METODOLOGIA.....	8
WYNIKI DIAGNOZY I ANALIZY KLUCZOWYCH ELEMENTÓW POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO GMINY MSZCZONÓW	11
ANALIZA SWOT	13
WIZJA I MISJA ROZWOJU GMINY	14
STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU.....	16
CEL STRATEGICZNY I: <i>ROZWÓJ GOSPODARCZY GMINY z WYKORZYSTANIEM ISTNIEJĄCEGO POTENCJAŁU</i>	21
Cel operacyjny 1.1. Rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej i usług	24
Cel operacyjny 1.2. Wsparcie na rzecz promocji współpracy przedsiębiorczości i rozwoju MŚP	25
CEL STRATEGICZNY II. <i>ROZWÓJ TURYSTYKI, SPORTU i REKREACJI</i>	27
Cel operacyjny 2.1. Budowa potencjału turystycznego z wykorzystaniem zasobów wód geotermalnych.....	28
Cel operacyjny 2.2. Rozwój oferty turystycznej i produktu turystycznego oraz rekreacyjno- sportowego Gminy Mszczonów	29
CEL STRATEGICZNY III <i>ROZWÓJ INFRASTRUKTURY</i>	31
Cel operacyjny 3.1. Rozwój infrastruktury związanej z budownictwem mieszkaniowym	31
Cel operacyjny 3.2. Rozwój infrastruktury wsparcia przedsiębiorczości i inwestycji.....	32
Cel operacyjny 3.3 Rozwój nowoczesnej bazy edukacyjnej	34
Cel operacyjny 3.4. Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia i rozwój usług medycznych ze szczególnym uwzględnieniem rehabilitacji	36
Cel operacyjny 3.5. Rozwój infrastruktury społecznej i usług społecznych	37
Cel operacyjny 3.6. Poprawa i rozwój infrastruktury związanej z bezpieczeństwem publicznym.....	39
CEL STRATEGICZNY IV. <i>ROZWÓJ RYNKU PRACY i AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO</i>	40
Cel operacyjny 4.1. Wsparcie aktywnych postaw na rynku pracy	40
Cel operacyjny 4.2. Rozwój e-usług i społeczeństwa informacyjnego	42
Cel operacyjny 4.3. Aktywizacja społeczności lokalnych i organizacji pozarządowych.....	44
Cel Operacyjny 4.4. Rozwój usług związanych z poprawą jakości życia mieszkańców	44
Cel Operacyjny 4.5. Rozwój usług edukacyjnych.....	47
CEL STRATEGICZNY V. <i>REWITALIZACJA</i>	50
Cel operacyjny 5.1. Rewitalizacja obszaru miejskiego i terenów zdegradowanych, w tym o znaczeniu strategicznym dla Miasta Mszczonowa.....	511
CEL STRATEGICZNY VI. <i>EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA i OZE</i>	52

Cel operacyjny 6.1. Działania na rzecz ograniczenia emisji szkodliwych gazów	53
Cel operacyjny 6.2. Wzrost wykorzystania OZE	54
RAMY FINANSOWE STRATEGII	57
REALIZACJA STRATEGII	62
Główne zasady realizacji Strategii	63
Partnerzy realizacji Strategii	66
Odbiorcy Strategii	70
MONITORING i EWALUACJA STRATEGII	72
Wskaźniki realizacji celów	74
Ewaluacja Strategii	79
KOMPLEMENTARNOŚĆ STRATEGII z INNYMI DOKUMENTAMI PROGRAMOWYMI 2014-2020	80
WYKAZ WYKORZYSTANYCH ŹRÓDEŁ	91
SPIS TABEL	91
SPIS RYSUNKÓW	92
ZAŁĄCZNIK: DIAGNOZA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU MIASTA GMINY MSZCZONÓW	92

WYKAZ SKRÓTÓW

BGK	Bank Gospodarstwa Krajowego
B+R	Badania i Rozwój
B+R+I	Badania, Rozwój i Innowacje
COIE	Centrum Obsługi Importerów i Eksporterów
CIP	Program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (ang. Competitiveness and Innovation Framework Programme - CIP)
EBI	Europejski Bank Inwestycyjny
EFRR	Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
EOG	Europejski Obszar Gospodarczy
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EFROW	Europejski Fundusz Regionalny Rozwoju Obszarów Wiejskich
EIF	Europejski Fundusz Inwestycyjny (ang. European Investment Fund)
EWT	Europejska Współpraca Terytorialna
GUS	Główny Urząd Statystyczny
H2020	<i>Horyzont 2020</i>
ICT	Technologie Informacyjne i Komunikacyjne (ang. Information and Communication Technology)
IOB	Instytucje Otoczenia Biznesu
JST	Jednostki Samorządu Terytorialnego
KE	Komisja Europejska
KFK	Krajowy Fundusz Kapitałowy
MSP	Małe i Średnie Przedsiębiorstwa
NCBiR	Narodowego Centrum Badań i Rozwoju
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
OSI	Obszar Strategicznej Interwencji
OZE	Odnawialne Źródła Energii
PAiiIZ	Państwowa Agencja Inwestycji i Informacji Zagranicznych
PARP	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
PKB	Produkt Krajowy Brutto
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
POIR	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014–2020
POIŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014–2020
POPC	Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014–2020
PUP	Powiatowy Urząd Pracy
REGON	Krajowy Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki Narodowej
RPO WM 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014–2020
RSI WM2014-2020	Regionalna Strategia Innowacji Województwa Mazowieckiego 2014-2020
SRGM	Strategia Rozwoju Gminy Mszczonów
SRWM 2020	Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2020
SWM	Samorząd Województwa Mazowieckiego
UE	Unia Europejska
WHO	Światowa Organizacja Handlu
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy
VC	Fundusz kapitału ryzyka (ang. Venture Capital)
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ang. ITI-Integrated Territorial Investment)

WPROWADZENIE

„Strategia Rozwoju Gminy Mszczonów na lata 2015-2020 z perspektywą do 2025 roku” zwana dalej „Strategią” jest głównym instrumentem realizacji celów rozwojowych gminy w perspektywie do 2025 roku.

Dokument dotyczy problematyki rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Mszczonów. Podstawowym jego celem jest przedstawienie propozycji celu oraz głównych działań, których realizacja w okresie 2015-2020 r. przyczyni się do wzrostu pozycji konkurencyjnej Gminy na mapie regionu i kraju oraz podniesienia poziomu atrakcyjności i jakości życia jej mieszkańców. Tworzenie warunków dla rozwoju społeczno-gospodarczego stanowi jedno z kluczowych zadań Samorządu Gminy. Zaprojektowane w Strategii cele i działania oraz instrumenty dla rozwoju wsparcia społeczno-gospodarczego pozwolą w sposób efektywny stymulować wzmocnienie pozycji gospodarczej Gminy, zwiększając poziom konkurencyjności ośrodka przy zachowaniu zrównoważonego rozwoju i wysokiego standardu opieki społecznej, zdrowotnej oraz poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.

W opracowaniu przedstawiono ramy realizacyjne dla *Strategii* przy zróżnicowaniu instrumentów wsparcia finansowego w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego. Dokument zawiera także propozycje wskaźników służących ocenie realizacji *Strategii* oraz ukierunkowaniu środków ujmowanych w budżecie gminy po stronie wydatków rozwojowych. W *Strategii* wskazano także główne zasady polityki rozwoju gminy w odniesieniu do realizowanego wymiaru terytorialnego rozwoju społeczno-gospodarczego w postaci nowego instrumentu, jakim są zintegrowane przedsięwzięcia w ramach polityki terytorialnej województwa mazowieckiego. Propozycje zawarte w opracowaniu koncentrują się w dużej mierze na wzmocnianiu nowoczesnej i konkurencyjnej gospodarki Gminy Mszczonów, a także zrównoważonego jej rozwoju w wymiarze zapewnienia nowoczesnej edukacji, dobrej jakości opieki zdrowotnej, czy zapewnieniu bezpieczeństwa mieszkańców.

Z tego powodu zaproponowano także podejście sektorowe w procesie wsparcia rozwoju społeczno-gospodarczego uwzględniające zidentyfikowane w Diagnozie *Strategii* potencjały rozwoju gospodarczego gminy m.in. wsparcie tradycyjnych sektorów jak produkcja rolno-spożywcza, a także usługowa. Wskazano nowe elementy rozwoju w obszarach gospodarki turystycznej, infrastruktury gminnej oraz sektorze efektywności energetycznej i gospodarki wykorzystującej technologie OZE, czy gospodarki niskoemisyjnej. *Strategia* wykazuje także

znaczenie rewitalizacji obszarów miejskich dla rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Mszczonów, w tym wykorzystanie jej naturalnych potencjałów rozwoju i zasobów kulturowych.

Strategia zakłada interwencję finansową dla zrównoważonego wzrostu gminy poprzez adresowane wsparcie dla przedsięwzięć w celu rozwiązania konkretnych problemów społecznych oraz gospodarczych gminy. *Strategia* zakłada koncentrację działań prorozwojowych samorządu Mszczonowa w określonych sferach strategicznej interwencji tj.:

- w sferze gospodarczej: zapewnienie infrastruktury i instrumentów wsparcia gospodarczego oraz rozwoju przedsiębiorczości, w tym nowych potencjałów rozwojowych: m.in. gospodarka rekreacyjno-zdrowotna, turystyka i e-usługi, technologie ekoinnowacyjne, czy infrastruktura dla inwestycji przedsiębiorstw z wykorzystaniem potencjału zaplecza gospodarczego, jakim dysponuje gmina;
- w sferze społecznej: zapewnienie warunków do rozwoju edukacji, wiedzy i kompetencji zawodowych oraz odpowiedniej jakości życia i opieki, dostępu do nowoczesnej edukacji dla mieszkańców;
- w sferze funkcjonalno-przestrzennej: odpowiednia rewitalizacja społeczno-gospodarcza i zagospodarowanie na cele rozwojowe i gospodarze wyznaczonych terenów miejskich przy zachowaniu zasad ochrony środowiska.

W procesie rozwoju Gminy Mszczonów wiodącą rolę odegrają czynniki związane z rozwojem sektora MŚP, usług oraz technologii w przedsiębiorstwach, w tym tendencja zwiększonego udziału ICT i e-usług w biznesie, determinująca powstanie nowych form działalności i aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców i ich mobilności zawodowej.

W wyniku wykorzystania m.in. środków europejskich oraz krajowych, jak i zagranicznych, zakładana jest także poprawa sytuacji w zakresie dostępności komunikacyjnej i infrastrukturalnej gminy, w tym rozwój nowoczesnej bazy gospodarczej, technologicznej, a także turystycznej i zdrowotnej oraz rekreacyjnej na terenie Mszczonowa. Realizacja *Strategii* wpłynie korzystnie na ograniczenie negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych nadal występujących w mieście m.in. w wyniku określonych procesów demograficznych. Przyczyni się także do zwiększenia efektywności wydatkowania środków publicznych w tym UE, a także pozyskania udziału innych źródeł finansowych dla zrównoważonego rozwoju gminy w powiązaniu z jego gospodarczym i infrastrukturalnym otoczeniem.

W zakresie przedmiotowym *Strategii* znalazły się następujące zagadnienia:

- określenie głównych celów rozwojowych gminy,
- opracowanie katalogu zadań na rzecz zrównoważonego rozwoju gminy,
- zaprojektowanie mechanizmów zarządzania, monitorowania i korekty działań strategicznych,
- wskazanie głównych partnerów realizacyjnych zadań dla wsparcia zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy,
- wskazanie źródeł finansowania *Strategii*,
- zaprojektowanie grupy kierunkowych projektów w tym rewitalizacyjnych i zintegrowanych w celu m.in. wykorzystania środków EFRR, EFS, RPO WM 2014-2020 oraz programów krajowych, jako jednych z kluczowych źródeł finansowania rozwoju gminy.

„*Strategia Rozwoju Gminy Mszczonów na lata 2015-2020 z perspektywą do 2025 roku*” składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wstępnej, diagnostycznej i programowej.

Centralnym punktem *Strategii* jest lista celów strategicznych oraz propozycji głównych działań wzmacniających długofalowy i stabilny rozwój społeczno-gospodarczy gminy.

Strategia pełni ważną funkcję koordynacyjną dla ukierunkowania prorozwojowych działań Samorządu Gminy w tym planistycznych, a także funkcję informacyjną i promocyjną dla ośrodka i jego potencjału rozwojowego.

Niniejsze opracowanie przygotowano zostało przez zespół ekspertów *NBO-LED* w Warszawie koordynowanych przez realizatorów zadania:

1. Rafał Wójcik – ekspert ds. strategii rozwoju, koordynator Umowy,
2. Marek Dondelewski - ekspert gospodarczy.

Integralną częścią *Strategii* jest *Diagnoza*, która pozwoliła na zidentyfikowanie głównych problemów rozwojowych Gminy Mszczonów. *Diagnoza* była także podstawą do opracowania dalszego scenariusza rozwoju oraz wskazania celów strategicznych na podstawie analizy potencjałów dla zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Mszczonowa.

Opracowanie *Strategii* nie zamyka możliwości wprowadzania zmian, prowadzenia konsultacji środowiskowych i składania propozycji działań na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego Mszczonowa w celu aktualizacji wynikającej z dynamicznie zmieniających się uwarunkowań rozwoju kraju i regionu.

METODOLOGIA

Podstawową rolą Strategii jest wyznaczenie kierunków rozwoju Gminy Mszczonów, a także nakreślenie ram koordynacji zadań przyczyniających się do osiągnięcia zakładanych celów strategicznych.

Metodologia opracowania „*Strategia Rozwoju Gminy Mszczonów na lata 2015-2020 z perspektywą do 2025 roku*” uwzględnia m.in. wyniki analizy strategicznej regionalnych dokumentów programowych województwa mazowieckiego na lata 2014-2020. Wnioski z przeprowadzonej analizy były podstawą do wypracowania celów i zadań na rzecz wsparcia zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. W *Strategii* przyjęto nowe podejście do polityki rozwoju Gminy. Układ celów ma charakter hierarchiczny tj. sformułowano cel główny oraz cele operacyjne i proponowane działania strategiczne. W dokumencie przedstawiono wizję, określono cel główny, któremu podporządkowano cele strategiczne spójne z długookresowymi priorytetami rozwoju regionalnego UE na lata 2014-2020.

Niniejszy dokument przygotowany został przez Samorząd Gminy Mszczonów z inicjatywy Burmistrza Mszczonowa przy aktywnym udziale przedstawicieli społeczności lokalnej: radnych, mieszkańców, organizacji społecznych. Dokument prezentuje wyniki aktualnej analizy społeczno-gospodarczej Gminy Mszczonów. Na podstawie diagnozy prospektywnej zidentyfikowano główne obszary oddziaływania strategicznego,

Polityka rozwoju Gminy Mszczonów nakreślona w *Strategii*, koncentruje się przede wszystkim wokół działań decydujących o jej konkurencyjności oraz jakości życia mieszkańców. W *Strategii* zastosowano podejście planowania strategicznego dla zaproponowania hierarchizacji celów tj. sformułowano cel główny oraz cele operacyjne i proponowane działania strategiczne. W zakresie każdego celu operacyjnego wyszczególniono propozycję wiodących zadań projektowych, mających przyczynić się do wzrostu społeczno-gospodarczego Gminy Mszczonów. Do opracowania *Strategii* i obiektywizacji przedstawianych w nim informacji wykorzystano metodę analizy strategicznej, analizę materiałów źródłowych (dane GUS, analizy sektorowe, raporty). W toku prac przeprowadzono konsultacje z przedstawicielami Urzędu Miejskiego w Mszczonowie i głównych środowisk społeczno-gospodarczych gminy w formie m.in. konsultacji środowiskowych celów strategicznych.

Dla potrzeb opracowania wykorzystano następujące dane:

1. Dane zgromadzone w wyniku analizy strategicznej dokumentów programowych województwa mazowieckiego na lata 2014-2020,
2. Dane statystyczne GUS, Bank danych lokalnych,
3. Dane raportów i analiz sektorowych z zakresu rozwojowego Gminy Mszczonów
4. Dane źródłowe uzyskane z Urzędu Miejskiego w Mszczonowie oraz jednostek organizacyjnych Gminy Mszczonów.

W zakresie analizy dokumentów strategicznych pod kątem oceny planowanych kierunków wsparcia rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Mszczonów uwzględniono m.in. europejskie i krajowe dokumenty strategiczne w zakresie polityki spójności oraz programowania rozwoju tj.:

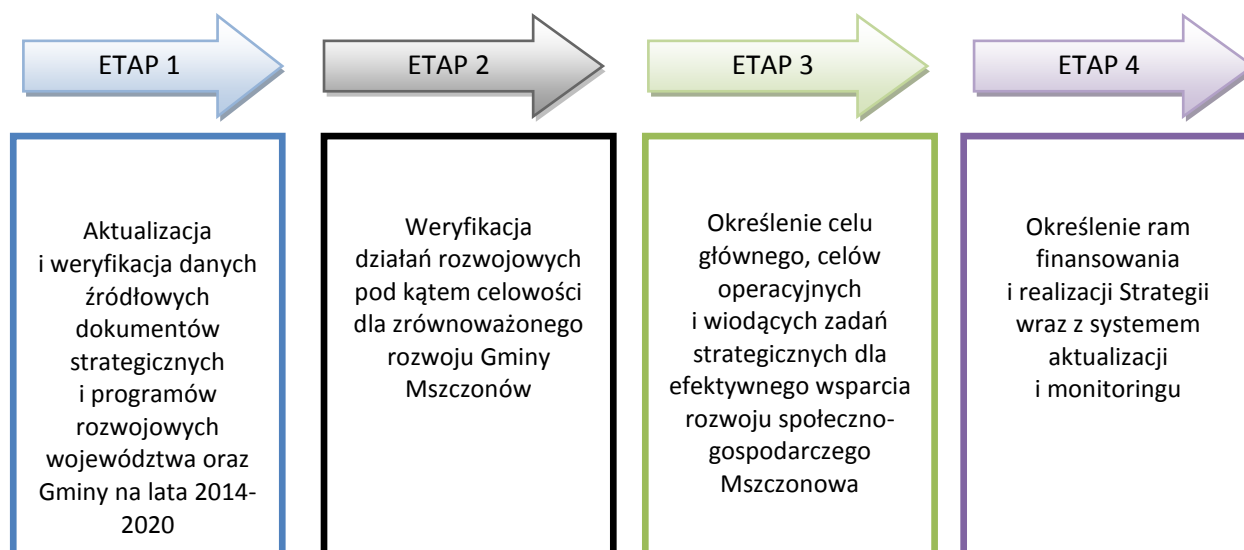
- *Strategia Europa 2020,*
- *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju,*
- *Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020,*
- *Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, Warszawa 2013,*
- *Krajowa Strategia Inteligentnych Specjalizacji, Warszawa 2014,*
- Programy Operacyjne UE 2014-2020.

Strategia została opracowana z uwzględnieniem w szczególności:

1. Pakietu legislacyjnego Unii Europejskiej dla polityki spójności na lata 2014-2020,
2. Kluczowego dokumentu strategicznego Komisji Europejskiej na lata 2014-2020 tj. *Strategii Europa 2020,*
3. *Umowy Partnerstwa 2014-2020* zatwierdzonej przez KE w dniu 21 maja 2014 r., określającej zasady polityki spójności na lata 2014-2020,
4. Dokumentów programowych województwa mazowieckiego na lata 2014-2020:
  - *Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze, Warszawa 2013r;*
  - *Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020;*
  - *Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2020 roku, Warszawa 2015r ;*
  - *Koncepcja Strategii Rozwoju Makroregionu Polski Centralnej 2030.*

Wykorzystane w pracy nad opracowaniem *Strategii* metody i narzędzia analityczne zostały dostosowane do charakteru dokumentu, wskazującego na określone cele rozwojowe.

Rys.1. Metodologia *Strategii Rozwoju Gminy Mszczonów na lata 2015-2020 z perspektywą do 2025 roku*

Źródło danych: opracowanie własne

W wyniku przyjętej metodologii prac dokonano wskazania głównych potencjałów rozwojowych Mszczonowa oraz możliwości ich wykorzystania dla wzrostu konkurencyjności społeczno-gospodarczej gminy w regionie i kraju. Uwzględniono także analizę możliwości rozwojowych, jakie stwarza m.in. potencjał gospodarki logistycznej oraz turystycznej gminy, a także sektorów tradycyjnych jak rolnictwo, mogących stanowić podstawę dla rozwoju społeczno-gospodarczego Miasta. *Strategia* oparta została o wytyczne dokumentów nowej perspektywy finansowej UE 2014 -2020. *Strategia* stanowi podstawę dla wyboru rocznych zadań wspieranych z budżetu gminy i środków zewnętrznych przez Samorząd gminy i podstawę dla *Wieloletniego Planu Inwestycyjnego Gminy Mszczonów*.

W wyniku przyjętej metodologii planowania strategicznego dokument stanowi narzędzie kreowania rozwoju gminy w wyniku zintegrowania dostępnych instrumentów finansowych i regulacyjnych dla osiągnięcia określonych celów i koncentracji działań. *Strategia* obejmuje zagadnienia, na które Samorząd Gminy Mszczonów i jego partnerzy mają rzeczywisty wpływ. W *Strategii* uwzględniono specyfikę różnych obszarów i terenów gminy oraz różnych sektorów gospodarki. *Strategia* stanowi nowoczesne ujęcie procesu rozwojowego, koncentrującego się nie tylko na realizacji harmonogramu zadań, ale przyjmującego spojrzenie problemowe zakładające wielowątkowy rozwój, poszczególnych, uzupełniających się wzajemnie sfer funkcjonowania gminy.

Opracowanie *Strategii* odbywało się z uwzględnieniem uspołecznienia procesu konstruowania planów rozwojowych. Zdaniem autorów opracowania przyjęte w *Strategii*

proponowane rozwiązania przyczynią się w sposób wielokierunkowy do przyspieszenia procesów społeczno-rozwojowych Mszczonowa.

WYNIKI DIAGNOZY I ANALIZY KLUCZOWYCH ELEMENTÓW POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO GMINY MSZCZONÓW

W nowym Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 (RPO WM 2014-2020) nacisk położony został na wspieranie innowacyjności wykorzystanie działalności B+R w gospodarce (ok. 278 mln euro), wzrost e-potencjału Mazowsza (ok. 153 mln euro), rozwój potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości (ok. 213 mln euro), przejście na gospodarkę niskoemisyjną (ok. 324 mln euro), gospodarkę przyjazną środowisku (ok. 91 mln euro), podnoszenie jakości życia (ok. 116 mln euro), rozwój regionalnego systemu transportowego (ok. 367 mln euro), rozwój rynku pracy (ok. 137 mln euro), wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem (ok. 172 mln euro), edukację dla rozwoju regionu (ok. 161 mln euro) oraz pomoc techniczną (ok. 72 mln euro).

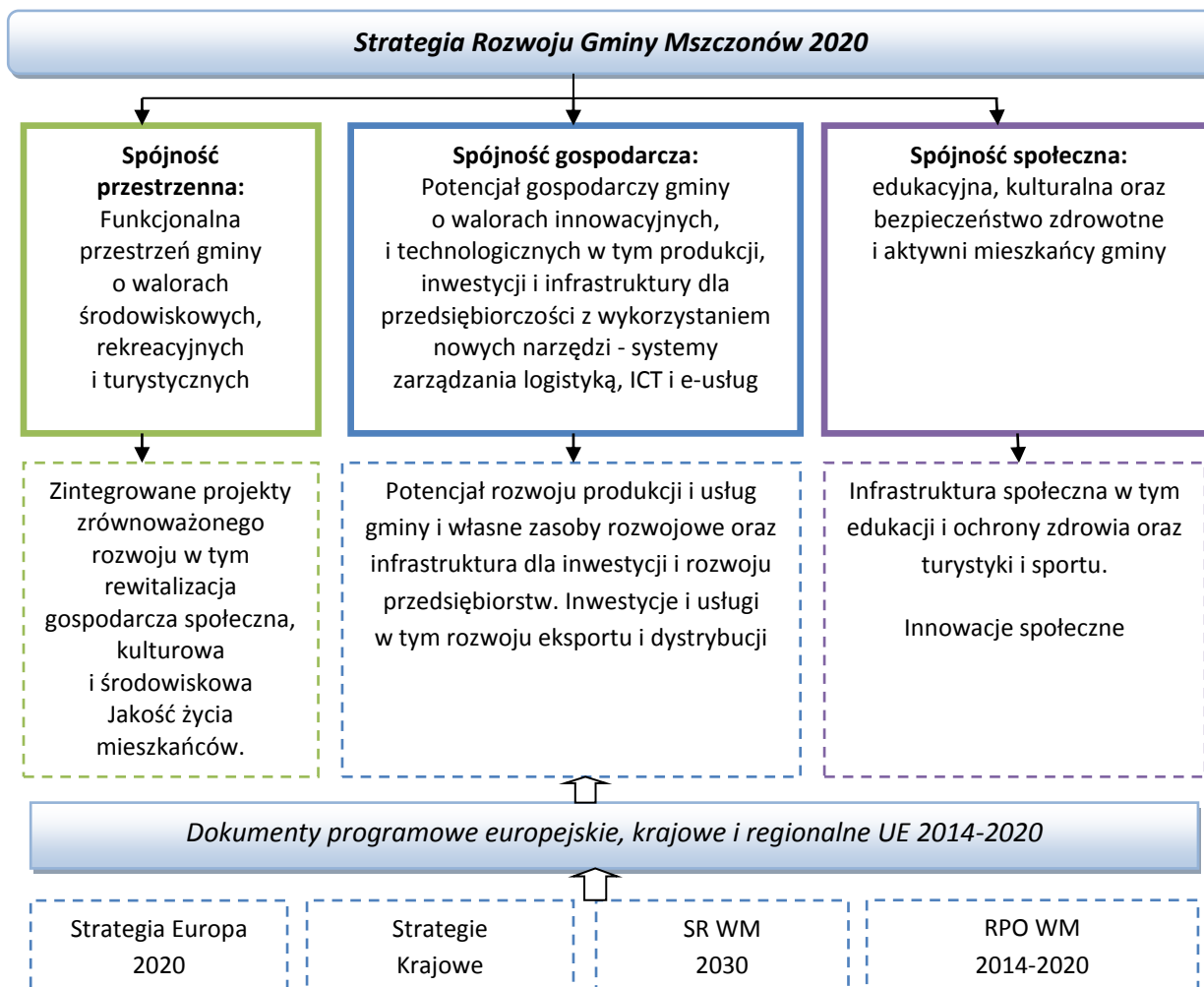
Gmina Mszczonów posiada zróżnicowane zasoby dla prowadzenia procesu rozwoju społeczno-gospodarczego opartego o wykorzystanie własnych potencjałów i zasobów realizujących założenia celów polityki spójności i polityki rozwoju na lata 2014-2020. Do kluczowych potencjałów rozwoju zidentyfikowanych na podstawie Diagnozy uwarunkowań rozwoju Gminy Mszczonów oraz analizy kluczowych elementów społeczno-gospodarczego rozwoju zaliczyć należy w pierwszej kolejności:

- stosunkowo duża liczba podmiotów gospodarczych i przedsiębiorczość mieszkańców gminy,
- silny profil sektorowy gospodarki gminy związany z usługami w logistyce oraz z potencjałem dla rozwoju specjalizacji opartych na własnym potencjalne sektorowym,
- potencjał dla rozwoju turystyki o walorach zdrowotnych i rekreacyjnych,
- węzeł transportowy rangi ponadregionalnej i dogodne skomunikowanie z dużymi aglomeracjami,
- korzystna struktura gospodarki,
- potencjał dla aktywizacji społecznej, zawodowej i gospodarczej mieszkańców,

- rezerwę terenów inwestycyjnych i infrastruktury dla przedsiębiorczości, w tym możliwości rozwoju nowych form wsparcia inwestycji typu parki przemysłowe, inkubatory, tereny strefowe, obszary przywęzłowe, jako lokalne miejsca dla rozwoju przedsiębiorczości,
- potencjał przyciągnięcia do gminy i obszarów bezpośrednio przyległych inwestorów z branży przetwórstwa, usług, logistyki, technologii przetwarzania żywności,
- potencjał dla rozwoju gospodarki zrównoważonej oraz efektywnościowej energetycznie i pro środowiskowej oraz wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych tj.: solary, pompy ciepła, fotowoltaika, geotermia, itp.,
- potencjał MŚP stymulujący nowe usługi odchodzenie od tradycyjnych form usług i produkcji na rzecz gospodarki sieciowej oraz e-gospodarki,
- potencjał dla rozwoju szkolnictwa zawodowego technicznego oraz praktycznego odchodzenia od tradycyjnej działalności rolniczej, w tym dla *rozwoju mikro i małych* przedsiębiorstw, działających na rynku lokalnym, ale także wychodzących poza region np. w sektorze nowoczesnych usług w tym turystycznych,
- potencjał i zasoby dla rozwoju grup producenckich, powiązań kooperacyjnych i klastrów nastawionych na handel i usługi o charakterze eksportowym,
- potencjał dla tworzenia nowych form wsparcia przedsiębiorczości i usług dla biznesu w kierunku rozwoju innowacji i procesów technologicznych w strefach i dzielnicach przemysłowych,
- potencjał dla rozwoju specjalizacji regionalnych i branż kluczowych dla województwa mazowieckiego (branże kluczowe dla województwa to: przemysł metalowy i maszynowy, rolnictwo, przemysł rolno-spożywczy, usługi w branżach: handel i transport oraz logistyka i usługi, finansowa, sektora badawczo-rozwojowego oraz technologii informacyjno-komunikacyjnych, energetyka oparta o odnawialne źródła energii, turystyka).

W wyniku analizy przyjęto następującą mapę orientacji strategicznej dla Gminy Mszczonów z perspektywą do 2025 roku.

Rys. 2 Mapa orientacji strategicznej Gminy Mszczonów 2015-2020 z perspektywą do 2025r.

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie analiz dotyczących Gminy Mszczonów

ANALIZA SWOT

Z przeprowadzonej analizy SWOT (patrz Załącznik nr 1) wynika, iż Gmina Mszczonów ma ogromny potencjał rozwojowy szczególnie w dwóch obszarach:

1. Gospodarczym: duży potencjał, uwarunkowany położeniem w centralnej części Polski, bliskość najważniejszych dróg tranzytowych (S8, DK 50 oraz A2), jak również potencjalnie duży zasób obszarów inwestycyjnych, co stymuluje możliwość inwestycji, produkcji usług, dystrybucji oraz działań eksportowych przedsiębiorstw oraz rozwoju inwestycji przedsiębiorstw w tym zagranicznych. Potencjał gospodarczy wynika także z faktu posiadania przez Gminę dobrych warunków dla powstawania i rozwoju firm gospodarki magazynowej,

logistycznych oraz dystrybucyjnych ze względu na położenie i dostępność komunikacyjną Gminy o znaczeniu krajowym i międzynarodowym.

2. Turystycznym: położenie w bezpośredniej bliskości terenów atrakcyjnych przyrodniczo oraz ze względu na potencjał płynący z zasobów wód geotermalnych stanowi potencjał rozwoju tego sektora.

Potencjału rozwoju gminy poszukiwać należy także w obszarze: środowiska i efektywności energetycznej m.in. potencjał wykorzystania podziemnych gorących źródeł do celów grzewczych, rekreacyjnych oraz zrównoważonego rozwoju.

Do mocnych stron należy z pewnością stosunkowo dobrze rozwinięta infrastruktura edukacyjna, silne tradycje sektora sadowniczego we wschodniej części Gminy, jak również aktywność gospodarcza mieszkańców. Niewątpliwymi słabościami i czynnikami hamującymi rozwój Gminy mogą być m.in. brak dostatecznie zaawansowanych form powiązań kooperacyjnych przedsiębiorstw, w szczególności w zakresie obrotu produktami rolniczymi i przetwórstwa rolno-spożywczego, problemy demograficzne, głównie: starzenie się społeczeństwa, brak odpowiedniego zaplecza hotelowego.

Powyzsze czynniki mogą wpływać na słaby rozwój Gminy i lokalnego rynku pracy. Należy również podkreślić, że niektóre obiekty zabytkowe nie są dostępne dla turystów. Przewycięzenie tych uwarunkowań wyzwoli nowe impulsy rozwojowe Gminy Mszczonów.

Bliskość dużych ośrodków miejskich, szczególnie Warszawy, oddziałuje również na lokalny rynek pracy i odpływ mieszkańców, w tym szczególnie ludzi najlepiej wykształconych, którzy w Warszawie poszukują lepiej płatnej pracy, lub adekwatnej do posiadanych kwalifikacji.

WIZJA I MISJA ROZWOJU GMINY

Określenie wizji strategicznego rozwoju służy dążeniu do osiągnięcia optymalnego kierunku rozwoju gminy. Wielokierunkowość procesów współczesnego rozwoju gospodarczego, a także konieczność równoczesnego uwzględnienia kryteriów ekonomicznych (gospodarka), społecznych i ekologicznych (środowisko), a także przestrzennych uwarunkowań rozwoju gminy, powodują złożony charakter wyznaczonych kierunków i celów *Strategii*. Wizja strategiczna określa stan docelowy, do osiągnięcia, którego gmina będzie dążyć

w perspektywie najbliższych kilkunastu lat. Zdefiniowanej misji i wizji podporządkowane są główne cele oraz działania realizowane przez gminę. Jedną z funkcji zdefiniowania misji Gminy Mszczonów jest określenie roli władz Miasta w dążeniu do najbardziej pożądanego przyszłego kształtu rozwoju gminy. Wizja uwzględnia wykorzystanie posiadanych zasobów przy zachowaniu potrzeb mieszkańców gminy oraz kluczowych interesariuszy. Poniżej sformułowana wizja określa wytyczne dotyczące kierunku i sposobu działania Władz Samorządowych Gminy przyjętego na okres do 2025 roku.

WIZJA

Gmina Mszczonów atrakcyjnym miejscem rozwoju społeczno-gospodarczego oraz inwestycyjnego, wyróżniającym się w skali regionu i kraju, posiadającym przyjazną środowisku gospodarkę oferującą mieszkańcom dobrą jakość życia i oferującą kompleksową obsługę dla osób odwiedzających gminę.

Określona wizja rozwoju przedstawia pożądaną stan rozwoju Gminy Mszczonów i jest odpowiedzią na współczesne wyzwania rozwojowe tj.: zrównoważony rozwój gospodarczy, atrakcyjne warunki zamieszkania, edukacji, pracy i rekreacji. Pożądane będą także aktywne postawy mieszkańców i przedsiębiorców będące silnym impulsem rozwojowym dla gminy. Oznacza to konieczność nie tylko wykorzystania zróżnicowanych potencjałów rozwojowych gminy, ale także jego dobrych, spójnych powiązań z otoczeniem pod względem dostępności komunikacyjnej, produkcyjnej i usługowej oraz inwestycyjnej i turystycznej. Powyższej wizji rozwojowej odpowiada misja koncentrująca się na:

MISJA

Zbudowanie konkurencyjnego ośrodka gminnego, wykorzystującego własny potencjał produkcyjno-usługowy oraz turystyczny i rekreacyjny, dogodne położenie geograficzne i walory naturalne dla wzmocnienia współpracy społeczno-gospodarczej i tworzenia harmonijnych warunków rozwoju życia na terenie Gminy

Misja została zorientowana na:

- wykorzystanie w szerszym stopniu własnych potencjałów rozwojowych gminy,

- wzmocnienie więzi społecznych i gospodarczych sprzyjających aktywności edukacyjnej, zawodowej i społecznej oraz turystycznej i zdrowotnej mieszkańców,
- zbudowanie świadomości bycia mieszkańcem Gminy Mszczonów, otwartym na potrzeby człowieka i otoczenia.

STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU

Cele strategiczne określają i koncentrują pożądane kierunki rozwoju gminy i obszary, na jakie Władze Samorządowe powinny zorientować swoje działania.

Diagnoza społeczno-gospodarcza, przeprowadzona na jej podstawie, analiza SWOT pozwoliły na określenie następujących strategicznych celów rozwoju Gminy Mszczonów:

Tabela 1. Zestawienie celów strategicznych rozwoju Gminy Mszczonów

CEL GŁÓWNY STRATEGII <i>Wzrost konkurencyjności gminy opartej na potencjale własnym dla rozwoju zrównoważonej gospodarki o środowiskowych walorach technologicznych i dynamicznej przedsiębiorczości z udziałem aktywnych zawodowo i społecznie mieszkańców.</i>					
CELE STRATEGICZNE					
<p><i>NOWOCZESNA i EFEKTYWNA GOSPODARKA</i></p> <p><u>Cel 1:</u></p> <p><i>Rozwój gospodarczy gminy z wykorzystaniem istniejącego potencjału.</i></p>	<p><i>TURYSTYKA, SPORT, REKREACJA</i></p> <p><u>Cel 2:</u></p> <p><i>Rozwój turystyki, sportu i rekreacji</i></p>	<p><i>INFRASTRUKTURA</i></p> <p><u>Cel 3:</u></p> <p><i>Rozwój infrastruktury</i></p>	<p><i>RYNEK PRACY I AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO</i></p> <p><u>Cel 4:</u></p> <p><i>Rozwój rynku pracy i aktywne społeczeństwo</i></p>	<p><i>REWITALIZACJA</i></p> <p><u>Cel 5:</u></p> <p><i>Rewitalizacja</i></p>	<p><i>ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ</i></p> <p><u>Cel 6:</u></p> <p><i>Efektywność energetyczna i OZE</i></p>
Cele OPERACYJNE					
<p><u>Cel Operacyjny 1.1.</u> Rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej i usług.</p> <p><u>Cel Operacyjny 1.2</u> Wsparcie na rzecz promocji współpracy przedsiębiorczości</p>	<p><u>Cel operacyjny 2.1.</u> Budowa potencjału turystycznego z wykorzystaniem wód geotermalnych</p> <p><u>Cel operacyjny 2.2.</u> Rozwój Oferty</p>	<p><u>Cel Operacyjny 3.1.</u> Rozwój infrastruktury związanej z budownictwem mieszkaniowym</p> <p><u>Cel Operacyjny 3.2.</u> Rozwój infrastruktury wsparcia</p>	<p><u>Cel Operacyjny 4.1.</u> Wsparcie aktywnych form na rynku pracy</p> <p><u>Cel Operacyjny 4.2.</u> Rozwój e-usług i społeczeństwa informacyjnego</p>	<p><u>Cel Operacyjny 5.1.</u> Rewitalizacja obszaru miejskiego i terenów zdegradowanych, w tym o znaczeniu strategicznym dla Miasta</p>	<p><u>Cel Operacyjny 6.1.</u> Działania na rzecz ograniczenia emisji szkodliwych gazów i pyłów do atmosfery oraz zmniejszenia zużycia energii</p> <p><u>Cel Operacyjny 6.2.</u></p>

i rozwoju MŚP	turystycznej i produktu turystycznego oraz rekreacyjno-sportowego Gminy	<p>przedsiębiorczości i inwestycji</p> <p><u>Cel operacyjny 3.3.</u> Rozwój nowoczesnej bazy edukacyjnej</p> <p><u>Cel operacyjny 3.4.</u> Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia usług medycznych ze szczególnym uwzględnieniem rehabilitacji</p> <p><u>Cel Operacyjny 3.5.</u> Rozwój infrastruktury społecznej i usług społecznych</p> <p><u>Cel operacyjny 3.6.</u> Poprawa i rozwój infrastruktury związanej z bezpieczeństwem publicznym</p>	<p><u>Cel operacyjny 4.3.</u> Aktywizacja społeczności lokalnych i organizacji pozarządowych</p> <p><u>Cel operacyjny 4.4.</u> Rozwój usług związanych z poprawą jakości życia mieszkańców</p> <p><u>Cel operacyjny 4.5.</u> Rozwój usług edukacyjnych</p>		Wzrost wykorzystania OZE
---------------	---	---	--	--	--------------------------

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie konsultacji z Samorządem Gminy Mszczonów, sierpień 2015 r.

CEL GŁÓWNY

Wzrost konkurencyjności gminy opartej na potencjale własnym dla rozwoju zrównoważonej gospodarki o środowiskowych walorach technologicznych i dynamicznej przedsiębiorczości z udziałem aktywnych zawodowo i społecznie mieszkańców.

Opis Celu głównego Strategii:

Cel główny *Strategii* odnosi się do wyników analizy posiadanych przez Gminę Mszczonów zasobów własnych, walorów oraz potencjałów rozwoju. Jest on zbieżny z zakładanymi celami rozwojowymi w latach 2014-2020 (w perspektywie do 2025 roku) oraz priorytetami rozwojowymi zidentyfikowanymi w dokumentach UE m.in. Strategia Europa 2020 oraz SRWM 2020 tj.:

- włączenie potencjałów własnych do budowy konkurencyjnej gospodarki,
- nowoczesność usług i handlu,
- zwiększenie aktywności i mobilności zawodowej mieszkańców.

Osiągnięcie celu głównego Strategii wymagać będzie tworzenia warunków do rozwoju gospodarczego m.in. poprzez:

- Rozwój produkcji, usług w tym gospodarki turystycznej i logistyki powiązanej z wykorzystaniem położenia geograficznego i komunikacyjnego Gminy.
- Tworzenie warunków przyjaznych dla inwestorów i przedsiębiorców.
- Wspieranie tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw lokalnych.
- Aktywizację zawodową mieszkańców.
- Tworzenie warunków do zwiększenia inwestycji pozarolniczych – głównie w przemyśle rolno-spożywczym.

W zakresie rozwoju społeczno -gospodarczego strategiczne działania Samorządu Gminy Mszczonów dotyczyć powinny w znacznej mierze budowy własnych, nowych przewag konkurencyjnych gospodarki gminy opartych na kilku zasadniczych elementach m.in.:

1. Efektywne wykorzystanie infrastruktury dla potrzeb przedsiębiorczości i rozwoju technologii zrównoważonej i wyposażonej w nowoczesne technologie oraz usługi gospodarki lokalnej a także rozwoju infrastruktury i inwestycji przedsiębiorstw na

terenie gminy w tym zdolności rozwoju usług logistycznych i dystrybucyjnych z udziałem inwestorów.

2. Wzmocnienie potencjału wybranych dziedzin gospodarki bazujących na tradycyjnej strukturze gospodarczej gminy m.in. produkcja przemysłowa, usługi i inne potencjały sektorowe, jak rolnictwo, zasoby naturalne czy potencjał dla rozwoju turystycznego oraz gospodarki opartej na efektywnym wykorzystaniu zasobów naturalnych i efektywnej energetycznie.
3. Aktywizacja zawodowa mieszkańców i stymulowanie mobilności gospodarczej, sprzyjające aktywności społeczno-gospodarczej i tworzeniu nowych form pracy na terenie Gminy Mszczonów.

CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

Celami strategicznymi dla rozwoju Gminy Mszczonów w perspektywie do 2025 roku przyjęto:

1. Rozwój gospodarczy gminy z wykorzystaniem istniejącego potencjału
2. Rozwój turystyki sportu i rekreacji
3. Rozwój infrastruktury komunalnej, środowiskowej oraz gospodarczej i społecznej
4. Rozwój rynku pracy i aktywne społeczeństwo
5. Rewitalizacja
6. Efektywność energetyczna i OZE

Gmina, podobnie jak inne jednostki samorządu lokalnego, zarówno na terenie województwa mazowieckiego, jak i w innych województwach, dysponuje ograniczonymi zasobami w kontekście realizacji wszystkich wymienionych powyżej celów strategicznych. W związku z powyższym należy zadbać o to, aby w pierwszej kolejności realizowane były cele niezbędne do właściwego funkcjonowania gminy. Zdefiniowane cele strategiczne określają długoterminowe kierunki rozwoju Gminy Mszczonów, natomiast cele operacyjne służą przełożeniu tych kierunków rozwoju na poziom szczegółowych działań/zadań operacyjnych.

Dla każdego celu strategicznego wskazano grupę celów operacyjnych, których realizacja umożliwi osiągnięcie oczekiwanego stanu docelowego nakreślonego w poszczególnych obszarach mapy strategicznej Gminy Mszczonów. W ramach każdego z wymienionych celów

operacyjnych zaproponowane zostały kierunki interwencji możliwe do realizacji w ramach określonego celu. Przedstawiony w dokumencie katalog stanowi jedynie propozycję i tym samym nie należy go traktować, jako zbioru zamkniętego, wyczerpującego wszystkie możliwości rozwojowe stojące przed gminą, które w miarę realizacji założeń niniejszego dokumentu mogą ewaluować i przyczyniać się do powstawania kolejnych strategicznych kierunków, czy lokalnych specjalizacji, których realizacja pozwoli na osiągnięcie stanu zdefiniowanego w misji i wizji strategicznej Mszczonowa.

CEL STRATEGICZNY I: ROZWÓJ GOSPODARCZY GMINY z WYKORZYSTANIEM ISTNIEJĄCEGO POTENCJAŁU

OPIS CELU

Rozwój gospodarczy gminy ukierunkowany jest na realizację wielopłaszczyznowych działań wykorzystujących zasoby i potencjał infrastrukturalny, ludzki i środowiskowy gminy. Wspólnym mianownikiem jest zrównoważony rozwój gospodarczy gminy. Podstawowym kierunkiem jest rozwój usług, produkcji i logistyki oraz systemów kooperacji i dystrybucji zorientowanej także na eksport w przemyśle, usługach i przetwórstwie rolno-spożywczym. Kolejnym aspektem rozwoju gospodarczego gminy jest dalsze pobudzanie działalności gospodarczej przedsiębiorstw oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii, systemów i usług oraz narzędzi kooperacji do wzmocnienia konkurencyjności lokalnej gospodarki. Sprzyjać temu będzie także powstawanie i rozwój podmiotów gospodarczych w następujących działach gospodarki: pośrednictwo finansowe, obsługa firm, logistyka sektor budownictwa komunalnego czy obsługi nieruchomości, gastronomia i turystyka. Gospodarka Gminy Mszczonów wymaga wzrostu technologicznego oraz innowacyjności, sektora MŚP. Zrównoważony rozwój gminy uwzględnić powinien także potencjał infrastruktury dla rozwoju inwestycji przedsiębiorstw przy zachowaniu priorytetów gospodarki niskoemisyjnej. Rozwój gospodarczy oparty będzie w znacznej mierze na wzroście mikroprzedsiębiorstw oraz potencjału MŚP. Pobudzanie aktywności gospodarczej i tworzenie nowych produktów i usług przez przedsiębiorców, a także rozwoju nowych form działalności przedsiębiorstw w kooperacji z MŚP np. w obszarze logistyki, handlu, usług, w tym e-handel, kooperacja przedsiębiorstw w formie powiązań lokalnych i docelowo

klastrów. Kluczowe jest zatem wsparcie usług dla rozwoju przedsiębiorczości, w tym przy współpracy z otoczeniem biznesu oraz wspieranie lokalnych sektorów branżowych tj.: logistyka czy branży rolno-spożywczej, usług transportowych i inne. Istotną rolę w rozwoju gospodarczym Gminy Mszczonów odgrywać będą nadal inwestycje zagraniczne, a także działalność podmiotów sektora publicznego oraz komunalnego.

Poza wsparciem określonych grup podmiotów czy specjalizacji wzmacniających dany sektor wspieranie współpracy między B+R oraz przedsiębiorcami. Pozwoli to na wdrażanie nowych technologii, usług czy systemów zarządzania oraz wzmocnienie kompetencji kadr zawodowych zwiększających przewagę konkurencyjności danego sektora, czy branży. Rozwój nowoczesnej gospodarki oznacza ponadto realizację wsparcia w zakresie zapewnienia nowoczesnej infrastruktury dla przedsiębiorczości i inwestycji poprzez projekty rozwoju lokalnych obszarów gospodarczych czy inkubatorów wspierających mikrofirmy lub powiązania sektorowe oraz w obrębie współpracy dużych np. logistycznych, czy produkcyjnych przedsiębiorstw z MŚP. Lokalnym elementem wzrostu gospodarczego powinno być ponadto wsparcie dla zakładania nowych podmiotów gospodarczych. Wsparcie nowoczesnych technologii w gospodarce gminy obejmować będzie projekty dotyczące innowacji biznesowych oraz ekoinnowacji. Gmina posiada walory i potencjały rozwojowe w powyższym zakresie. Biorąc pod uwagę uwarunkowania naturalne i posiadane zasoby gmina rozwijać może wsparcie gospodarki zdrowotnej i rehabilitacyjnej oraz powiązanych z nimi usług rekreacyjno- turystycznych, jako lokalnej specjalizacji przeznaczając także na ten cel określone tereny do zagospodarowania rekreacyjnego i leczniczego. Odpowiednia rewitalizacja, w tym terenów krajobrazu miejskiego, przyrodniczego, obiektów kulturowych i w szczególności sporej części kwartałów Miasta Mszczonów, generować będzie także rozwój nowych form aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców gminy np. wokół kreowania lokalnego produktu turystycznego, czy usług gospodarki turystycznej na bazie posiadanych zasobów kulturowych i przyrodniczych oraz naturalnych.

Ważnym czynnikiem dla wzrostu gospodarczego jest rozwój infrastruktury służącej podniesieniu atrakcyjności inwestycyjnej gminy. Skutecznym narzędziem jest tu promocja nowych inwestycji na udostępnianych dla rozwoju przedsiębiorczości obszarach gminy, a także poprzez rozwój atrakcyjnych form edukacji zawodowej, technologicznej i technicznej. Formą takiej aktywności Samorządu może być utworzenie parku inwestycji na wydzielonych obszarach, przygotowanie miejsc dla rozwoju przedsiębiorczości w gminie. Położenie

geograficzne Mszczonowa oraz potencjał terenów inwestycyjnych mogą stać się znaczącymi czynnikami rozwojowymi, przy odpowiednim skomunikowaniu miasta. Niezbędna jest w tym obszarze dalsza promocja gospodarcza gminy. Dogodne położenie geograficzne oraz dobre skomunikowanie gminy są czynnikami wpływającymi na zainteresowanie inwestorów gminą, jako miejscem lokowania przedsięwzięć produkcyjnych i usługowych. Poza infrastrukturalnym rozwojem terenów dla inwestycji ważne jest rozwijanie na nich kooperacji firm, w tym usług na rzecz współpracy przemysłowej w postaci np. parku przemysłowego czy inkubatora przedsiębiorczości. Kolejnym czynnikiem rozwoju gospodarczego powinno być tworzenie warunków dla aktywizacji zawodowej oraz mobilności zawodowej mieszkańców.

Wsparcie to powinno korespondować z potrzebami rozwojowymi i inwestycyjnymi firm i ma służyć rozwojowi nowych, potrzebnych na rynku kompetencji zawodowych poszukiwanych przez lokalnych przedsiębiorców. Istotnym dla rozwoju Mszczonowa sektorem jest gospodarka związana z inwestycjami i technologiami środowiskowymi z uwagi na konieczne spełnienie warunków gospodarki niskoemisyjnej oraz opartej na odnawialnych, naturalnych zasobach. Wpłynie to pozytywnie na konkurencyjność mszczonowskich przedsiębiorstw z uwagi na rosnące koszty korzystania ze środowiska. Planowane działania w obszarze efektywności energetycznej Gminy Mszczonów będą wspomagać proces nie tylko unowocześnienia przedsiębiorstw oraz także powstawania nowych zawodów oraz specjalizacji związanych z funkcjonowaniem zrównoważonej i ekologicznej gospodarki. Jest to związane z obsługą inwestycji, eksploatacją instalacji środowiskowych czy również z zapotrzebowaniem na kadry techniczne w zakresie szeroko rozumianej gospodarki ekoinnowacyjnej. Dostępność kadr o odpowiednich kwalifikacjach i umiejętnościach zawodowych dostosowanych do potrzeb przedsiębiorców czy gospodarki jest wskazywana, jako jeden z ważniejszych elementów wpływających na konkurencyjność gospodarczą danego obszaru.

Kreowanie gospodarki niskoemisyjnej i rozwiązań prośrodowiskowych umocni wizerunek Mszczonowa także, jako miejsca rozwoju gospodarki turystycznej i rekreacji na bazie walorów i zasobów naturalnych Gminy (zasoby wodne), a także w perspektywie rozwoju usług turystyki zdrowotnej i rehabilitacyjnej. Zarówno gospodarczy profil gminy ukierunkowanej na zrównoważony rozwój, w tym technologie i gospodarkę

prośrodowiskową, jak i nowoczesna infrastruktura, przyczynią się do wzrostu atrakcyjności gminy dla działalności gospodarczej.

W grupie przemysłów tradycyjnych istotną rolę odgrywać będzie nadal przemysł rolno-spożywczy. Podstawę surowcową sektora przetwórstwa rolno-spożywczego gminy stanowi rolnictwo o rozwiniętych specjalizacjach produkcji roślinnej (warzywa i owoce).

W przemyśle rolno-spożywczym wzrasta znaczenie małych przedsiębiorstw. Niezbędny jest rozwój w tym obszarze i dalsze rozwijanie zorganizowanych form działalności producentów rolnych celem dostosowywania ilości i jakości produkcji do wymogów jednolitego rynku europejskiego. Sprzyjać to będzie wielofunkcyjnemu rozwojowi rolnictwa i obszarów wiejskich gminy.

Cel operacyjny 1.1. Rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej i usług

Pozarolnicza działalność gospodarcza obejmuje m.in. takie kategorie jak leśnictwo, działalność produkcyjną, przetwórstwo produktów rolnych (np. mięsa, owoców i warzyw, napojów, wyrobów piekarniczych), przetwarzanie drewna, działalność rękodzielniczą, handel, agroturystykę i wynajem pokoi, budownictwo, transport i magazynowanie, obsługę nieruchomości i wynajem maszyn (m.in. działalność agencji kupna i sprzedaży, wypożyczanie urządzeń rolniczych), wytwarzanie i zaopatrywanie w energię oraz inne kategorie niesklasyfikowane, jako działalność rolnicza. Biorąc pod uwagę potencjał własny gminy Mszczonów należy dbać o promocję oraz wspierać rozwój tych branż, z uwagi na zdolność generowania w tych obszarach gospodarki nowych miejsc pracy.

Dla rozwoju gospodarczego Mszczonowa duże znaczenie posiadać będzie tworzenie komplementarnej sfery usług turystycznych powiązanych z zagospodarowaniem zasobów geotermalnych. Działalność gospodarcza o charakterze turystycznym i rekreacyjnym posiadać powinna charakter priorytetowy.

W celu zachęcenia mieszkańców do podejmowania działań gospodarczych powinno się stworzyć szereg zachęt dla potencjalnych przedsiębiorców. Pomocą przy realizacji tego celu służyć mogą usługi oferowane przez Krajowy System Usług (KSU). KSU oferuje szereg instrumentów finansowych oraz doradczych, które mogą stać się zachętą do rozpoczęcia działalności gospodarczej. Wśród tych instrumentów wymienić należy: fundusze pożyczkowe, fundusze poręczeniowe, usługi z zakresu ochrony środowiska (pomoc we

wdrażaniu zmian wpływających na poprawę jakości środowiska), proinnowacyjne usługi doradcze. W celu zapewnienia kompleksowej obsługi potencjalnych przedsiębiorców niezbędne jest również podejmowanie tzw. działań miękkich. Pozwolą one przedsiębiorcom dowiedzieć się jak podnieść swoją konkurencyjność w branży oraz jak wzmocnić rozpoznawalność wspólnej marki, a w konsekwencji jak zwiększyć zyski.

DZIAŁANIA

- Wykorzystanie i wzmocnianie specjalizacji np. logistyka celem poprawy konkurencyjności gospodarki lokalnej, produkcja przemysłowa, usługi;
- Wspieranie rozwoju nowych technologii w tym w sektorach tradycyjnych jak produkcja rolna;
- Rozwój infrastruktury przedsiębiorczości celem pozyskiwania inwestycji;
- Zagospodarowanie terenów na cele rozwoju gospodarki w tym tworzenie atrakcyjnych miejsc rozwoju inwestycji, inkubacji przedsiębiorstw oraz parku przemysłowego w gminie;
- wspieranie rozwoju działalności gospodarczej, nieuciążliwej dla środowiska naturalnego z wykorzystaniem OZE;
- Wzmocnianie potencjału rozwojowego i absorpcyjnego obszarów wiejskich gminy ;
- Wdrożenie programów i systemów poprawy kwalifikacji zawodowych mieszkańców;
- Wsparcie dla powstania nowych podmiotów gospodarczych;
- Rozwój infrastruktury technicznej służącej ochronie środowiska w tym m. in. rozbudowa sieci wodno – kanalizacyjnej szczególnie na obszarach wiejskich;
- Rozwój infrastruktury drogowej w celu wspierania lokalnego rozwoju w tym na obszarach wiejskich.

Cel operacyjny 1.2. Wsparcie na rzecz promocji współpracy przedsiębiorczości i rozwoju MŚP

Wzmocnieniu w gospodarce lokalnej gminy ulegać powinny powiązania kooperacyjne firm w tym o charakterze klastrowym (powiązania kooperacyjne) np. producentów rolnych, firm logistycznych, usługowych. Umocnianie relacji powinno być zauważalne na rynku lokalnym produkcji żywności oraz innych artykułów rolniczych i ogrodnictwa, a także w procesach restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa, przy współpracy z edukacją, szkolnictwem,

instytucjami B+R oraz otoczenia biznesu. Rozwój kooperacji przedsiębiorstw powinien być także ukierunkowany w większym stopniu na relacje z kapitałem zewnętrznym, w tym zagranicznym, co powinno wpłynąć korzystnie na lokalny rynek pracy. Promocja lokalnych przedsiębiorstw powinna objąć takie formy aktywności jak: oferta promocji opracowana wspólnie z samorządem, udział firm lokalnych w misjach gospodarczych, targach, również przy współpracy z partnerami spoza regionu. Rozwój działalności gospodarczej oraz rozwój produkcji ukierunkowanej na eksport w produkcji i usługach oraz technologii w przemyśle i przetwórstwie rolno - spożywczym są jednymi z kierunków strategicznego rozwoju województwa mazowieckiego w SRWM 2030 roku¹. W tym zakresie korzystnym rozwiązaniem na poziomie lokalnym będzie marketing, promocja i rozwój usług związanych z dystrybucją żywności oraz produktów lokalnych producentów, a także lokalna certyfikacja produktów rolnych, jako produktów dobrej jakości i ekologicznych. W ramach zintegrowanych programów lokalnych samorząd gminy może tworzyć warunki dla promocji MŚP i mikroprzedsiębiorców wyróżniających się konkurencyjnością zewnętrzną oraz wchodzących w struktury sieciowe, co ożywi lokalny rynek produkcji i usług.

DZIAŁANIA

- Tworzenie warunków przyjaznych dla inwestorów i przedsiębiorców;
- Podejmowanie działań na rzecz rozwoju usług okołobiznesowych dla przedsiębiorców oraz dla osób zakładających firmy;
- Wsparcie rozwoju lokalnych stref produkcyjnych i terenów inwestycyjnych oraz inkubatorów przedsiębiorczości w gminie;
- Wspieranie e-usług i e-handlu w wymiarze gospodarczej i przedsiębiorstwach;
- Wzmocnienie potencjału eksportowego przedsiębiorstw lokalnych;
- Rozwój struktur sieciowych (w tym klastrów, grup producenckich) oraz wzmocnienie sieciowej kooperacji w rolnictwie i produkcji rolno-spożywczej oraz umocnienie sektorów i branż o znaczącym potencjale dla rozwoju lokalnego (gospodarka rolno -spożywcza, ogrodnictwo, gospodarka turystyczna, zdrowotna, rehabilitacyjna);
- Koordynacja lokalnej polityki inwestycyjnej;

---

¹ Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku Innowacyjne Mazowsze, Załącznik do Uchwały nr 158/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 28 października 2013 r.

- Rozwój warunków do zwiększenia inwestycji pozarolniczych – głównie w przemyśle rolno-spożywczym, a także usługach, dystrybucji i handlu;
- Utworzenie gminnego punktu konsultacyjnego i doradczego o charakterze zintegrowanych usług informacyjnych dla MŚP w zakresie możliwości pozyskania wsparcia przedsiębiorczości z programów UE 2014-2020 przy współpracy z instytucjami zajmującymi się wsparciem gospodarczym jak Regionalne Agencje Rozwoju, Izby Przemysłowo- Handlowe, PAIiIZ i inne);
- Wdrożenie nowych narzędzi współpracy oraz wsparcia przedsiębiorczości np. lokalnego portalu biznesu z udziałem lokalnych producentów i dostawców z systemem e-zamówień;
- Wzmocnienie powstawania klastrów lokalnych wokół skupisk branżowych lub dużych inwestorów w łańcuchu wymiany z udziałem lokalnego sektora MŚP.

CEL STRATEGICZNY II. ROZWÓJ TURYSTYKI, SPORTU I REKREACJI

OPIS CELU

Turystyka stanowi trzecią, co do wielkości działalność społeczno-gospodarczą w UE i szacuje się, że generuje ponad 10% PKB w UE, zapewniając około 11% wszystkich miejsc pracy. Turystyka jest ważnym sektorem zarówno dla obywateli UE, jak i dla unijnej gospodarki. Wywiera ona pozytywny wpływ na wzrost gospodarczy i zatrudnienie w UE. Ponadto przemysł turystyczny jest jedną z niewielu branż, która pomimo kryzysu cały czas rozwija się i tworzy nowe miejsca pracy². Zgodnie z priorytetami Unii Europejskiej (UE) określonymi w strategii „Europa 2020”, a także w celu utrzymania pozycji Europy, jako najpopularniejszego kierunku turystycznego na świecie, Komisja Europejska w okresie 2014-2020 proponuje nowe ramy skoordynowanych działań w zakresie turystyki w celu podniesienia konkurencyjności europejskiej gospodarki turystycznej³.

Postrzeganie turystyki, jako konkurencyjnej dziedziny gospodarczej w UE oznacza ujęcie rozwoju turystycznego, jako zagadnienia przekrojowego, powiązanego z takimi elementami europejskiej polityki jak: swobodny przepływ osób, towarów i usług, małe i średnie

² Źródło: <http://www.ectaa.org/>

³ http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/flash_arch_404_391_en.htm#392

przedsiębiorstwa, ochrona konsumentów, polityka ochrony środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu, a także polityka regionalna. Obszar turystyki generować będzie perspektywę rozwoju miejsc pracy, możliwości przekwalifikowania kadr na obszarach wiejskich, powiązania oferty turystycznej opartej na walorach krajobrazowych i naturalnych zasobach z lokalnymi usługami, produktami, a także wprowadzania rozwiązań w zakresie nowoczesnych narzędzi sprzedaży, marketingu i promocji, w tym platform ICT⁴.

W zakresie rozwoju infrastruktury nacisk położony powinien być na elementy sprzyjające kreowaniu działań w obszarze rekreacji, sportu i turystyki przy powstawaniu i zagospodarowaniu obiektów, oraz rozwój bazy hotelowej i turystycznej obsługującej ruch tranzytowy i turystyczny z uwagi na bliskość Warszawy oraz ruchu turystycznego w Polsce centralnej. Wiąże się to ściśle z rozbudową basenów termalnych w kolejnym etapie ich rozwoju.

Gmina może także rozwijać infrastrukturę terenów wypoczynkowych, parkowych oraz sprzyjającą turystyce weekendowej, wypoczynkowej i rekreacji. Walory naturalne gminy i posiadanie zbiornika wodnego sprzyjać powinno zagospodarowaniu rekreacyjnego terenów wokół akwenu. Uzupełnieniem infrastruktury turystycznej i sportowej powinien być dalszy rozwój ścieżek rowerowych. Ważną perspektywą rozwoju turystyki jest także wykorzystanie na cele agroturystyczne potencjału obszarów wiejskich przy współpracy np. z Mazowieckim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego, co pozwoli na wytypowanie przyrodnicze obszarów pod względem ich szczególnej atrakcyjności turystycznej.

Cel operacyjny 2.1. Budowa potencjału turystycznego z wykorzystaniem zasobów wód geotermalnych

Niewątpliwym atutem dla rozwoju gospodarczego Gminy Mszczonów jest posiadanie istotnych i rozpoznawalnych walorów kulturowych, naturalnych, przyrodniczych i środowiskowych dla rozwoju lokalnych i ponadlokalnych usług oraz produktów turystycznych. Rozwojowi turystyki poza walorami naturalnymi sprzyja także polityka inwestycji w zakresie budowy infrastruktury turystycznej. Oznacza to spójny i długotrwały efekt w postaci rozwoju gospodarki turystycznej i jej nowych sektorów jak np.: turystyka zdrowotna i aktywna (np. piesza, rowerowa, konna, itp.). Tworzy to w skali regionu

---

⁴ Program Rozwoju Turystyki do 2020 roku. Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa 2014r.

potencjał dla kreowania produktów turystycznych o charakterze sieciowym promujących lokalną markę turystyczną. Pobyt w mszczonowskim kompleksie SPA może być na przykład poszukiwaną formą relaksu i odpoczynku dla mieszkańców aglomeracji warszawskiej i innych pobliskich miast. Turystyka rozwija się także na bazie oferty kulturalnej Gminy, zabytków, a także promocji muzealnej wokół lokalnych produktów.

DZIAŁANIA

- wspieranie rozwoju w zakresie działalności turystycznej i rekreacyjnej oraz dalszy rozwój produktu turystycznego na bazie zasobów naturalnych (wody geotermalne);
- promocja produktów lokalnych;
- wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego do zwiększenia atrakcyjności turystycznej;
- rozwój nowych form gospodarki związanej z sektorami rozwoju w zakresie działalności turystycznej, rekreacyjnej, rehabilitacyjnej (także narzędzi wsparcia wykorzystujących nowoczesne technologie komunikacyjne np. platformy sprzedażowe, e-zamówienia, e-usługi);
- rozwój nowych sektorów gospodarki lokalnej związanych z potencjałem środowiskowym, przyrodniczym, rekreacyjnym, turystycznym oraz zdrowotnym, a także e-usług powiązanych z danymi sektorami i branżami w zakresie wymiany informacji i technologii;
- rozwój oferty usług turystycznych w zakresie wykorzystania potencjału płynącego z zasobów wód geotermalnych Mszczonowa.

Cel operacyjny 2.2. Rozwój oferty turystycznej i produktu turystycznego oraz rekreacyjno-sportowego Gminy Mszczonów

Kreowanie oferty turystycznej i opartej na wykorzystaniu infrastruktury sportu i rekreacji oparte powinno być na wielopoziomowej współpracy lokalnych i regionalnych partnerów. Współpraca taka powinna być ukierunkowana na tworzenie atrakcyjnej rynkowo oferty turystycznej i sportowej Mszczonowa. Niezbędne jest aktywne włączenie podmiotów lokalnych w ofertę produktów turystycznych gminy.

Poprzez inwestowanie w infrastrukturę i planowe działania promocyjne, władze gminy mogą przyczynić się do tworzenia atrakcyjnych i dogodnych warunków życia i wypoczynku na terenie gminy oraz do rozwoju turystyki rekreacyjno-wypoczynkowej. Sprzyjać temu będzie dalsza rozbudowa i unowocześnianie infrastruktury ścieżek rowerowych. Celowymi działaniami w tym zakresie może być rozbudowa i unowocześnianie infrastruktury ścieżek rowerowych, rozwój infrastruktury dla aktywności sportowej mieszkańców czy lokalnej infrastruktury rekreacji pieszej, biegowej.

Gmina dysponują także rozwiniętą bazą sportową (pływalnia, hala sportowa, boiska) oraz potencjałem rozwoju oferty rekreacyjnej w postaci zasobów naturalnych zlokalizowanych w granicach gminy lub bezpośrednim sąsiedztwie. Na potrzeby rekreacji i sportu oraz oferty turystycznej możliwe jest wykorzystanie zasobów kultury i przyrodniczych, jako atrakcji turystycznych w gminie, szczególnie w zakresie wód geotermalnych. Infrastruktura i oferta rekreacyjna wpływa na atrakcyjność ośrodka oraz na rozwój nowych usług. Kolejnym czynnikiem jest zagospodarowanie na potrzeby sportu, rekreacji i turystyki terenów np. poprzez uruchamianie plenerowych siłowni w postaci lokalnych stref aktywności ruchowej i zdrowotnej mieszkańców. Gmina posiada także potencjał dla rozwoju ciągów spacerowych i rekreacyjnych w tym wspomnianych ścieżek rowerowych. Ważne jest powiązanie ich ze szlakami krajowymi, tematycznymi czy europejskimi szlakami rowerowymi lub krajoznawczymi.

DZIAŁANIA

- Dalszy rozwój produktu turystycznego Gminy Mszczonów: Weekend z Termami Mszczonów;
- Rozwój szlaków i produktów turystycznych związanych z wykorzystaniem walorów naturalnych gminy (rowerowych, konnych, pieszych), a także zintegrowanie oferty i szlaków wokół lokalnych atrakcji turystycznych w postaci m.in. utworzenia nowego parku wodnego połączonego z innymi atrakcjami turystycznymi gminy;
- Tworzenie ośrodka sportów aktywnych w gminie na bazie istniejących walorów;
- Utworzenie we współpracy z Lokalną Organizacją Turystyczną Mazowska Zachodniego (LOTMZ) klastra rekreacji turystycznej lub zdrowotnej w celu rozwoju kadr i lokalnych produktów turystycznych;

- Podnoszenie atrakcyjności bazy turystycznej oraz sportowo-rekreacyjnej, rozwój szlaków turystyki zdrowotnej, rekreacji ruchowej i rozwój turystyki kulturowej;
- Wdrożenie do oferty turystycznej gminy nowoczesnych technologii i cyfryzacji usług turystyki i kultury;
- Wzmocnienie nowoczesnych e-usług oraz narzędzi ICT do promocji oferty turystycznej m.in. utworzenie Lokalnej Platformy Turystycznej i aplikacji mobilnych do promocji turystycznej. LOTMZ z funkcją operatora klastrowego turystyki mogłaby generować sieciowy produkt i ofertę przy współpracy z powiatem żyrardowskim oraz gminami sąsiadującymi;
- Tworzenie lokalnych powiązań kooperacyjnych np. w obszarze sieciowego produktu turystyki, w tym turystyki zdrowotnej i rehabilitacyjnej np. na bazie basenu z wodami geotermalnymi, czy zagospodarowaniem dostępnych w gminie terenów dla celów rekreacyjnych i leczniczych;
- Zintegrowany produkt turystyczny Gminy Mszczonów i utworzenie sieci współpracy podmiotów zaangażowanych w rozwój turystyczny, rekreacyjny oraz sportowy gminy;
- Rozwój kadr dla usług turystycznych, rekreacyjnych i aktywizacji sportowej;
- Wykorzystanie potencjału geotermalnego na rzecz zbudowania, na bazie walorów wód termalnych, bogatej oferty SPA i Wellness;
- Podwyższenie jakości świadczonych usług składających się na produkt turystyczny, głównie poprzez doskonalenie obsługi klienta;
- Kreowanie dodatkowego popytu na wypoczynek i budowanie nowych produktów i usług około turystycznych o lokalnym charakterze i specyfice;
- Kreowanie polityki samorządowej wspierającej rozwój turystyki np. dla dzieci i młodzieży szkolnej⁵.

CEL STRATEGICZNY III ROZWÓJ INFRASTRUKTURY

Cel operacyjny 3.1. Rozwój infrastruktury związanej z budownictwem mieszkaniowym

Gmina Mszczonów ze względu na swoje położenie oraz dobrą dostępność komunikacyjną, stanowi miejsce atrakcyjne do osiedlania się dla osób, które z jednej strony szukają cisy

---

⁵ Program Rozwoju Turystyki do roku 2020,(projekt). Ministerstwo Sportu i Turystyki, Departament Turystyki, Warszawa 2014

i spokoju, z drugiej strony nie chcą rezygnować z możliwości oferowanych przez duże miasto w pobliżu (oferta pracy, oferta handlowa i kulturalna). W celu zwiększenia atrakcyjności osadniczej gminy warto podejmować działania związane z rozwojem na jego terenie budownictwa mieszkaniowego oraz zabezpieczeniem infrastruktury niezbędnej do rozwoju osadnictwa. W celu skutecznej konkurencji z ofertami innych jednostek samorządowych niezbędne będą również działania związane z tworzeniem warunków prawnych dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego wielo- i jednorodzinnego. Ważne będą również akcje informacyjne i promocyjne, których celem będzie informowanie o dostępnych zasobach mieszkaniowych i terenach inwestycyjnych przeznaczonych na ten cel w gminie.

DZIAŁANIA

- Stworzenie warunków prawnych (postanowienia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego), które dadzą możliwość rozwoju budownictwa wielo- i jednorodzinnego;
- Przystosowywanie (uzbrojenie) terenów pod budownictwo mieszkaniowe;
- Rozwój budownictwa;
- Dalszy rozwój infrastruktury drogowej i wodno-kanalizacyjnej;
- Promocja oferty osadniczej (informacja o terenach pod zabudowę, dostępność budynków użyteczności publicznej i ich lokalizacja względem potencjalnych inwestycji);
- Promocja gminy jako atrakcyjnego miejsca do zamieszkania.

Cel operacyjny 3.2. Rozwój infrastruktury wsparcia przedsiębiorczości i inwestycji

Rozwój nowoczesnej infrastruktury dla rozwoju gospodarki, przedsiębiorczości oraz inwestycji stanowi jeden z kluczowych aspektów gwarantujących utrzymanie procesów rozwojowych gminy. Oferta odpowiedniej infrastruktury dla przedsiębiorstw wpłynie na wzrost konkurencyjności gminy na mapie gospodarczej kraju i regionu. Dla rozwoju przedsiębiorczości i inwestycji należy wykorzystać potencjał położenia geograficznego i dostępność transportową gminy oraz jego skomunikowanie i logistykę dla zagospodarowania terenów inwestycyjnych. W celu utworzenia parku przemysłowego

na terenach inwestycyjnych oraz na potrzeby planowanych inwestycji przedsiębiorstw należy zintensyfikować systemowe podejście do rozwoju przedsiębiorczości np.: poprzez współpracę z IOB oraz Specjalną Strefą Ekonomiczną. Kolejnym aspektem jest rozwój infrastruktury B+R dla firm, budowa inkubatora przedsiębiorczości i wsparcie rozwoju technologicznego, także w tradycyjnych sektorach, takich jak rolno-spożywczy czy komunalny. W zakresie wsparcia przedsiębiorczości ważny jest także rozwój specjalistycznych usług dla mikroprzedsiębiorstw m.in.: eko-usług, logistyki, ICT, usług innowacyjnych oraz **eksportowych** dla firm.

Powyższe podejście stworzy zintegrowany system lokalnego wsparcia przedsiębiorczości i inwestycji oparty na kompleksowej obsłudze i wsparciu rozwoju inwestycji poprzez tworzenie korzystnych warunków do inwestowania dla lokalnych przedsiębiorstw i podmiotów gospodarczych spoza gminy, a także przygotowanie regionalnej oferty dla przedsiębiorczości.

DZIAŁANIA

- Wsparcie aktywności w zakresie powstawania nowych przedsiębiorstw, w tym powstawania podmiotów start-up w ramach wykorzystania lokalnej infrastruktury rozwoju przedsiębiorczości;
- Rozwój nowoczesnych terenów i infrastruktury inwestycyjnej, w tym utworzenie zaplecza infrastruktury badawczo-rozwojowej dla rozwoju technologii np. w produkcji rolnej;
- Utworzenie infrastruktury parku przemysłowego wraz z inkubatorem przedsiębiorczości na terenach inwestycyjnych gminy przy współpracy ze Specjalną Strefą Ekonomiczną oraz udostępnienie nowoczesnej infrastruktury dla przedsiębiorstw, w tym infrastruktury B+R;
- Wspieranie dalszych powiązań kooperacyjnych oraz branżowych przedsiębiorstw w gminie i rozwój klastrowych sieci współpracy przedsiębiorstw;
- Rozwój infrastruktury technicznej ochrony środowiska i efektywności energetycznej w tym sieci wodno - kanalizacyjnej, gazowej, teletechnicznej, drogowej, w celu zwiększenia dostępności obszaru gminy oraz dla wspierania lokalnego rozwoju w tym na obszarach wiejskich;

- Modernizacja struktury gospodarki lokalnej poprzez rozwój instrumentów finansowych na wsparcie technologiczne i zarządcze podmiotów gospodarczych gminy;
- Rozwój infrastruktury technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) ang. ICT w celu zwiększenia dostępu do szerokopasmowego Internetu i e-usług;
- Przeznaczenie nowych terenów pod działalność gospodarczą (ze szczególnym uwzględnieniem branż kluczowych dla regionu) i uzbrojenie ich w infrastrukturę techniczną;
- Podnoszenie innowacyjności przedsiębiorstw, szczególnie MŚP;
- Działania na rzecz rozwoju usług okołobiznesowych dla przedsiębiorców;
- Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej Mszczonowa poprzez zapewnienie infrastruktury i dobrego skomunikowania wewnątrz obszaru gminy.

Cel operacyjny 3.3 Rozwój nowoczesnej bazy edukacyjnej

Cel ten realizowany będzie w gminie przez zapewnienie nowoczesnej infrastruktury służącej edukacji przedszkolnej i szkolnej.

Z przeprowadzonej diagnozy wynika, że stan techniczny i funkcjonalność budynków oświatowych oraz urządzeń sportowo-rekreacyjnych uznać należy za dobry, co jest rezultatem stałych, znacznych nakładów finansowych czynionych od kilku lat w celu poprawy estetyki, sprawności technicznej i optymalizacji kosztów eksploatacji. W minionym okresie, podejmowano liczne działania w celu poprawy bazy lokalowej gminnej oświaty, w tym wyposażenia w sprzęt szkolny i pomoce dydaktyczne. Nadal jednak znaczący udział w wydatkach ponoszonych na realizację zadań oświatowych gminy mają koszty bieżącego funkcjonowania obiektów szkolnych. Mimo, iż w ostatnich latach nieustannie inwestowano w poprawę stanu bazy edukacyjnej, konieczne będą dalsze działania w celu poprawy stanu technicznego placówek oświatowych. Wysokie koszty utrzymania budynków, wskazują na pilną konieczność przeprowadzenia w wielu szkołach prac modernizacyjnych (w tym, dalsze nakłady na zapewnienie efektywności energetycznej obiektów służących edukacji - termomodernizację, wymianę przestarzałych instalacji elektrycznych i centralnego ogrzewania). Ich przeprowadzenie, przyczyni się w znaczącym stopniu do obniżenia wysokich obecnie kosztów bieżącego utrzymania infrastruktury edukacyjnej. Niezbędne jest również

podejmowanie dalszych działań mających na celu likwidowanie barier architektonicznych istniejących jeszcze w niektórych obiektach szkolnych.

W zakresie edukacji przedszkolnej, w najbliższych latach konieczne będzie zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc. Z dniem 1 września 2016 r., oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, zostaną przekształcone z mocy prawa w przedszkola. W związku z tym, organy prowadzące będą musiały do tego czasu dostosować je do wymogów określonych w rozporządzeniu *Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 grudnia 2014 r. w sprawie wymagań ochrony przeciwpożarowej, jakie musi spełniać lokal, w którym jest prowadzone przedszkole utworzone w wyniku przekształcenia oddziału przedszkolnego lub oddziałów przedszkolnych zorganizowanych w szkole podstawowej*. Ponadto, od 1 września 2017 r., wszystkie dzieci w wieku od 3 do 5 lat będą musiały mieć zapewnione miejsca realizacji wychowania przedszkolnego w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego. Funkcjonujące w gminnych szkołach podstawowych oddziały przedszkolne, w większości dostosowane są do pobytu pięcioletków i sześciolatek. Istnieje zatem pilna potrzeba dostosowania w krótkim czasie istniejących już miejsc wychowania przedszkolnego do przyjęcia dzieci w wieku 3 lat i młodszych. Dlatego jednym z najważniejszych zadań na najbliższe lata, będzie zwiększenie dostępności i poprawa warunków edukacji przedszkolnej. Zadanie to realizowane będzie między innymi przez tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego oraz adaptację miejsc już istniejących. Wymagało to będzie finansowania przebudowy/remontu infrastruktury i wyposażenia przedszkoli, oddziałów przedszkolnych oraz innych form wychowania przedszkolnego.

W najbliższych latach, w związku z obniżeniem wieku rozpoczęcia obowiązku szkolnego oraz w związku ze zmianami prawa oświatowego dotyczącymi maksymalnej liczby dzieci w klasach I - III, będzie jednocześnie większe zapotrzebowanie na sale lekcyjne dla edukacji wczesnoszkolnej. Od września 2014 r. w klasie I szkoły podstawowej liczba uczniów nie może wynosić więcej niż 25 dzieci. W roku szkolnym 2015/2016 – maksymalnie po 25 dzieci będą liczyć już klasy I i II szkoły podstawowej, a w roku szkolnym 2016/2017 taka maksymalna liczba dzieci w klasie będzie już obowiązywała we wszystkich klasach edukacji wczesnoszkolnej. Zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki dla uczniów I etapu edukacyjnego będzie wymagało dodatkowych nakładów inwestycyjnych na rozbudowę, remonty, modernizacje i adaptacje istniejącej w gminie bazy

obiektów szkolnych. Ze względu na niewystarczającą ilość środków, jakie na ten cel może przeznaczyć gmina, konieczne będzie podejmowanie starań o dofinansowanie ww. zadań w ramach programów rządowych i projektów współfinansowanych ze środków europejskich. Poprawa stanu technicznego obiektów i unowocześnianie bazy edukacyjnej służąc będą podnoszeniu jakości kształcenia w gminnych placówkach oraz promocji edukacji, jako czynnika wzrostu społeczno-gospodarczego gminy.

Działania:

- Dalsza rewitalizacja/remont/rozbudowa/adaptacja obiektów szkolnych, w tym: tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego oraz dostosowanie istniejących w szkołach pomieszczeń do wymogów prawa (budowlanych, sanitarno-higienicznych i przeciwpożarowych zgodnie z rozporządzeniem MEN).
- Przystosowywanie placówek edukacyjnych do potrzeb osób niepełnosprawnych (usunięcie barier architektonicznych).
- Inwestycje w efektywność energetyczną budynków szkolnych (termomodernizacje) oraz instalacje odnawialnych źródeł energii.

Cel operacyjny 3.4. Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia i rozwój usług medycznych ze szczególnym uwzględnieniem rehabilitacji

Zgodnie z zapisami projektu Krajowej Polityki Miejskiej⁶ jednym ze strategicznych działań w Polsce powinno być wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych zarówno do kreowania wzrostu gospodarczego, tworzenia miejsc pracy, jak i poprawy jakości życia mieszkańców. W związku z tym powinny być podejmowane działania na rzecz zapewnienia miejsc opieki przedszkolnej oraz zwiększenia dostępności opieki zdrowotnej, usług opiekuńczych oraz ciągłego podnoszenia jakości usług świadczonych w tego typu placówkach. Jest to szczególnie ważne ze względu na problemy demograficzne dotyczące obszar całego województwa mazowieckiego, jak również wysokie wskaźniki zachorowalności i umieralności na choroby cywilizacyjne. Działania te będą jednocześnie reakcją na problem zwiększonego popytu na niektóre usługi, związane m.in. ze zjawiskiem suburbanizacji tj. sytuacją, gdy osoby zamieszkujące przedmieścia chętnie korzystają z usług świadczonych na terenie miasta – w tym wypadku Mszczonowa (przedszkola, usługi opiekuńcze), co jest

---

⁶ Źródło: www.mir.gov.pl

związane z aktywnością zawodową tych osób. Mając na uwadze rozwój kapitału ludzkiego oraz społeczeństwa obywatelskiego należy skoncentrować się na inicjatywach włączenia społecznego osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wspieraniu wszelkiego rodzaju inicjatyw obywatelskich i promowaniu aktywności społeczności lokalnej. Odpowiedzią na problem wykluczenia społecznego może być rozwój działań w sektorze ekonomii społecznej, w które często angażują się organizacje pozarządowe. W ramach budowania kompleksowej oferty zdrowotnej dla mieszkańców Gminy będą podejmowane działania na rzecz wykorzystania właściwości wód geotermalnych.

DZIAŁANIA

- Rozwój i modernizacja placówek o charakterze opiekuńczym;
- Wspieranie rozwoju ośrodków dziennego pobytu;
- Przystosowanie instytucji publicznych, w tym placówek ochrony zdrowia do potrzeb osób niepełnosprawnych (usunięcie barier architektonicznych i komunikacyjnych);
- Rozwój pomocy społecznej poprzez tworzenie mieszkań chronionych;
- Rozwój profilaktyki zdrowotnej oraz promowanie zdrowego stylu życia;
- Kształtowanie warunków sprzyjających aktywności fizycznej mieszkańców;
- Profilaktyka i ochrona zdrowia;
- Zapewnienie mieszkańcom gminy możliwości korzystania z wód geotermalnych;
- Promowanie aktywności sportowych mieszkańców w celu poprawy stanu ich zdrowia
- Rozwój rehabilitacji na bazie geotermi.

Cel operacyjny 3.5. Rozwój infrastruktury społecznej i usług społecznych

Rozwój dostępu do usług społecznych w ramach miejskiej sieci usług społecznych oraz rozwój alternatywnych form pomocy społecznej stanowi wyzwanie dla Samorządu Gminy Mszczonów z uwagi na zidentyfikowane uwarunkowania demograficzne, w tym głównie wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Oznacza to konieczność generowania nowych form i usług opieki społecznej przy zapewnieniu odpowiedniej infrastruktury w celu ich realizacji. Nowe formy wsparcia rozwijane także poprzez sieć usług społecznych powinny koncentrować się w znacznym stopniu na zapewnieniu osobom chorym i starszym sieci ośrodków dziennego pobytu oraz alternatywnych form opieki. Konieczne jest włączenie grup zagrożonych społecznym wykluczeniem do gminnego systemu usług społecznych. Kolejnym

element powinien być rozwój e-usług w sektorze pomocy społecznej w tym systemów powiadamiania, informacji, działań profilaktycznych dla osób starszych. Infrastruktura usług społecznych powinna oznaczać rozbudowę osiedlowych czy miejscowych punktów usług społecznych, a także wyposażenia ośrodka pomocy w gminie w nowoczesną infrastrukturę. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej powinien być koordynatorem dziennych placówek pobytu czy wsparcia osób z problemami społecznymi, a także osób starszych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Infrastruktura i rozwój usług społecznych powinny stanowić także element polityki gminnej realizowanej przez samorząd gminy. Powinna być to polityka, ukierunkowana na poprawę jakości życia mieszkańców, w tym poprzez podnoszenie standardu usług opiekuńczych i pomocy społecznej. Rozwój takich elementów infrastruktury społecznej jak przedszkola, placówki opieki zdrowotnej, placówki opiekuńcze, stanowić będą podstawę dla inicjatyw włączenia społecznego określonych grup społecznych i mieszkańców. W proces rozwoju sieci społecznych usług, w tym dla aktywizacji zawodowej mieszkańców włączane powinny być organizacje społeczne. Ważnym aspektem infrastruktury społecznej służącym aktywizacji zawodowej będzie uruchamianie inicjatywy lokalnych, osiedlowych, klubów integracji społecznej, warsztatów zajęciowych oraz tworzenie podmiotów ekonomii społecznej przy wsparciu samorządu gminy i realizacji zadań społecznych na jej terenie.

Na terenie gminy podejmuje się działania na rzecz wsparcia osób starszych. W Mszczonowskim Ośrodku Kultury działa Mszczonowski Uniwersytet Trzeciego Wieku (MUTW), który jest sekcją edukacyjno-integracyjną dla osób w „Trzecim wieku”. Oferta MUTW zakłada uczestnictwo w różnorodnych formach aktywności takich, jak cykle wykładów i prelekcji medycznych, spotkań literackich, teatralnych, zajęciach sportowo-leczniczych, itp. Oferta skierowana jest nie tylko do środowisk z tak zwanej późnej dorosłości, ale do wszystkich chętnych. W ramach walki z wykluczeniem będą podejmowane działania mające na celu wsparcie inicjatyw tworzenia podmiotów ekonomii społecznej, takich jak np. spółdzielnie socjalne, centra i kluby integracji społecznej, czy zakłady aktywizacji zawodowej oraz warsztaty terapii zajęciowej. Jednocześnie należy pamiętać o formach wsparcia indywidualnego i środowiskowego na rzecz integracji zarówno zawodowej, jak i społecznej.

DZIAŁANIA

- Rozwój usług opieki środowiskowej dla osób przewlekle chorych i starszych na terenie gminy;

- Wdrożenie programów podnoszenia kwalifikacji zawodowych określonych grup społecznych w ramach współpracy sieci społecznej i rynku pracy;
- Wsparcie środowiskowych inicjatyw społecznych przy udziale organizacji pozarządowych;
- Kontynuacja programu Karta Dużej Rodziny "3+";
- Utworzenie sieci instytucji społecznych publicznych i organizacji w celu rozwoju różnorodnych form wsparcia środowiskowego i społecznego;
- Zwiększenie dostępności dla mieszkańców do miejsc opieki najmłodszych, w tym do przedszkoli na terenie gminy;
- Rozwój infrastruktury opieki społecznej poprzez tworzenie domów dziennego pobytu i doposażenie placówek opieki społecznej w gminie;
- Wspieranie inicjatyw służących walce z wykluczeniem społecznym osób lub osób zagrożonych takim wykluczeniem;
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi;
- Wspieranie rozwoju idei wolontariatu;
- Rozwój infrastruktury kulturalnej w tym na obszarach wiejskich;
- Kształtowanie przestrzeni publicznej w tym na obszarach wiejskich.

Cel operacyjny 3.6. Poprawa i rozwój infrastruktury związanej z bezpieczeństwem publicznym

Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego jest jednym z priorytetów samorządu gminy. Jest to kwestia o kluczowym znaczeniu zarówno dla komfortu życia mieszkańców w gminie, jak również jego efektywnego rozwoju gospodarczego. Jednostkami odpowiedzialnymi za zapewnienie bezpieczeństwa na terenie Mszczonowa są jednostki Policji oraz Państwowej Straży Pożarnej. W celu zapewnienia służbom jak najlepszego funkcjonowania niezbędne są działania związane z zabezpieczeniem ich zaplecza technicznego, jak również wspieranie ich działań prewencyjnych i edukacyjnych. Istotne z punktu widzenia mieszkańców są również inicjatywy nakierowane na dalszy rozwój systemu nowoczesnego monitoringu miejskiego w Mszczonowie oraz poprawa stanu oświetlenia ulic w gminie. W planowanych przez gminę inwestycjach należy również pamiętać o bezpieczeństwie użytkownika przestrzeni i budynków użyteczności publicznej, szczególnie pod kątem ich dostępności dla osób niepełnosprawnych. Bezpieczeństwo jest również związane z budowaniem świadomości

społecznej, szczególnie w zakresie reagowania na zachowania niepożądane. W tym celu powinny być podejmowane działania informacyjne, których celem będzie podniesienie świadomości mieszkańców w zakresie ich praw, jak również obowiązków oraz możliwości reagowania na negatywne zachowania, szczególnie poprzez organizację odpowiednich zajęć w szkołach.

Władze Gminy przy współpracy z odpowiednimi jednostkami i instytucjami podejmować będą także działania zmierzające do poprawy bezpieczeństwa poprzez budowę nowoczesnych rozwiązań monitoringu na terenie miasta.

DZIAŁANIA

- Wsparcie modernizacji i doposażenia jednostek porządku publicznego;
- Modernizacja oświetlenia ulicznego;
- Rozwój systemu monitoringu miejskiego;
- Edukacja w zakresie bezpieczeństwa (organizacja zajęć i akcji prewencyjnych);
- Budowa nowoczesnego systemu zarządzania monitoringiem w Mszczonowie;
- Prowadzenie działań informacyjnych i promujących pożądane postawy społeczne;
- Dofinansowanie zadań własnych jednostek porządku publicznego w tym OSP.

CEL STRATEGICZNY IV. ROZWÓJ RYNKU PRACY I AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO

Cel operacyjny 4.1. Wsparcie aktywnych postaw na rynku pracy

Pobudzanie aktywności gospodarczej jest niezwykle ważne dla gospodarczego rozwoju gminy. Szczególnie istotne jest stworzenie mechanizmów wsparcia dla mieszkańców gminy kończących studia w innych miastach, aby zapobiegać migracji zarobkowej oraz skutecznie walczyć z bezrobociem. Ważne jest aby szczególną troską w tym zakresie otoczyć osoby z grup wiekowych najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym spowodowanym brakiem pracy. Pobudzanie w mieszkańcach gminy inicjatyw gospodarczych powinno pozytywnie wpłynąć na rozwój gminy i poprawić sytuację materialną mieszkańców, a tym samym zmniejszyć obciążenie budżetu gminy w zakresie wsparcia socjalnego. Wsparcie

aktywnych postaw na rynku pracy będzie służyło realizacji pozostałych celów strategicznych, np. w zakresie turystyki, tworzenia lokalnej marki, rewitalizacji Mszczonowa itp.

DZIAŁANIA

- Działania na rzecz rozwoju form kształcenia zawodowego i technicznego profilowanego pod potrzeby lokalnego rynku pracy i przy aktywnym z udziale przedsiębiorców;
- Utworzenie centrum aktywizacji zawodowej i technicznej w gminie na bazie programów kształcenia zawodowego profilowanego pod potrzeby lokalnego rynku pracy i profilu gospodarczego gminy np. poprzez dalsze wspieranie rozwoju GCI;
- Wsparcie grupy młodych osób (18-29 lat) w wejściu na rynek, samozatrudnieniu, doskonaleniu kompetencji zawodowych;
- Wsparcie zawodowe i społeczne grupy mieszkańców 50+ w celu włączenia tej grupy wiekowej jako produktywnej gospodarczo dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy we współpracy z Cechem Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Mszczonowie;
- Upowszechnianie modelu „uczenia się przez całe życie” poprzez zwiększanie kompetencji zawodowych, cyfrowych i językowych osób dorosłych, w formach pozaszkolnych;
- Dostosowanie oferty edukacyjnej i kierunków szkoleń do potrzeb lokalnego rynku pracy;
- Wzmocnienie przy współpracy z PUP i GCI systemu kojarzenia ofert osób bezrobotnych i poszukujących zatrudnienia z oczekiwanymi przy pracodawców zawodach i kwalifikacjach;
- Wsparcie dydaktyczne, doradcze i społeczne przy współpracy z instytucjami rynku pracy oraz organizacjami społecznymi i gospodarczymi dla osób w wieku 50+, w celu wzmocnienia kompetencji zawodowych tej grupy wiekowej i utrzymania ich na rynku pracy;
- Stymulowanie zróżnicowanych form aktywnych działań społecznych na rzecz lokalnego środowiska.

Cel operacyjny 4.2. Rozwój e-usług i społeczeństwa informacyjnego

Rynek usług elektronicznych rozwija się bardzo dynamicznie i niezależnie od branży. Należy się spodziewać dalszego wzrostu e-usług, które będą ograniczać i zastępować usługi tradycyjne. Wynika to głównie z wygodnego i stałego dostępu oraz niskiego kosztu świadczenia e-usług. Nowe możliwości lokalizacji i identyfikacji obrazu i dźwięku pozwalają na tworzenie nowych usług, oferujących swoim użytkownikom nowe kanały kontaktu.

W Polsce możliwość tworzenia e-urzędów wprowadziła ustawa o podpisie elektronicznym z 18 września 2001. Jednakże, wprowadzone ostre normy dla kwalifikowanego podpisu elektronicznego i zapis o konieczności posługiwania się nim przez petentów przy składaniu e-wniosków i e-deklaracji spowodowały, że e-urzędy nie stały się w Polsce popularnym sposobem załatwiania spraw urzędowych. Mimo to coraz więcej urzędów decyduje się na budowę e-platform do komunikowania się z obywatelami. Platformy cyfrowe mają wiele zalet, ale przede wszystkim są elementem budowania lepszego kontaktu z mieszkańcami. Ułatwiają nie tylko kontakt, ale również dostęp do spraw prowadzonych w urzędach poza godzinami ich pracy. W celu usprawnienia kontaktu z mieszkańcami należy podjąć działania polegające na budowie kompleksowej platformy e-usług, która podniesie komfort w zakresie załatwiania spraw w Urzędzie, ale również pozytywnie wpłynie na postrzeganie działań władz, w zakresie budowania rozwiązań zarówno nowoczesnych jak i przyjaznych mieszkańcom. Budowa społeczeństwa informacyjnego to ważny cel w działaniach podejmowanych na wielu poziomach: UE, krajowej i samorządowej. W Unii Europejskiej za główne siły napędowe rozwoju społeczeństwa informacyjnego uznaje się mechanizm rynkowy i prywatny kapitał m. in. dlatego, że rozwój konkurencyjności jest warunkiem wstępnym zmobilizowania kapitału prywatnego dla prac innowacyjnych i finansowania tworzenia społeczeństwa informacyjnego. Jednym z siedmiu filarów przedstawionej przez Komisję Europejską Strategii Europa 2020 jest Agenda Cyfrowa. Głównym celem Agendy jest wsparcie wzrostu gospodarczego, wzrostu inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu poprzez uzyskanie trwałych korzyści ekonomicznych i społecznych z jednolitego rynku cyfrowego w oparciu o lepsze wykorzystanie potencjału technologii informacyjnych i komunikacyjnych⁷. Agenda Cyfrowa (EAC) opracowana została, by określić

---

⁷ Źródło: <http://europa.eu/>

rolę i znaczenie wykorzystania ICT w procesie realizacji ambitnych celów określonych na 2020 rok.

Innym z działań przewidzianych przez Agendę jest walka z wykluczeniem cyfrowym. Zadaniem, jakie stawia ona przed krajami w tej dziedzinie jest zwiększenie regularnego korzystania mieszkańców z internetu do 75 proc. w 2015 r., a także zmniejszenie o połowę liczby osób, które nigdy nie korzystały z globalnej sieci (z 30 proc. w 2009 r. do 15 proc. w 2015 r.). Kolejnym nie mniej ważnym z zadań zdefiniowanych w EAC jest m.in. rozwój e-administracji, podwojenie inwestycji publicznych na badania i rozwój oraz promowanie energooszczędnego oświetlenia.

W Polsce cele EAC znalazły odzwierciedlenie m.in. w Narodowym Planie Szerokopasmowym (NPS), który 8 stycznia 2014 r. przyjęła Rada Ministrów. Jego nadrzędnymi celami są rozwój sieci i infrastruktury telekomunikacyjnej oraz pobudzenie popytu na usługi dostępne o wysokich parametrach. NPS implementuje cele EAC - zapewnienie do końca 2020 r. powszechnego dostępu do internetu o prędkości, co najmniej 30 Mb/s oraz doprowadzenie do wykorzystania usług dostępu o prędkości, co najmniej 100 Mb/s przez 50 proc. gospodarstw domowych. W celu realizacji celów NPS będą prowadzone działania na rzecz wzrostu ucyfrowienia lokalnej społeczności. Rozwój społeczeństwa informacyjnego to również jeden z priorytetów RPO województwa mazowieckiego. Program jest tak skonstruowany, aby mazowieckie było nowoczesne, przyjazne dla mieszkańców, z wyższym poziomem świadczonych usług w służbie zdrowia, dobrymi standardami dla osób starszych i rodzin.

DZIAŁANIA

- Budowa e-usług w ramach Urzędu Miejskiego w Mszczonowie i jednostek organizacyjnych;
- Zapewnienie wsparcia w rozwoju sieci szerokopasmowego dostępu do internetu na terenie gminy, w szczególności dla GCI i filii w Osuchowie;
- Prowadzenie działań związanych z walką z wykluczeniem cyfrowym, m.in. poprzez organizowanie dostępu do internetu w szkołach i bezpłatnego dostępu do internetu na terenie gminy, w szczególności z wykorzystaniem potencjału GCI, biblioteki oraz MUTW;
- Budowanie kompetencji cyfrowych wśród uczniów oraz osób dorosłych.

Cel operacyjny 4.3. Aktywizacja społeczności lokalnych i organizacji pozarządowych

Pojęcie „wspólnota lokalna” w Polsce często kojarzy się bardziej z określonym terytorium niż z poczuciem przynależności do danej wspólnoty. Poszczególne jednostki nie identyfikują się z własną społecznością, a co się z tym wiąże zanika poczucie odpowiedzialności za lokalne (sąsiedzkie) sprawy. Grupy mieszkańców obejmujące dane sołectwa czy gminę nie mają swojego ośrodka, wokół którego koncentrowałoby się ich życie. Brak jest miejsc, gdzie można by wspólnie pracować dla rozwiązywania środowiskowych – lokalnych problemów i potrzeb. Organizacje pozarządowe najczęściej skoncentrowane są na pomocy wybranym grupom dotkniętym konkretnym problemem. Jak wykazano w diagnozie lokalna społeczność chętnie się organizuje i aktywnie uczestniczy w życiu gminy, czego wyrazem jest liczba organizacji pozarządowych działających na terenie gminy. Aktywność lokalnej społeczności przyczynia się do rozwoju gospodarczego i kulturalnego Mszczonowa i gminy. Celem podejmowanych działań jest zbudowanie społeczności, w których każda jednostka i instytucja, pozarządowa, samorządowa czy prywatna, byłaby świadoma swojej funkcji w danej społeczności oraz posiadałaby wiedzę i umiejętności potrzebne do pełnienia tej funkcji, ściśle współpracując z innymi członkami wspólnoty. Gmina w ramach istniejącego funduszu sołectkiego realizuje zadania, które mają się przyczynić do wzrostu aktywności mieszkańców.

DZIAŁANIA

- Rozwój sieciowej współpracy pomiędzy organizacjami społecznymi i pozarządowymi.
- Wsparcie instytucjonalne i organizacyjne dla powstawania inicjatyw lokalnych.
- Dalszy rozwój infrastruktury zapewniającej warunki do organizowania i animowania uczestnictwa społeczności lokalnych w życiu społecznym oraz wydarzeniach kulturalnych, w tym w szczególności na obszarach wiejskich.

Cel Operacyjny 4.4. Rozwój usług związanych z poprawą jakości życia mieszkańców

Planowane w *Strategii* kompleksowe przedsięwzięcia strategiczne odnoszące się do ukształtowania odpowiednich usług oraz zapewnienia nowoczesnej infrastruktury dla ich realizacji, wpłyną bezpośrednio na zapewnienie poczucia dobrej jakości życia dla mieszkańców gminy. Realizacja przyjętego celu stanowi jedno z najważniejszych wyzwań

rozwojowych w całym horyzoncie czasowym wdrażania *Strategii*. Jest to proces długofalowy. Zagwarantowanie mieszkańcom gminy dobrej jakości życia, wymaga ciągłych, wielokierunkowych inicjatyw w takich obszarach funkcjonowania gminy jak m.in.:

- zapewnienie nowoczesnej infrastruktury technicznej ograniczającej nadmierną emisję szkodliwych gazów i pyłów,
- inwestycje w systemy zapewniające wysoki poziom bezpieczeństwa w mieście,
- gwarancje dostępu do oferty oraz infrastruktury systemu ochrony zdrowotnej mieszkańców (w tym na rzecz aktywizacji i rehabilitacji osób starszych),
- wspieranie aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców, pozwalającej na ograniczanie grup wykluczenia i środowisk, korzystających z zasiłków socjalnych i pomocy społecznej,
- tworzenie warunków do rozwoju atrakcyjnej infrastruktury oraz zróżnicowanych form sportu i rekreacji oraz wypoczynku na terenie gminy,
- dostępność zróżnicowanej oferty edukacyjnej w gminie,
- rozwój form pomocy i włączenia osób starszych do aktywności społecznej w gminie.
- zapewnienie możliwości godzenia życia zawodowego oraz rodzinnego, w tym zróżnicowanych form opieki dla dzieci do lat 3, jako elementu tworzenia poczucia komfortu życia w gminie,
- tworzenie powszechnie dostępnej oferty wczesnej edukacji i opieki oraz wychowania w gminie.

Wpływ na kształtowanie dobrej jakości życia mieszkańców oznacza inwestycje w infrastrukturę na terenie gminy, w tym infrastrukturę i systemy związane z ochroną środowiska naturalnego. Ponadto wymaga inwestycji w rozwój edukacji, ochrony zdrowia oraz w systemy zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańców przy współpracy ze specjalistycznymi służbami. Wpływ na osiągnięcie zakładanego celu ma także oferta nowoczesnych usług tj. wprowadzanie e-usług poprzez systemy dostępu do obsługi poprzez internet w sferze administracji samorządowej, lecznictwie czy edukacji i form zatrudnienia.

Wymagać to będzie inwestycji w systemy dostępu do internetu i mobilnych aplikacji gwarantujących obsługę mieszkańców, w tym indywidualizację usług poprzez internet.

Ważnym elementem wzmocnienia poczucia poprawy jakości życia mieszkańców, będą także

inwestycje związane z podnoszeniem standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz działania na rzecz ochrony zdrowia i bezpieczeństwa publicznego, a także inwestycje pro środowiskowe na terenie gminy.

Tak systemowo ukierunkowany cel wzmocnienia poczucia dobrej jakości życia mieszkańców, uwzględnia także szereg inicjatyw Samorządu Gminy w sferze przeciwdziałania zjawisku wykluczenia społecznego oraz wzmocnienia integracja społecznej, np. poprzez wspieranie aktywności określonych grup i środowisk.

Przyjęty cel ma w dużej mierze charakter celu horyzontalnego. Wpływ na jego realizację mają tu także ogólne czynniki ekonomiczne, głównie: poprawa na rynku pracy, a także rozwój nowoczesnej gospodarki lokalnej czy poprawa warunków do zamieszkania w gminie.

Systemowe podejście Samorządu Gminy Mszczonów w zakresie poprawy jakości życia mieszkańców, wyraża się ponadto w zaplanowaniu w *Strategii* wielu inicjatyw gminy mających wpływ na wzrost satysfakcji z egzystencji, w tym korzystania ze środowiska przyrodniczego oraz dobrego stanu zdrowia na terenie Gminy Mszczonów.

DZIAŁANIA

- Tworzenie warunków materialnych i organizacyjnych dla rozwoju infrastruktury edukacji, zdrowia i ochrony środowiska;
- Rozbudowa systemu monitoring bezpieczeństwa w Mszczonowie;
- Poprawa jakości powietrza poprzez realizację inwestycji Planu Gospodarki Niskoemisyjnej;
- Wdrożenie przedsięwzięć w zakresie rozbudowy infrastruktury sportowej i rekreacji oraz wypoczynku na terenie gminy w tym ścieżek rowerowych, otwartych przestrzeni gimnastycznych czy innych urządzeń służących rekreacji;
- Realizacja gminnych programów profilaktyki zdrowotnej przy współpracy z placówkami opieki zdrowotnej i edukacji;
- Rozwój nowych form usług na terenie gminy w wyniku cyfryzacji;
- Podniesienie estetyki miasta w ramach systemowych rozwiązań rewitalizacji i odnowy obiektów o znaczeniu kulturowym lub przyrodniczym oraz historycznym w gminie;
- Wsparcie i realizacja projektów fundacji, organizacji społecznych i jednostek w celu integracji i ograniczenia wykluczenia społecznego grup mieszkańców;

- Podniesienie estetyki i atrakcyjności obszarów wiejskich poprzez inwestycje dotyczące kształtowania przestrzeni publicznej;
- Rozwój oferty nowych usług opiekuńczych i rehabilitacyjnych w gminie przy wykorzystaniu zasobów naturalnych i przyrodniczych w tym aktywizacji osób;
- Wsparcie edukacji dla bezpieczeństwa.

Cel Operacyjny 4.5. Rozwój usług edukacyjnych

Jednym z ważniejszych czynników decydujących o rozwoju społeczno-gospodarczym gminy jest poziom wykształcenia jej mieszkańców. Przyjęcie w planowaniu strategicznym wyodrębnionego celu dotyczącego doskonalenia oferty usług edukacyjnych, oznacza podjęcie przez gminę w najbliższym okresie działań mających na celu wzmocnienie jakości edukacji. Zwiększenie dostępności i poprawa warunków edukacji przedszkolnej to jedno z priorytetowych zadań gminy na najbliższe lata, służących osiągnięciu powyższego celu. Zadanie to realizowane będzie przez tworzenie nowych miejsc i poprawę warunków sprawowania opieki oraz wydłużanie godzin pracy w istniejących już placówkach przedszkolnych a także, rozszerzenie oferty edukacyjnej o zajęcia dodatkowe przeznaczone dla najmłodszych. Poprawa dostępności edukacji przedszkolnej oraz wydłużanie czasu pracy oddziałów przedszkolnych zwiększy szansę młodych rodziców na podjęcie pracy zawodowej. Przyczyni się do tego również wspieranie podmiotów świadczących usługi w zakresie opieki nad dziećmi do lat trzech.

Jednymi z głównych zadań szkoły jest wyposażenie uczniów w szereg kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz umiejętności skutecznego uczenia się. Dlatego kolejnym wyzwaniem wynikającym z założonego celu strategicznego będzie podniesienie jakości i efektywności kształcenia w gminnych szkołach podstawowych i gimnazjach. W celu realizacji tego zadania będą podejmowane m.in. działania polegające na wspieraniu przedsięwzięć rozwijających kompetencje kluczowe (ICT, matematyczno-przyrodnicze, językowe) a także, kształtowaniu właściwych postaw (kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej, przedsiębiorczości). Przewidywane do realizacji działania służyć będą m.in. kształtowaniu umiejętności i postaw przydatnych i ułatwiających funkcjonowanie na rynku pracy oraz stanowiących podstawę i kształtujących nawyki uczenia się przez całe życie.

W ostatnich latach, na terenie Gminy Mszczonów obserwuje się wzrost liczby dzieci niepełnosprawnych, zgłaszających się do gminnych szkół i przedszkoli. Konieczna będzie poprawa dostępności kształcenia dla osób niepełnosprawnych przez ciągłe dostosowywanie oferty edukacyjnej do ich potrzeb, poprawa warunków do organizowania w przedszkolach i szkołach zespołów wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, oddziałów integracyjnych, specjalnych oraz prowadzenia edukacji włączającej. Rozszerzanie oferty edukacyjnej i specjalistycznej umożliwiającej dzieciom i młodzieży z różnymi stopniami niepełnosprawności wyrównywanie deficytów.

Jednym z powodów utrudniających młodym ludziom rozpoczęcie pracy zawodowej jest przypadkowy, nie przemyślany często, wybór kierunku dalszego kształcenia. Brak dopasowania oferty edukacyjnej szkół do potrzeb lokalnego rynku pracy, to wciąż poważny problem zauważalny w skali całego kraju. Należy zatem szukać rozwiązań, których celem będzie jak najlepsze dopasowanie dostępnej oferty kształcenia (w tym kształcenia zawodowego) do potrzeb rynku pracy. Podejmować współpracę z organami prowadzącymi szkoły ponadgimnazjalne mającą na celu dopasowywanie kierunków kształcenia do specyfiki obszaru gminy i uwzględniającą zidentyfikowane wśród lokalnych inwestorów i przedsiębiorców potrzeby. Aby skutecznie przeciwdziałać bezrobociu młodych mieszkańców gminy, należy również wzmocnić w szkołach działania, mające na celu uświadamianie uczniom i ich rodzicom jakie są przyczyny zjawiska bezrobocia. Wspieranie rozwoju szkolnictwa zawodowego, dopasowanego do potrzeb lokalnego rynku pracy odbywać się będzie głównie przez wzmocnienie doradztwa edukacyjno – zawodowego prowadzonego w gminnych gimnazjach. Szczególny nacisk należy położyć na rolę szkół wszystkich typów w odkrywaniu zainteresowań i uzdolnień uczniów i ich predyspozycji zawodowych oraz w rozwijaniu osobistego potencjału uczniów. Doskonalić trzeba będzie również pracę szkół oraz kompetencje zawodowe nauczycieli w zakresie wspierania uczniów w planowaniu dalszej drogi edukacyjnej i kariery zawodowej. W tym celu powinny być także podejmowane inicjatywy poprawiające współpracę przedsiębiorców (przyszłych pracodawców) z władzami lokalnych szkół.

Utrzymanie wysokiej jakości usług edukacyjnych będzie jednym z ważniejszych czynników wpływających na poprawę jakości życia mieszkańców gminy oraz wysoką ocenę jej atrakcyjności.

DZIAŁANIA

- Tworzenie nowych miejsc edukacji przedszkolnej i wspieranie inicjatyw związanych z tworzeniem nowych placówek przedszkolnych;
- Wydłużenie godzin pracy istniejących na terenach wiejskich oddziałów przedszkolnych;
- Budowa nowych i modernizacja istniejących placów zabaw przeznaczonych dla dzieci w wieku przedszkolnym;
- Rozszerzenie przedszkolnej i szkolnej oferty edukacyjnej o zajęcia specjalistyczne umożliwiające dzieciom niepełnosprawnym uczestniczenie w edukacji;
- Rozszerzenie przedszkolnej i szkolnej oferty edukacyjnej o dodatkowe zajęcia dla dzieci (w tym zajęcia wyrównujące szanse edukacyjne) i zajęcia rozwijające zainteresowania oraz zwiększanie liczby godzin zajęć już istniejących;
- Zapewnienie odpowiedniej infrastruktury (w tym poprawa dostępu do nowoczesnych technologii teleinformatycznych przez modernizację sieci i zakup sprzętu komputerowego), wyposażenie placówek edukacyjnych w sprzęt i pomoce dydaktyczne niezbędne do realizacji podstawy programowej, zajęć specjalistycznych i dodatkowych służących wyrównywaniu szans edukacyjnych i rozwijaniu zainteresowań uczniów;
- Zakup pomocy dydaktycznych, specjalistycznego sprzętu i narzędzi dostosowanych do rozpoznawania potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dzieci, wspomagania rozwoju i prowadzenia terapii dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- Wspieranie nauczycieli w zakresie doskonalenia umiejętności i kompetencji zawodowych do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym i szkolnym, w tym pracy z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych, stosowania aktywizujących metod pracy (ze szczególnym uwzględnieniem stosowania metod nauczania opartych na eksperymencie i doświadczeniu) oraz stosowania w procesie dydaktycznym technologii informacyjnych i komputerowych;
- Wspieranie nauczycieli w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych, w tym w zdobywaniu przez nauczycieli edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej

dodatkowych kwalifikacji do nauczania języka obcego, prowadzenia zajęć specjalistycznych i rozwijających zainteresowania;

- Wspieranie współpracy międzynarodowej szkół;
- Prowadzenie działań wspierających i promujących zawody zgodne z potrzebami lokalnych przedsiębiorców i inwestorów;
- Wspieranie szkół w zakresie wdrażania i realizacji innowacyjnych rozwiązań edukacyjnych.

CEL STRATEGICZNY V. REWITALIZACJA

Jedną z bardziej efektywnych form prowadzenia polityki rozwoju w latach 2014-2020 jest rewitalizacja rozumiana, jako kompleksowe działania na rzecz rozwoju wybranych obszarów. Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy tego procesu, na podstawie programu rewitalizacji.

Grupami uczestniczącymi (interesariuszami) w rewitalizacji są, w szczególności:

- 1) Mieszkańcy obszarów zdegradowanych oraz właściciele nieruchomości znajdujących się na tych obszarach, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe;
- 2) Mieszkańcy gminy;
- 3) Przedsiębiorcy i organizacje pozarządowe, prowadzący działalność na obszarach zdegradowanych;
- 4) Organizacje pozarządowe, inne niż określone w pkt. 3, w tym podmioty ekonomii społecznej oraz grupy nieformalne prowadzące działalność społeczną
- 5) Jednostki sektora finansów publicznych, w tym jednostki samorządu terytorialnego i organy władzy publicznej;
- 6) Spółki Skarbu Państwa oraz inni inwestorzy realizujący inwestycje celu publicznego;
- 7) Podmioty prowadzące działalność na obszarach zdegradowanych, szczególności działalność kulturalną, oświatową, sportową lub religijną.

Podstawę prowadzenia działań w zakresie rewitalizacji oraz płaszczyzną ich koordynacji stanowić będzie program rewitalizacji, który w wieloaspektowy sposób obejmować powinien zidentyfikowany na podstawie odpowiednio przeprowadzonej diagnozy obszar zdegradowany i obszar do rewitalizacji.

Prace nad przygotowaniem programu, bądź jego aktualizacją, jak również wdrażanie programu oparte będą na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością terenów zdegradowanych, ich użytkownikami, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi⁸.

Rewitalizacja Miasta ukierunkowana powinna być w dużym stopniu na zmniejszenie skutków wykluczenia społecznego oraz wykorzystanie i rozwój potencjału społeczno-gospodarczego Gminy, w tym jego walorów przyrodniczych i kulturowych w aspekcie tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi gospodarki, co powinno przyczynić się do stworzenia nowych miejsc pracy.

Rozwiązania przyjęte na poziomie przepisów UE na lata 2014-2020 przewidują nowe, dodatkowe możliwości w zakresie montażu finansowego projektów rewitalizacyjnych, w ramach, których mogą być łączone różne formy finansowego wspierania projektów, umożliwiając optymalne wykorzystanie środków publicznych i podporządkowanie efektywnej realizacji celów w zakresie rewitalizacji.

Cel operacyjny 5.1. Rewitalizacja obszaru miejskiego i terenów zdegradowanych, w tym o znaczeniu strategicznym dla Miasta Mszczonowa

Istotne dla rozwoju Mszczonowa jest podjęcie działań rewitalizacji w strefach: społecznej, funkcjonalno – przestrzennej, gospodarczej i środowiskowej. Rewitalizacja w nowoczesnym ujęciu prowadzić powinna do aktywizacji określonych obszarów miejskich, ożywienia gospodarczego w mieście oraz wzrostu perspektyw społecznych i gospodarczych na wyznaczonych obszarach podlegających procesom rewitalizacyjnym. Wymaga to przygotowania określonego programu rewitalizacji oraz planu wdrożenia, w tym także instrumentów finansowania rewitalizacji oraz włączenia partnerów rewitalizacji. Proces rewitalizacji oznacza nie tylko włączenie do zagospodarowania czy usług określonych

---

⁸ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, 26 marca 2015r. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2015r.

obiektów i terenów. Jest przede wszystkim procesem aktywizacji społecznej i gospodarczej poprzez realizację zintegrowanych projektów na terenie Mszczonowa.

Podejmowane inicjatywy powinny prowadzić do polepszenia jakości życia mieszkańców, w tym zwiększenia ich szans na zatrudnienie. Ponadto powinny pozwolić na trwałą odnowę rewitalizowanego obszaru, poprawę ładu przestrzennego, stanu środowiska i zabudowy, poprzez zastosowanie wysokiej jakości rozwiązań architektonicznych i urbanistycznych. Działania te w efekcie powinny przyczynić się do ożywienia rewitalizowanych obszarów, nadania im nowych funkcji, podniesienia ich atrakcyjności.

DZIAŁANIA

- Opracowanie aktualnego Programu Rewitalizacji Mszczonowa;
- Rewitalizacja określonych obiektów o znaczeniu strategicznym dla Gminy.

CEL STRATEGICZNY VI. EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA I OZE

Rozwój nowoczesnej gospodarki energetycznej poprzez wdrażanie niskoemisyjnych i energooszczędnych technologii, głównie w przemyśle, transporcie, sektorze komunalnym, energooszczędnym budownictwie oraz rolnictwie m. in. poprzez wspieranie rozwoju energooszczędnych, ekoinnowacyjnych technologii przemysłowych, co stanowi ważną część polityki rozwojowej Gminy Mszczonów. Wyraża się to w promocji gospodarki niskoemisyjnej na terenie gminy, działaniach prośrodowiskowych czy wdrażaniu systemów redukcyjnych oraz instalacji ciepłowniczych i energetycznych ograniczających emisyjność w gospodarce komunalnej, szczególnie poprzez wykorzystanie w tym zakresie zasobów geotermalnych. Kolejnym aspektem nowoczesnej gospodarki jest zastosowanie OZE oraz wykorzystanie ekoinnowacyjnych technologii energetycznych w lokalnej gospodarce. Powinno podejmować się działania w zakresie promocji produkcji energii z odnawialnych źródeł energii oraz wykorzystywanie OZE w gospodarce gminy przez instytucje publiczne oraz lokalnych przedsiębiorców.

Cel operacyjny 6.1. Działania na rzecz ograniczenia emisji szkodliwych gazów

Elementem wpływającym na rozwój gminy jest czystość środowiska naturalnego, w tym poziom zanieczyszczeń powietrza. Jak wynika z raportu o jakości powietrza, opracowanego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie w 2014 roku stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych norm zanieczyszczenia pyłem zawieszonym w powietrzu. Poniższa tabela prezentuje wyniki modelowania matematycznego emisji dla wybranych zanieczyszczeń powietrza w Gminie Mszczonów.

Tabela 2. Statystyki z wyników modelowania matematycznego emisji dla wybranych zanieczyszczeń powietrza w Gminie Mszczonów

Lp.	PM10 rok		Liczba dni z przekroczeniem średniego dobowego stężenia PM10 50µg/m ³		PM2,5 rok		B(a)P rok		NO ₂ rok	
	średnia dla gminy	Max. w gminie	średnia dla gminy	Max w gminie	średnia dla gminy	Max w gminie	średnia dla gminy	Max w gminie	średnia dla gminy	Max w gminie
	[µg/m ³]	[µg/m ³]			[µg/m ³]	[µg/m ³]	[ng/m ³]	[ng/m ³]	[µg/m ³]	[µg/m ³]
32 7	14	30	6	39	11	22	0,9	2,5	12	28

Źródło danych: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim, raport za rok 2014, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, Warszawa, kwiecień 2015.

Zgodnie z wytycznymi Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) maksymalny, dopuszczalny dla zdrowia poziom zanieczyszczenia wynosi 20 mikrogramów. W gminie wartość przekroczeń poziomu dopuszczalnego pyłu PM10 µg/m³ 24-godzinnego sięgała w centrum Miasta 30,0 µg/m³. Liczba dni przekroczeń to 39. Roczne stężenie benzopirenu w centrum wyniosło 0,9 ng/m³. Należy podejmować działania na rzecz poprawy jakości powietrza, polegające na prowadzeniu szeregu inicjatyw ograniczających emisję szkodliwych gazów i pyłów do atmosfery. Należy mieć na uwadze, iż dobrze rozwinięta infrastruktura ochrony środowiska może wpłynąć w przyszłości na zwiększenie atrakcyjności obszaru gminy, zarówno pod względem gospodarczymi, jak i społecznym.

W związku z powyższym główne działania podejmowane przez władze samorządowe powinny oscylować wokół należytej dbałości o środowisko naturalne w gminie.

DZIAŁANIA

- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej ochrony środowiska oraz efektywności energetycznej w gminie (m.in. sieć ciepłownicza);
- Rozwój skojarzonej gospodarki energetycznej (układy kogeneracyjne);

- Rozwój warunków organizacyjnych i finansowych dla transferu wiedzy i ekonomicznej oraz gospodarki niskoemisyjnej w gminie;
- Rozwój OZE i rozwoju przemysłu ekologicznego;
- Wspieranie wykorzystywania niskoemisyjnych źródeł energii cieplnej;
- Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej;
- Edukacja ekologiczna mieszkańców;
- Prowadzenie monitoringu zanieczyszczeń środowiska w gminie;
- Ochrona zasobów naturalnych w tym wód.

Cel operacyjny 6.2. Wzrost wykorzystania OZE

W Polsce odnawialne źródła energii zaspokajają około 4,2% zapotrzebowania na energię (na świecie ok. 8.9% - 2013 rok). Głównymi źródłami są: biomasa (2%), wiatr (1,4%) oraz hydroenergetyka (0,6%). Polska prowadzić powinna politykę zgodną ze strategią Unii Europejskiej, która oparta jest na stałym wzroście udziału energii produkowanej w źródłach odnawialnych. Z przyjętej Dyrektywy 2009/28/WE⁹ wynika, że kraje członkowskie wspólnie do roku 2020 osiągnąć powinny 20 % udziału energii ze źródeł odnawialnych (OZE) w całkowitym zużyciu energii i 10 % udziału tej energii w sektorze transportowym, liczonych odpowiednio. Dyrektywa przedstawia cele obligatoryjne dla każdego kraju członkowskiego do roku 2020 (dla Polski 15% w całym sektorze OZE oraz 10 % w sektorze paliw transportowych) oraz wyszczególnia minimalne wymagania regulacyjne do wprowadzenia w ustawodawstwie krajowym w określonym czasie tak, aby ułatwić realizację celów krajowych i celu wspólnotowego. Nie wskazuje jednak, w których sektorach i poprzez jakie technologie należy zwiększać produkcję „zielonej” energii. Dyrektywa wskazuje, że krajowe cele w zakresie udziału OZE w sektorze transportu, energii elektrycznej oraz ciepła i chłodu (z podziałem na poszczególne technologie), a także działania w zakresie efektywności energetycznej prowadzące do zmniejszenia końcowego zużycia energii określone powinny być ujęte w Krajowych Planach Działań (KPD). To w oparciu o ich zapisy każde państwo członkowskie powinno realizować cele ustalone dyrektywą. 11 marca 2015 roku Prezydent podpisał ustawę o odnawialnych źródłach energii. Ustawa umożliwia kształtowanie

---

⁹ Źródło: ec.europa.eu

mechanizmów i instrumentów wspierających wytwarzanie energii elektrycznej, ciepła, chłodu lub biogazu rolniczego w instalacjach odnawialnego źródła energii. W latach 2014-2020 Polska będzie największym beneficjentem funduszy europejskich w ramach polityki spójności Unii Europejskiej – trafi do nas w sumie ponad 80 mld euro. Unia dostrzegła korzyści, jakie wiążą się ze zwiększeniem efektywności energetycznej i rozwojem OZE. Jednym z priorytetów dla wykorzystania funduszy europejskich 2014-2020 będzie budowa gospodarki niskoemisyjnej. Na ten cel przeznaczone zostanie w Polsce ponad 8 mld euro. Transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej będzie priorytetowym obszarem wspieranym ze środków europejskich w całej Unii w latach 2014-2020. Ten cel został ujęty również w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko w Osi Priorytetowej I: zmniejszenie emisyjności gospodarki¹⁰. Główne obszary wsparcia i rodzaje projektów możliwych do realizacji w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 to:

- zmniejszenie emisyjności gospodarki;
- wytwarzanie energii z odnawialnych źródeł energii (OZE);
- poprawa efektywności energetycznej i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach, sektorze publicznym i mieszkaniowym;
- promowanie strategii niskoemisyjnych;
- rozwój i wdrażanie inteligentnych systemów dystrybucji.

W ramach Celu Tematycznego (CT) 4 (efektywność energetyczna i OZE) POIiŚ wsparcie na ten cel osiągnie poziom 1,5 mld euro (z Funduszu Spójności). W ramach Regionalnych Programów Operacyjnych przewidziano wsparcie w wysokości ok. 2,6 mld euro (z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego). W ramach CT 7 (bezpieczeństwo energetyczne) przewidziano wsparcie wyłącznie na poziomie krajowym z POIiŚ - PI 7.5 w wysokości 1 mld euro (z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego). Dotowanie projektów z zakresu produkcji i sprzedaży energii odnawialnej obecna perspektywa finansowa (2014-2020) warunkuje kryteria przesuwające punkt nacisku dofinansowania inwestycji na rozwój efektywności energetycznej z wykorzystaniem OZE. Dotacje unijne wesprą nie tylko budowę i przebudowę samej infrastruktury odnawialnych źródeł energii (OZE). Samorządy, przedsiębiorstwa, uczelnie, placówki ochrony zdrowia, instytucje kultury, ale również spółdzielnie mieszkaniowe czy wspólnoty będą mogły korzystać ze środków

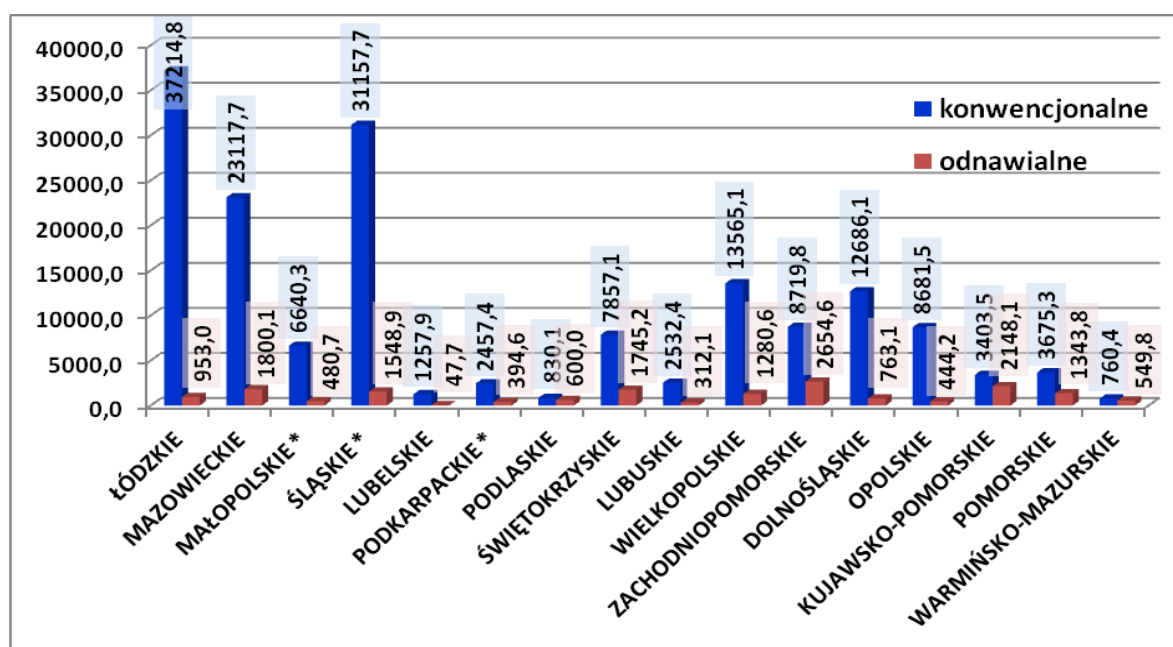
---

¹⁰ Źródło: <https://www.mir.gov.pl/>

przeznaczonych na termomodernizację budynków. Chodzi o zmniejszenie zużycia energii przez bardziej efektywne jej wykorzystanie, w tym również poprzez zastosowanie OZE. Dofinansowywane będą projekty związane z modernizacją infrastruktury, która pozwoli zmniejszyć emisję zanieczyszczeń powietrza, w tym pyłów i gazów cieplarnianych. Będą to projekty służące poprawie efektywności wytwarzania i dystrybucji ciepła oraz rozwoju tzw. zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej w regionach (np. zakup autobusów niskoemisyjnych, budowę parkingów, ścieżek rowerowych, które pozwolą korzystać z innych sposobów przemieszczania się niż tylko samochód). Województwo mazowieckie znajduje się na 3 miejscu w kraju pod względem produkcji energii z wykorzystaniem OZE.

Rys. 3 Produkcja energii z konwencjonalnych i odnawialnych źródeł w 2013 roku (gwh) w Polsce.

Źródło: GUS

W RPO Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 położono nacisk na gospodarkę niskoemisyjną oraz aktywizację życia społecznego. Oś Priorytetowa V: Gospodarka przyjazna środowisku to ważny element tego programu, promujący również odnawialne źródła energii (OZE). Na wsparcie gospodarki niskoemisyjnej w RPO WM 2014-2020 przeznaczono ponad 324 mln euro. Dotacje unijne w latach 2014-2020 wspierać będą budowę i przebudowę infrastruktury odnawialnych źródeł energii (OZE). Samorządy, przedsiębiorstwa, uczelnie, placówki ochrony zdrowia, instytucje kultury, ale też np. spółdzielnie mieszkaniowe czy wspólnoty będą mogły korzystać ze środków przeznaczonych na termomodernizację

budynków. Chodzi o zmniejszenie zużycia energii przez bardziej efektywne jej wykorzystanie, w tym również z zastosowaniem OZE. Dzięki temu powstanie infrastruktura służąca do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych tj.: energia wodna, słoneczna, energia wiatrowa, geotermalna, biomasa, biogaz. Można też będzie realizować projekty modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej lub wielorodzinnych budynków mieszkalnych np. poprzez ocieplenie obiektu, wymianę okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne czy przebudowę systemów grzewczych. Jest to ogromna szansa również dla Gminy Mszczonów.

DZIAŁANIA

- Rozbudowa sieci ciepłowniczej Geotermii Mazowieckiej w Mszczonowie;
- Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej połączona z instalacją rozwiązań wykorzystujących OZE;
- Prowadzenie akcji informacyjnych i promocyjnych dla mieszkańców w zakresie OZE;
- Poprawa bezpieczeństwa zasilania w energię miast poprzez budowę i modernizację lokalnych instalacji do produkcji energii z wykorzystaniem OZE;
- Rozwój gospodarki odpadami w celu przetwarzania i zagospodarowania na cele energetyczne.

RAMY FINANSOWE STRATEGII

Realizacja celów *Strategii* oparta została na następujących źródłach finansowania:

1. Środki publiczne krajowe m.in.:
  - budżet Gminy Mszczonów
  - budżet województwa mazowieckiego;
  - budżet państwa.
2. Środki zagraniczne m.in.:
  - pochodzące z *Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014–2020* (RPO WM 2014-2020), EFS, EFRR;
  - pochodzące z programów operacyjnych krajowych na lata 2014-2020 tj.
Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014 – 2020 (PO IR);
Program Operacyjny Polska Cyfrowa na lata 2014-2020 (PO PC);

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 (PO WER);

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 – 2020 (PROW);

Program Ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont 2020”
(Horyzont 2020);

Interreg Baltic Sea Region;

Interreg Central Europe.

- pochodzące z innych zagranicznych instrumentów finansowych oraz programów, np. w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT).

3. Środki prywatne, w tym pozyskane w toku realizacji modelu PPP.

4. Środki celowe krajowe:

- Środki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Środki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Pożyczki i kredyty bankow;
- Środki z Wojewódzkiego Urzędu Pracy;
- Środki będące w dyspozycji poszczególnych ministerstw.

5. Środki inicjatyw UE tj. instrumenty finansowe m.in. JESSICA, JEREMIE.

6. Środki Europejskiego Banku Inwestycyjnego oraz Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego.

Z uwagi na dostępność różnych instrumentów finansowych realizacja *Strategii* oparta zostanie o wykorzystanie dwóch zasadniczych rodzajów wsparcia tj.:

- środków bezzwrotnych, adresowanych do jednostek administracji publicznej, instytucji otoczenia biznesu działających na zasadach non-profit, szkół, organizacji społecznych oraz, w mniejszym stopniu bezpośrednio do przedsiębiorców. Będą to głównie dotacje. W przypadku dotacji środki adresowane do podmiotów prywatnych oraz środki mieszczące się w ramach pomocy publicznej będą uzupełniane przez środki prywatne (wkład własny beneficjenta);
- środków zwrotnych, których głównymi adresatami będą przedsiębiorcy. Będą to pożyczki, poręczenia i dokapitalizowanie (np. w formie udziałów w nowopowstałych spółkach).

Zarządzanie dystrybucją środków finansowych w ramach finansowania *Strategii* będzie przyporządkowane do każdego celu strategicznego oraz celów operacyjnych/zadań. Poniżej

przedstawiono ogólne źródła finansowania *Strategii Gminy*, odnoszące się do osiągnięcia zakładanych celów strategicznych.

Tabela 3. Zestawianie źródeł finansowania celów *Strategii Rozwoju Gminy Mszczonów do 2020*

Wyszczególnienie celu <i>Strategii</i>	Rodzaj finansowania	Główne źródła finansowania
<p>NOWOCZESNA i EFEKTYWNA GOSPODARKA</p> <p><u>Cel 1:</u> Rozwój gospodarczy gminy z wykorzystaniem istniejącego potencjału</p>	<p>Dotacje bezzwrotne i środki zwrotne</p>	<p>Środki budżetowe gminy RPO WM 2014-2020 Środki Programów Operacyjnych UE 2014-2020 Współfinansowanie instytucji sektora publicznego PPP Środki budżetu krajowego w tym Ministerstwa Gospodarki Środki programów UE np. Horyzont 2020 Inicjatywy UE: JEREMIE, COSME</p>
<p>TURYSTYKA, SPORT, REKREACJA</p> <p><u>Cel 2:</u> Rozwój turystyki, sportu i rekreacji</p>	<p>Dotacje bezzwrotne i środki zwrotne</p>	<p>Środki budżetowe Gminy Mszczonów RPO WM 2014-2020 Środki Programów Operacyjnych UE 2014-2020 Współfinansowanie instytucji sektora publicznego. PPP Środki Krajowe Program Rozwoju Turystyki do 2020 roku Ministerstwa Sportu i Turystyki</p>
<p>INFRASTRUKTURA</p> <p><u>Cel 3:</u> Rozwój infrastruktury</p>	<p>Dotacje bezzwrotne i środki zwrotne Inwestycje przedsiębiorstw Inwestycje zagraniczne</p>	<p>Środki budżetowe Gminy Mszczonów RPO WM 2014-2020 Środki Programów Operacyjnych UE 2014-2020 Współfinansowanie instytucji sektora publicznego PPP PROW 2014-2020</p>

<p>RYNEK PRACY I AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO</p> <p><u>Cel 4:</u> Rozwój rynku pracy i aktywne społeczeństwo</p>	<p>Dotacje bezzwrotne i środki zwrotne Instrumenty rynku pracy</p>	<p>Środki budżetowe Gminy Mszczonów RPO WM 2014-2020 Środki z Wojewódzkiego Urzędu Pracy Środki z Powiatowego Urzędu Pracy</p>
<p>REWITALIZACJA</p> <p><u>Cel 5:</u> Rewitalizacja społeczno-gospodarcza kulturowa, przyrodnicza</p>	<p>Dotacje bezzwrotne i środki zwrotne</p>	<p>RPO WM 2014-2020 Programy Operacyjne UE 2014-2020 Inicjatywy UE: JESSICA Środki budżetowe gminy Środki Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska Środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska Współfinansowanie instytucji sektora publicznego PPP</p>
<p>ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ</p> <p><u>Cel 6:</u> Efektywność energetyczna i OZE</p>	<p>Dotacje bezzwrotne i środki zwrotne</p>	<p>RPO WM 2014-2020 Środki budżetu Gminy Mszczonów Środki programów NCBiR Środki Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska Współfinansowanie instytucji sektora publicznego PPP</p>

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie Umowy Partnerstwa, Warszawa 2014.

Jako uzupełniające źródło finansowania zadań *Strategii* należy również wymienić środki z krajowych funduszy celowych takich jak: Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, a także fundusze krajowe np. Fundusze Banku Gospodarstwa Krajowego, czy Krajowy Fundusz Drogowy.

Istotne dla rozwoju Mszczonowa są instrumenty finansowe wspierające i przyspieszające procesy inwestycyjne, takie jak kredyty, pożyczki, fundusze poręczeniowe i obligacje. Ponadto źródłem finansowania *Strategii* mogą być instrumenty finansowe m.in. Europejskiego Banku Inwestycyjnego (w tym JESSICA), Banku Rozwoju Rady Europy, Banku Światowego.

W latach 2014-2020 znacząco wzrosło znaczenie uzyskiwania wsparcia poprzez łączenie kilku źródeł finansowania oraz sam proces aktywnego poszukiwania innych źródeł finansowania rozwoju np. poprzez przyciąganie inwestorów prywatnych i tworzenie warunków dla rozwoju partnerstwa publiczno-prywatnego. Istotne dla rozwoju gospodarczego Mszczonowa jest także wsparcie sektora MŚP poprzez system funduszy poręczeń i pożyczek, jako lokalnych instytucji otoczenia biznesu. Tworzenie takich instrumentów lokalnych stanowić powinno jedno z wiodących działań w sferze finansowania rozwoju Mszczonowa.

Powyższe uwarunkowania finansowania *Strategii* wskazują, iż konieczne będzie aktywne pozyskiwanie nowych funduszy na realizację działań rozwojowych *Strategii*.

REALIZACJA STRATEGII

Realizacja i wdrożenie *Strategii* jest procesem, w którym sformułowane kierunki przekładane są na poziom celów operacyjnych. Gmina Mszczonów jest podmiotem zobowiązanym do programowania rozwoju oraz zarządzania tym procesem na poziomie gminnym. Samorząd Gminy Mszczonów jest odpowiedzialny za realizację decydujących dla rozwoju gminy zapisów *Strategii*. Przypisanie określonym jednostkom samorządu gminy konkretnych zadań, w tym działań i inwestycji zapewnia spójność systemu wdrażania działań ujętych w *Strategii*. Elementem procesu wdrażania *Strategii* są również działania związane z propagowaniem i upowszechnianiem informacji na temat jej założeń oraz planowanych i wdrażanych działań.

Działania te mają na celu przede wszystkim włączyć wybranych partnerów oraz organizacji i środowisk, a także jednostek i instytucji do uczestnictwa w realizacji *Strategii*.

Strategia stanowi dokument o charakterze kierunkowym i ramowym. W celu wdrożenia *Strategii* na poziomie operacyjnym przygotowane muszą być programy sektorowe a także plany wdrożenia, które szczegółowo wskażą w formie konkretnych projektów sposób realizacji poszczególnych celów strategicznych oraz organizację i formę wdrożenia, a także źródła finansowania. Część z nich zostanie oparta o istniejące już dokumenty, co w uzasadnionych przypadkach wymagało będzie ich dostosowania do nowych celów strategicznych. Główna rola w procesie wdrażania *Strategii* Rozwoju Gminy Mszczonów na lata 2015-2020 z perspektywą do 2025 roku należy do Samorządu Gminy. W proces realizacji *Strategii* zaangażowane powinny być także organizacje społeczne, organizacje gospodarcze oraz podmioty gospodarcze, jednostki miejskie, a także inne organizacje lokalne gminy.

Główne zasady realizacji *Strategii*

Przewidziane w *Strategii* cele i działania realizowane będą z uwzględnieniem następujących zasad:

1. Zasada partnerstwa;
2. Zasada precyzyjnej interwencji strategicznej;
3. Zasada zintegrowania wsparcia rozwoju strategicznego;
4. Zasada systemowego wsparcia rozwoju strategicznego.

Tabela 4. Główne zasady realizacji SRGM 2020

Lp.	Zasada	Opis
1.	Zasada partnerstwa	Oznacza zapewnienie udziału partnerów społecznych oraz organizacji gospodarczych i organizacji lokalnych oraz przedsiębiorców w realizacji SRGM 2020. Wyrazem tej zasady będzie włączenie kluczowych partnerów lokalnych, społecznych oraz gospodarczych dla realizacji określonych celów, a także upublicznianie informacji w celu konsultacji i monitorowania wdrażania <i>Strategii</i> . Zasadę partnerstwa należy wzmacniać poprzez współpracę podmiotów zaangażowanych w realizację <i>Strategii</i> . Prowadzi to do zintegrowanej i uzgodnionej realizacji przedsięwzięć rozwojowych oraz do poprawy

		koordynacji podejmowanych działań, a także do zwiększonej efektywności wydatkowania środków publicznych, z uwzględnieniem zaangażowania partnerów społecznych i gospodarczych.
2.	Zasada precyzyjnej interwencji strategicznej	Realizacja celów <i>Strategii</i> odnosić będzie się do jasno wskazanych i wybranych zagadnień i działań istotnych dla rozwoju gminy. Dla zidentyfikowanego precyzyjnie problemu dobierane będą określone inicjatywy z katalogu działań dla osiągnięcia celów operacyjnych <i>Strategii</i> . Zasada ta oznacza także jasno określony dobór instrumentu i ścieżki wsparcia przedsięwzięć. Dana interwencja posiadać będzie precyzyjny i skoncentrowany na zidentyfikowanym problemie społeczno-gospodarczym charakter. Wspierane będą przedsięwzięcia odnoszące się do konkretnych zagadnień rozwojowych społeczno-gospodarczych Gminy Mszczonów.
3.	Zasada zintegrowania wsparcia rozwoju strategicznego	Oznacza osiągnięcie w wyniku interwencji efektu maksymalizacji wyników poprzez zintegrowanie wsparcia w danym przedsięwzięciu z różnych źródeł oraz instrumentów współpracujących na rzecz rozwoju potencjału gospodarczego Mszczonowa w tym głównie koncentracji na działaniach dla realizacji określonych celów <i>Strategii</i> .
4.	Zasada systemowego wsparcia rozwoju strategicznego	Wspierane będą przedsięwzięcia zgodne z celami <i>Strategii</i> zakładające systemowe rozwiązania zidentyfikowanego problemu, i wpływu na procesy społeczno-gospodarczego rozwoju Mszczonowa. Zasada ta realizowana będzie w formie udziału i angażowania partnerów <i>Strategii</i> już na etapie planowania i wyboru działań celem nadania im wymiaru systemowego i wielopłaszczyznowego rozwiązania na rzecz wzrostu gospodarczego.

Źródło danych: opracowanie własne

Poza wskazanymi powyżej zasadami wiodącymi, realizacja *Strategii* uwzględni wymogi wynikające z ogólnych zasad prowadzenia polityki rozwoju i polityki regionalnej na lata 2014-2020. Zasady te wynikają z układu przyjętych w *Strategii* celów i zadań oraz ich zakresu tematycznego. Do głównych zasad realizacji *Strategii* w tym zakresie należą:

1. Zasada zrównoważonego rozwoju - osiągnięcie trwałej poprawy poziomu życia mieszkańców wymaga rozwoju realizowanego przy zapewnieniu równowagi społecznej, ekologicznej i przestrzennej.
2. Zasada programowania rozwoju - *Strategia* jest podstawą dla nowych wytycznych (realizacji) polityki rozwojowej poprzez koncentrację na określonych obszarach i zintegrowanych przedsięwzięciach we współdziałaniu z partnerami lokalnymi.
3. Zasada sprawności administracji - instytucje publiczne realizujące *Strategię* powinny działać efektywnie i skutecznie oraz w przejrzysty sposób podejmować decyzje, w pełni zaspokajając oczekiwania i potrzeby mieszkańców, przedsiębiorców, inwestorów czy turystów.
4. Zasada tematycznego i obszarowego ukierunkowania wsparcia oznacza, że podstawowym narzędziem koncentracji działań rozwojowych będą tematyczne wybrane i zintegrowane przedsięwzięcia o uzupełniającym się oddziaływaniu, gdzie możliwe jest aktywowanie lokalnych potencjałów rozwojowych.
5. Zasada racjonalnego gospodarowania przestrzenią oznacza, że realizacja *Strategii* uwzględnia wymogi kształtowania ładu przestrzennego, zapewniając poszanowanie i efektywne wykorzystanie zasobu przestrzeni. Przedsięwzięcia o statusie strategicznym powinny spełniać kryterium jakości przestrzeni, korzystając z przyjętych przez Gminę Mszczonów zasad zagospodarowania przestrzennego.
6. Zasada korzystnego oddziaływania na środowisko oznacza, że przedsięwzięcia *Strategii* analizowane będą przez pryzmat kryterium efektu środowiskowego, promującego poprawę efektywności wykorzystania zasobów i redukcję negatywnych oddziaływań środowiskowych lub wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.
7. Zasada promowania zatrudnienia oznacza, że *Strategia* skupia się na działaniach zmierzających do tworzenia miejsc pracy, ocenianych przez pryzmat kryterium wzrostu zatrudnienia.
8. Zasada promowania postaw obywatelskich oznacza, że realizacja *Strategii* będzie sprzyjać tworzeniu warunków dla aktywności mieszkańców, w tym kształtowaniu i umacnianiu pożądanych postaw społecznych, proekologicznych, kulturalnych, prozdrowotnych, a także podnoszeniu jakości życia mieszkańców.

9. Zasada równości szans i integracji społecznej oznacza, że realizacja Strategii będzie uwzględniała oddziaływanie na proces włączenia społecznego określonych grup społecznych oraz i promowanie zasady równości wszystkich mieszkańców Gminy.

Partnerzy realizacji Strategii

W proces strategicznego rozwoju, poza Samorządem Gminy Mszczonów, włączeni zostaną partnerzy lokalni. Ich dobór odbywać się będzie w zależności od konkretnego celu strategicznego i kierunku rozwoju. Kluczowi partnerzy w realizacji Strategii to:

- Jednostki organizacyjne JST;
- Organizacje pozarządowe i podmioty wykonujące działalność pożytku publicznego;
- Instytucje kultury;
- Instytucje edukacyjne;
- Organizacje przedsiębiorców;
- Przedsiębiorcy;
- Instytucje ochrony zdrowia;
- Inne podmioty na terenie Gminy Mszczonów

Poniżej zestawiono w formie tabelarycznej cele oraz partnerów realizacji *Strategii*.

Tabela 5. Zestawienie celów i partnerzy realizacji SRGM 2020

Lp.	Cel strategiczny	Partnerzy kluczowi realizacji celu/ Koordynatorzy Celu	Partnerzy lokalni	Okres realizacji
1.	<p>NOWOCZESNA i EFEKTYWNA GOSPODARKA</p> <p>Cel 1: Rozwój gospodarczy gminy z wykorzystaniem istniejącego potencjału</p>	Samorząd Gminy Mszczonów	<p>Organizacje przedsiębiorców Przedsiębiorcy Instytucje Finansowe Agencja Rozwoju Mazowsza S.A. Mazowiecki Regionalny Fundusz Pożyczkowy Sp. z o.o. Mazowiecki Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego Banki Firmy ubezpieczeniowe Instytucje Otoczenia Biznesu Cech Rzemiosła i Przedsiębiorczości Zrzeszenie Producentów Owoców i Warzyw "Polsad"</p>	2015-2020
2.	<p>TURYSTYKA, SPORT, REKREACJA</p> <p>Cel 2: Rozwój turystyki, sportu i rekreacji</p>	Ośrodek Sportu i Rekreacji	<p>Organizacje turystyczne Powiązania kooperacyjne turystyki Organizacje pozarządowe Szkoły Operatorzy infrastruktury turystycznej Instytucje kultury Związki i kluby sportowe</p>	2015-2020

			Gminne Centrum Informacji Mszczonowski Ośrodek Kultury Mszczonowskie Stowarzyszenie Historyczne	
3.	INFRASTRUKTURA Cel 3: Rozwój infrastruktury	Samorząd Gminy Mszczonów	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego GDDKiA, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Starostwo Powiatowe w Żyrardowie	2015-2020
4.	RYNEK PRACY I AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO Cel 4: Rozwój rynku pracy i aktywne społeczeństwo	Samorząd Gminy Mszczonów	Powiatowy Urząd Pracy Wojewódzki Urząd Pracy Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Organizacje społeczne Kościoły i związki wyznaniowe Placówki edukacyjne Zespół obsługi placówek oświaty oraz GCI i MOK	2015-2020
	REWITALIZACJA Cel 5: Rewitalizacja społeczno- -gospodarcza kulturowa i przyrodnicza	Samorząd Gminy Mszczonów	Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego Podmioty komunalne, w tym Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Cech Rzemiosła i Przedsiębiorczości Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	2015-2020

			Powiatowy Urząd Pracy Wojewódzki Urząd Pracy Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Organizacje społeczne Kościoły i związki wyznaniowe Placówki edukacyjne Instytucje edukacji Operatorzy infrastruktury turystycznej	
	ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ Cel 6: Efektywność energetyczna i OZE	Samorząd Gminy Mszczonów	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Cech Rzemiosła i Przedsiębiorczości Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego	2015-2020

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Mszczonowie

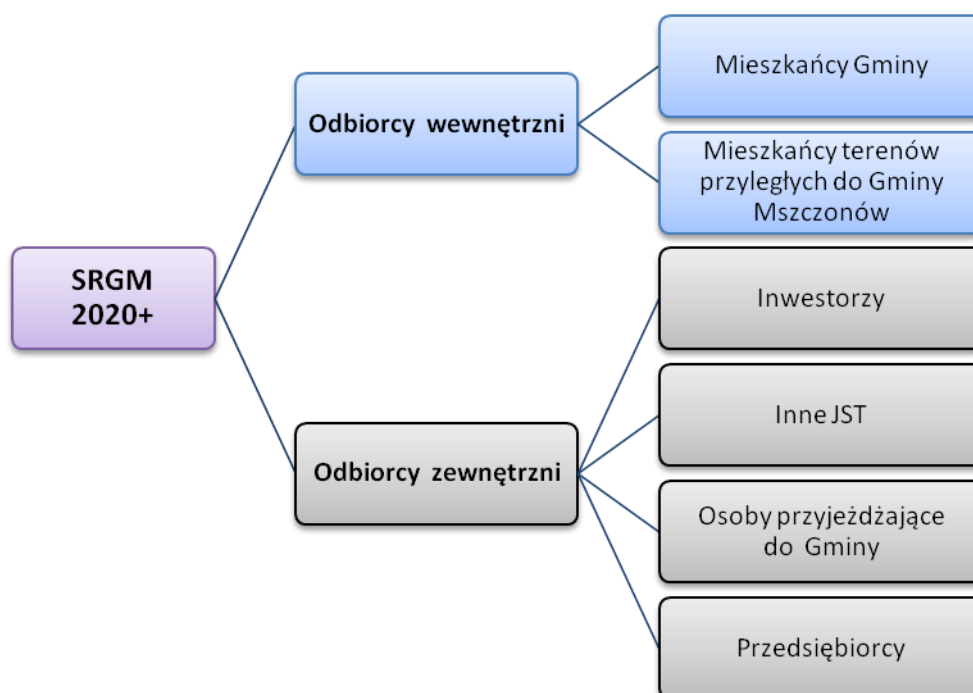
Odbiorcy Strategii

Strategia Rozwoju Gminy Mszczonów 2020 jest dokumentem adresowanym do szerokich kręgów odbiorców, dzielących się zasadniczo na dwie grupy:

1. Grupę odbiorców wewnętrznych;
2. Grupę odbiorców zewnętrznych.

Poniżej zilustrowano, głównych odbiorców SRGM 2020.

Rys.4. Przykładowi odbiorcy SRGM 2020

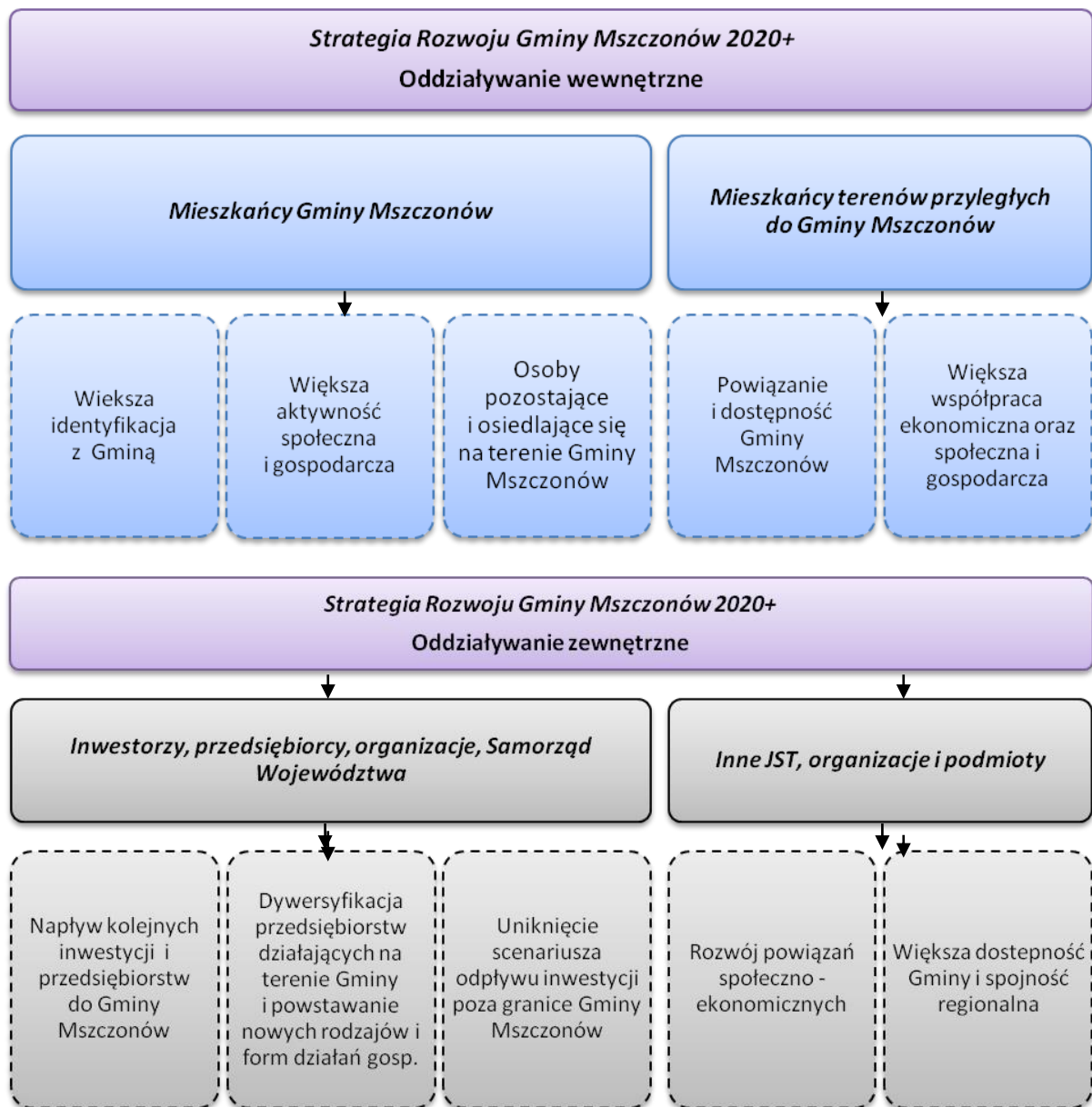

Źródło danych: opracowanie własne

W zależności od poszczególnych grup odbiorców *Strategii* dokument spełniać będzie ściśle określoną rolę w zakresie podstawowego instrumentu aktywnego działania Samorządu Mszczonowa w procesie realizacji polityki rozwoju.

Poniżej zestawiono oddziaływanie *Strategii* w zależności od grup odbiorców procesu wdrażania działań strategicznych.

Rys.5. Oddziaływanie *Strategii Rozwoju Gminy Mszczonów 2020*

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Mszczonowie.

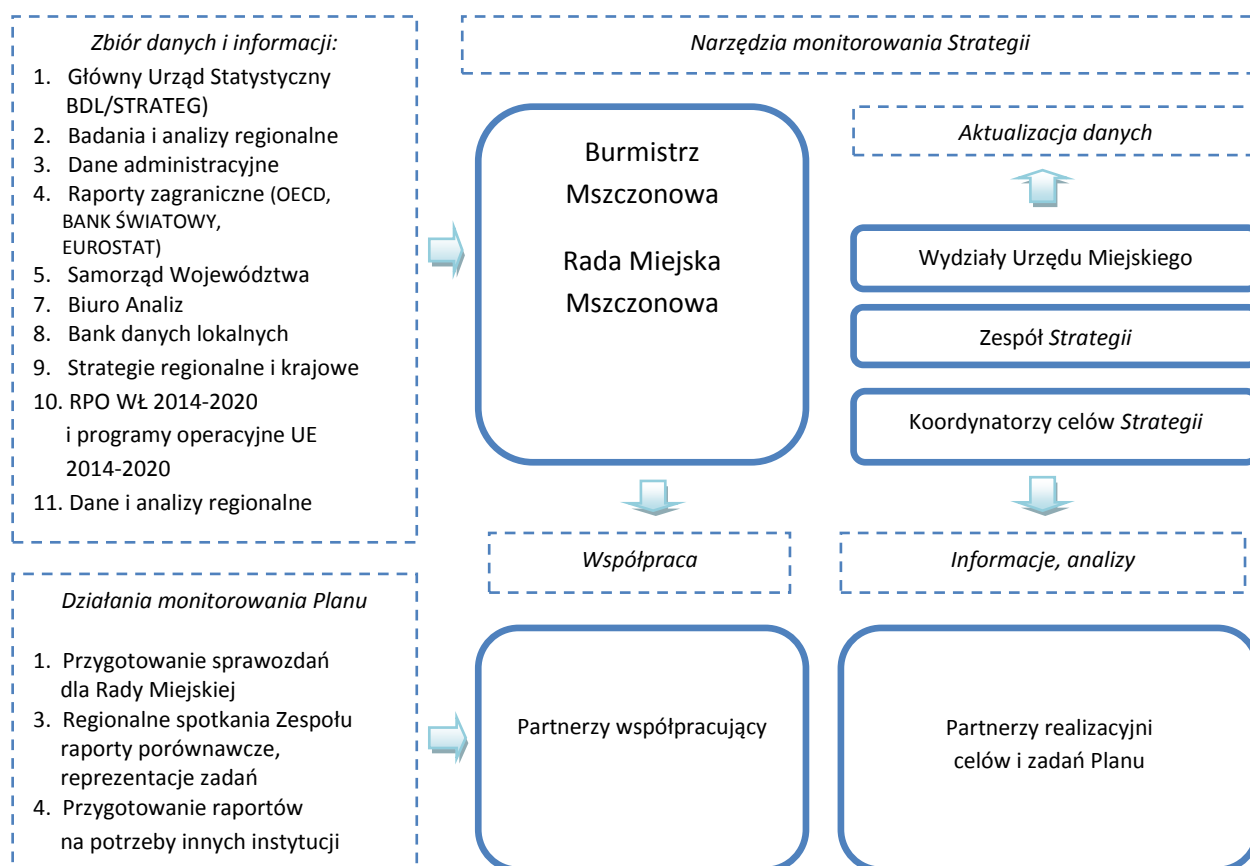
MONITORING I EWALUACJA STRATEGII

System monitoringu *Strategii* ukierunkowany jest na realizację celu strategicznego i celów operacyjnych do roku 2020. Podstawowym narzędziem monitorowania realizacji *Strategii* będą wskaźniki określone na poziomie celu głównego oraz celów operacyjnych. Dla wszystkich wskaźników przyjęto sposób pomiaru zakładający trzyletnią częstotliwość pomiaru, określenie wartości bazowej oraz docelowej, a także zakładanej wartości w roku 2020. Ponadto wskazano źródło danych oceny stopnia realizacji dla każdego z celów. Monitorowanie realizacji *Strategii* dotyczyć będzie postępu jakościowego i ilościowego w sferze wsparcia rozwoju gospodarki regionu. Monitoring, jak i ewaluacja stawiają sobie za cel zbieranie, raportowanie i interpretowanie danych opisujących postęp i rozwój systemu wsparcia i oceny stopnia konkurencyjności regionalnej gospodarki, a także efekty interwencji publicznej w ramach wsparcia przedsiębiorczości i wzmocnienia innowacyjności sfery gospodarczej. W tym zakresie monitoring *Strategii* koncentruje się głównie na poziomie realizacji celów strategicznych osiągniętych poprzez proponowane działania w toku realizacji *Strategii* Monitoring obejmie także:

- a) analizę trendów społeczno-gospodarczych zachodzących w regionie, w zakresie wynikającym z celów *Strategii*;
- b) ocenę postępu realizacji celów i działań *Strategii*, w tym analizę zmian wartości założonych wskaźników realizacji celów *Strategii*;
- c) ocenę stopnia zaawansowania działań przewidzianych dla osiągnięcia danego celu;
- d) ocenę efektów działań oraz projektów realizowanych w ramach *Strategii*;
- e) rekomendacje w zakresie planowanych działań i aktualizacji *Strategii*.

Działania dotyczące monitoringu zakładają przygotowanie Raportów dla Samorządu Gminy Mszczonów w ramach działań komórki odpowiedzialnej za sprawy gospodarcze w Urzędzie Miejskim Mszczonowa.

Rys. 6. System monitoringu Strategii

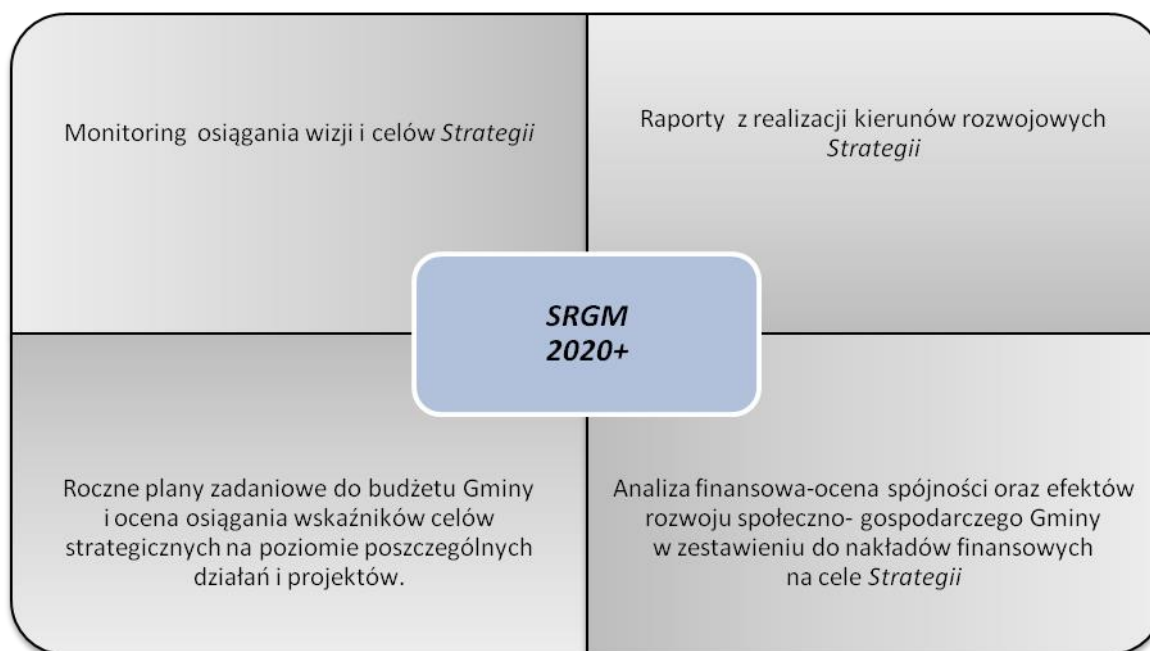

Źródło danych: opracowanie własne

Monitoring wdrażania *Strategii* będzie realizowany poprzez:

- systematyczne zbieranie danych liczbowych oraz informacji dotyczących realizacji celów sfery społeczno-gospodarczej rozwoju Gminy Mszczonów;
- prowadzenie analiz porównawczych i tematycznych;
- przygotowywanie cyklicznych raportów dla Rady Miejskiej i Burmistrza Mszczonowa, ukazujących stopień realizacji poszczególnych celów strategicznych;
- ocenę osiągniętych rezultatów oraz stopnia wykonania przyjętych celów i działań;
- planowanie zmian oraz wyznaczanie nowych kierunków działań rozwoju Gminy Mszczonów.

Rys. 7. Zakres monitoringu *Strategii*

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie wytycznych Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, 2014

W związku z planowanym finansowaniem działań *Strategii* z funduszy UE w latach 2014-2020, w monitorowanie i ewaluację *Strategii* oprócz właściwej komórki do spraw planowania *Strategii*, zaangażowane będą również inne komórki organizacyjne i jednostki samorządowe z zakresu np. programowania i wdrażania programów operacyjnych UE na lata 2014-2020.

Wskaźniki realizacji celów

Proces realizacji *Strategii* (poza analizą danych i informacji, uzyskanych w trakcie wdrażania) wymaga również wyznaczenia wartości wskaźników efektywności i osiągnięcia zakładanych celów (ang. KPIs – key performance indicators) oraz porównania wartości przyjętych celów dla oceny finalnych wyników. W przedmiotowej *Strategii* przyporządkowano wskaźniki do poszczególnych celów strategicznych oraz zaproponowano źródła weryfikacji, informacji i oceny stopnia realizacji danego celu poprzez miarę wskaźnika. Przyjęto wartość bazową i docelową dla każdego wskaźnika zgodnie z następującym rozróżnieniem:

Wartość bazowa wskaźnika - przyjęta wartość wyjściowa, pomiar monitorowanego wskaźnika tzw. punkt startowy oceny w 2014 roku.

Wartość docelowa wskaźnika – przyjęta na podstawie diagnozy i analiz docelowych wartości strategicznych oraz źródłowych, jaką planuje się uzyskać dla zrealizowania celu w zamierzonym terminie tj. do dnia 31 grudnia 2020 roku.

Cel główny Strategii:

Wzrost konkurencyjności gminy opartej na potencjale własnym dla rozwoju zrównoważonej gospodarki o środowiskowych walorach technologicznych i dynamicznej przedsiębiorczości z udziałem aktywnych zawodowo i społecznie mieszkańców.

Tabela 6. Proponowane wskaźniki Celu głównego SRGM 2020

L p.	Wskaźnik	Wartość bazowa (2014r.)	Wartość docelowa w 2020 r.	Sposób pomiaru	Źródło danych
1.	Liczba przedsiębiorstw w Gminie Mszczonów (w szt.)	927 (2014)	970	Co 3 lata	GUS
2.	Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1 tys. ludności	-5,0	-2,8	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonów
3.	Liczba związków i powiązań kooperacyjnych i gospodarczych w Gminie Mszczonów	1	4	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie
4.	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	670	700	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie
5.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Mszczonów	7,2	5,8	Co 3 lata	PUP

Cel strategiczny 1.

NOWOCZESNA i EFEKTYWNA GOSPODARKA

Rozwój gospodarczy gminy z wykorzystaniem istniejącego potencjału

Tabela 7. Wskaźniki celu 1

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa w 2014r.	Wartość docelowa w 2020 r.	Sposób pomiaru	Źródło danych
1.	Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w Gminie Mszczonów	936	950	Co 3 lata	GUS
2.	Liczba inwestycji gminy dotyczących wsparcia kompleksowego terenów produkcyjnych (infrastruktura dla przedsiębiorstw, strefy gospodarcze, parki przemysłowe, inkubatory przedsiębiorstw itp.)	0	2	Co 3 lata	Urząd Miejski Mszczonów ARM S.A. Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego
3.	Liczba inwestycji przedsiębiorstw (w tym zagranicznych) na terenie Gminy Mszczonów	21	27	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie

Cel strategiczny 2

TURYSTYKA, SPORT, REKREACJA

Rozwój turystyki, sportu i rekreacji

Tabela 8. Wskaźniki celu 2

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa w 2014r.	Wartość docelowa w 2020 r.	Sposób pomiaru	Źródło danych
1.	Turystyczne obiekty noclegowe w gminie	1	4	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie
2.	Długość oznakowanych tras rowerowych w Gminie Mszczonów (w km)	1,6	3,0	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie
3.	Liczba osób korzystających z noclegów w Gminie Mszczonów ogółem (rocznie)	8 058	11 750	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie

4.	Liczba tras rowerowych na terenie Gminy Mszczonów (szt.)	6	7	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie
5.	Utworzone trasy spacerowe (szt.)	3	4	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie
6.	Liczba zintegrowanych lokalnych produktów turystycznych Gminy Mszczonów (szt.)	1	1	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie
7.	Liczba wybudowanych obiektów turystycznych (SPA, Welles, zdrowotnych, rehabilitacyjnych i leczniczych na bazie wód geotermalnych (szt.))	1	2	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie

Cel strategiczny 3

INFRASTRUKTURA Rozwój infrastruktury

Tabela 9. Wskaźniki celu 3

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa w 2014r.	Wartość docelowa w 2020 r.	Sposób pomiaru	Źródło danych
1.	Długość dróg gminnych o nawierzchni bitumicznej (km)	98,8	110	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie
2.	Przedszkola w Gminie Mszczonów	2	4	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie
3.	Liczba utworzonych parków przemysłowych w Mszczonowie i stref gospodarczych	-	1	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie
4.	Liczba interesantów korzystających z usług za pomocą e-administracji w Gminie Mszczonów	0	100	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie

Cel strategiczny 4

RYNEK PRACY i AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO **Rozwój rynku pracy i aktywne społeczeństwo**

Tabela 10. Wskaźniki celu 4

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa w 2014r.	Wartość docelowa w 2020 r.	Sposób pomiaru	Źródło danych
1.	Stopa bezrobocia rejestrowanego Gmina Mszczonów (w proc.)	12	9,88	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie PUP
2.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Mszczonów	7,2	5,8	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie PUP
3.	Przeprowadzone kursy podnoszące kwalifikacje zawodowe	17	30	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie PUP, GCI
4.	Udział kobiet w grupie zarejestrowanych bezrobotnych w Gminie Mszczonów (w proc.)	50,74	45,30	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie PUP

Cel strategiczny 5

REWITALIZACJA **Rewitalizacja kulturowa, przyrodnicza i społeczna**

Tabela 11. Wskaźniki celu 5

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa w 2014r.	Wartość docelowa w 2020 r.	Sposób pomiaru	Źródło danych
1.	Liczba projektów rewitalizacji	1	10	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie
2.	Uruchomienie nowych zrewitalizowanych terenów w Mszczonowie	1	4	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie

Cel strategiczny 6

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ Efektywność energetyczna i OZE

Tabela 12. Wskaźniki celu 6

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa w 2014 r.	Wartość docelowa w 2020 r.	Sposób pomiaru	Źródło danych
1.	Liczba wspartych projektów dotyczących efektywności energetycznej OZE i ochrony środowiska w instytucjach publicznych	0	4	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie
2.	Liczba wdrożonych Inteligentnych systemów energetycznych typu „Smart grid”	0	2	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie
3.	Liczba obiektów użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji	0	5	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie
4.	Liczba akcji podnoszących świadomość ekologiczną mieszkańców	1	5	Co 3 lata	Urząd Miejski w Mszczonowie

Ewaluacja Strategii

Ogólnym celem systemu ewaluacji jest poprawa jakości, skuteczności i spójności działań zaplanowanych w *Strategii* w zakresie wszystkich celów odnoszących się do prowadzenia polityki rozwoju przez Samorząd Gminy Mszczonów. Tak określony cel ewaluacji realizowany będzie w wyniku:

- określenia stopnia realizacji poszczególnych celów *Strategii*;
- zidentyfikowania pozytywnych i negatywnych czynników oraz ich sił, które wywarły lub wywierają wpływ na wdrażanie zadań *Strategii*;

- oceny działań zrealizowanych w ramach wdrażania *Strategii* z punktu widzenia zakładanych efektów rozwojowych;
- opracowania wniosków wynikających z ewaluacji, niezbędnych do aktualizacji *Strategii*.

W procesie tworzenia i realizacji *Strategii* wykonywane będą następujące rodzaje ewaluacji:

Rys. 8. Schemat ewaluacji *Strategii*

Źródło danych: opracowanie własne

Proces ewaluacji *Strategii* zakłada m.in.:

- ewaluacje strategiczne, których celem będzie analiza i generalna, ocena rezultatów oraz oddziaływania *Strategii* na kształtowanie kierunków rozwojowych Mszczonowa (biorąc pod uwagę kryterium czasu wykonania, będą to ewaluacje ex-ante na etapie uchwalenia i przyjęcia *Strategii* oraz ex-post tj. wykonania *Strategii*),
- ewaluacje operacyjne, wspomagające monitorowanie procesu realizacji *Strategii* (będą to ewaluacje bieżące).

KOMPLEMENTARNOŚĆ STRATEGII z INNymi DOKUMENTAMI PROGRAMOWYMI 2014-2020

Strategia Rozwoju Gminy Mszczonów 2014-2020 z perspektywą do 2025 roku opracowana została zgodnie z wytycznymi europejskimi i krajowymi programowania rozwoju na lata 2014-2020. *Strategia* zachowuje spójność celów rozwojowych w odniesieniu do dokumentów europejskich, w tym głównie *Strategii Europa 2020* oraz dokumentów krajowych i regionalnych (m.in. SRWM 2020, RPO WM 2014-2020).

Na poziomie europejskim Strategia *Europa 2020* wyznacza następujące standardy planowania strategicznego tj.:

- koncentracja inwestycji na obszarach kluczowych dla wzrostu gospodarczego i zatrudnienia danej gminy (obszaru), poprzez stosowanie wspólnego zestawu zasad dla realizacji zadań strategicznych, obowiązujących we wszystkich europejskich funduszach strukturalnych na lata 2014-2020 (Europejskim Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskim Funduszu Społecznym, Funduszu Spójności, Europejskim Funduszu Rolnym na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskim Funduszu Morskim i Rybackim);
- przeznaczenie większości środków na ograniczoną liczbę obszarów i kierunków rozwoju, ściśle powiązanych z celami Strategii „*Europa 2020*”; w szczególności ukierunkowanie środków na wsparcie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców, konkurencyjność lokalnej gospodarki oraz przejście do zrównoważonej gospodarki niskoemisyjnej i zapewnienie włączenia społecznego mieszkańców.

W planowaniu *Strategii* uwzględniono nowe elementy charakteryzujące proces rozwoju regionalnego m.in.:

- celowe wydatkowanie funduszy na określenie zintegrowane programy, projekty;
- podnoszenie konkurencyjności lokalnej gospodarki oraz mikro, małych i średnich przedsiębiorstw;
- koncentracja środków na określonych celach strategicznych;
- wspieranie rozwoju oparte na lokalnych potencjałach i zasobach (specjalizacje);
- włączenie zróżnicowanych form finansowania zadań strategicznych.

Strategia jest dokumentem spójnym z zasadami planowania oraz komplementarnym z innymi dokumentami strategicznymi krajowymi i regionalnymi, w tym: *Długookresową Strategią Rozwoju Kraju (DSRK)*; *Średniookresową Strategią Rozwoju Kraju (ŚSRK)*, 9 strategiami zintegrowanymi, strategiami ponadregionalnymi; *Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK)*, a także *Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2020*. Poniżej zilustrowano komplementarność celów oraz miejsce *SRGM 2020* w systemie programowania rozwoju.

Rys. 9. Miejsce SRGM 2020 w systemie programowania rozwoju na lata 2014-2020

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, Umowy Partnerstwa, 2014 r.

Kluczowe znaczenie dla zaprezentowanego kształtu programowania rozwoju na lata 2014-2020 ma powiązanie zaplanowanych w ramach SRGM 2020, kierunków i celów rozwojowych w powiązaniu z celami określonymi w następujących dokumentach strategicznych na lata 2014-2020:

1. Strategia UE *Europa 2020*;
2. Strategia Rozwoju Kraju 2020;
3. Strategie zintegrowane:
  - a) Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki 2020;
  - b) Strategia Rozwoju Zasobów Ludzkich 2020;
  - c) Strategia Rozwoju Transportu 2020;
  - d) Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko 2020;
  - e) Sprawne Państwo 2020;
  - f) Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020;
  - g) Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP 2022;
  - h) Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa;
4. Krajowy Program Reform;
5. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030;
6. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2020;
7. Regionalny Program Operacyjny Rozwoju dla Województwa Mazowieckiego 2014-2020.

Tabela 13. Komplementarność SRGM z celami programowymi rozwoju na lata 2014-2020

Cel Strategiczny SRGM 2020	Dokument	Cele dokumentu krajowego 2014-2020
<p>NOWOCZESNA i EFEKTYWNA GOSPODARKA</p> <p><u>Cel 1:</u> Rozwój gospodarczy Gminy z wykorzystaniem istniejącego potencjału</p>	<p><i>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030</i></p>	<p>Obszar równoważenia potencjałów rozwojowych regionów Cel 8 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</p>
	<p><i>Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju</i></p>	<p>Obszar strategiczny I: Sprawne i efektywne państwo Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela I.3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa obywatela</p> <p>Obszar strategiczny II: Konkurencyjna gospodarka Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko II.6.4. Poprawa stanu środowiska</p>
	<p><i>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030</i></p>	<p>Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej oraz terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów 2.2. Regionalna integracja funkcjonalna, wspomaganie rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych na obszary poza głównymi miastami oraz budowanie potencjału dla specjalizacji terytorialnej</p>
	<p><i>Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2020</i></p>	<p>Cel strategiczny 1. <i>Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii.</i> Cel strategiczny 3. <i>Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki.</i></p>
	<p><i>Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2020 roku</i></p>	<p>Cel główny: <i>Wzrost innowacyjności Mazowsza, prowadzący do przyspieszenia wzrostu i zwiększenia konkurencyjności w skali UE.</i> Cel strategiczny I: <i>Zwiększenie i wzmocnienie współpracy w procesach rozwoju innowacji i</i></p>

		<i>innowacyjności</i> Cel strategiczny IV: <i>Kształtowanie i promowanie postaw proinnowacyjnych oraz przedsiębiorczych sprzyjających kreatywności i kooperacji</i>
	<i>Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2014-2020</i>	OŚ PRIORYTETOWA III - Rozwój potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości
	<i>Strategia Rozwoju Powiatu Żyrardowskiego</i>	Cel strategiczny – ROZWÓJ GOSPODARCZY Cel strategiczny – POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKANCÓW Cel operacyjny 2: Aktywizacja zawodowa bezrobotnych
TURYSTYKA, SPORT, REKREACJA Cel 2: Rozwój turystyki, sportu i rekreacji	<i>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030</i>	Obszar równoważenia potencjałów rozwojowych regionów Cel 8 – Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych
	<i>Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju</i>	Obszar strategiczny I: Sprawne i efektywne państwo Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela I.3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa obywatela Obszar strategiczny II: Konkurencyjna gospodarka Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko II.6.4. Poprawa stanu środowiska
	<i>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030</i>	Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów 2.2. Regionalna integracja funkcjonalna, wspomaganie rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych na obszary poza głównymi Miastami oraz budowanie potencjału dla specjalizacji terytorialnej
	<i>Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2020</i>	Cel ramowy: <i>Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia</i>
	<i>Plan Zagospodarowania Przestrzennego</i>	Cel: <i>Kształtowanie tożsamości regionalnej z wykorzystaniem walorów przyrodniczych, kulturowych i turystycznych regionu</i>

	<i>Województwa Mazowieckiego</i>	
INFRASTRUKTURA Cel 3: Rozwój infrastruktury	<i>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030</i>	Obszar równoważenia potencjałów rozwojowych regionów Cel 8 – Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych
	<i>Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju</i>	Obszar strategiczny II: Konkurencyjna gospodarka Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko II.6.4. Poprawa stanu środowiska III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych III.2.2. Zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych
	<i>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030</i>	Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów 2.2. Regionalna integracja funkcjonalna, wspomaganie rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych na obszary poza głównymi Miastami oraz budowanie potencjału dla specjalizacji terytorialnej
	<i>Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2020</i>	Cel strategiczny 2 <i>Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego</i> Cel rozwojowy: Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii Cel rozwojowy: Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki Cel rozwojowy: Zapewnienie gospodarce regionu zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska
	<i>Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2020 roku</i>	Cel główny: <i>Wzrost innowacyjności Mazowsza, prowadzący do przyspieszenia wzrostu i zwiększenia konkurencyjności w skali UE.</i>

	<i>Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2014-2020</i>	OŚ PRIORYTETOWA V - Gospodarka przyjazna środowisku OŚ PRIORYTETOWA VII - Rozwój regionalnego systemu transportowego
RYNEK PRACY I AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO Cel 4: Rozwój rynku pracy i aktywne społeczeństwo	<i>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030</i>	Obszar konkurencyjności i innowacyjności gospodarki Cel 6 – Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”
	<i>Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju</i>	Obszar strategiczny II: Konkurencyjna gospodarka Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego Obszar strategiczny III: Spójność społeczna i terytorialna Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych III.2.2. Zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych
	<i>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030</i>	Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów 2.2. Regionalna integracja funkcjonalna, wspomaganie rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych na obszary poza głównymi Miastami oraz budowanie potencjału dla specjalizacji terytorialnej
	<i>Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020</i>	Oś II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji Priorytet inwestycyjny 9.7 Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym. Cel 1. Poprawa jakości usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Cel 2. Zwiększenie bezpieczeństwa i efektywności systemu ochrony zdrowia.
	<i>Program Operacyjny Infrastruktura</i>	Oś priorytetowa VII: Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia Priorytet inwestycyjny 9.1. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczynią

	<i>i Środowisko 2014-2020</i>	się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych
	<i>Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2020</i>	Cel strategiczny 3: <i>Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki</i> Cel rozwojowy: <i>Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki</i>
	<i>Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2020 roku</i>	Cel główny: <i>Wzrost innowacyjności Mazowsza, prowadzący do przyspieszenia wzrostu i zwiększenia konkurencyjności w skali UE.</i>
	<i>Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2014-2020</i>	OŚ PRIORYTETOWA VI – Jakość życia OŚ PRIORYTETOWA VIII – Rozwój rynku pracy PRIORYTETOWA X - Edukacja dla rozwoju regionu
	<i>Strategia Rozwoju Powiatu Żyrardowskiego</i>	Cel strategiczny – ROZWÓJ GOSPODARCZY Cel strategiczny – POPRAWA JAKOSCI ŻYCIA MIESZKANCÓW Cel operacyjny 2: Aktywizacja zawodowa bezrobotnych
REWITALIZACJA <u>Cel 5: Rewitalizacja kulturowa, przyrodnicza i społeczna</u>	<i>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030</i>	Obszar konkurencyjności i innowacyjności gospodarki Cel 7 – Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska Obszar równoważenia potencjałów rozwojowych regionów Cel 11 – wzrost społecznego kapitału rozwoju
	<i>Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju</i>	Obszar strategiczny III: Spójność społeczna i terytorialna Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych III.2.2. Zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych

	<i>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030</i>	Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów 2.2. Regionalna integracja funkcjonalna, wspomaganie rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych na obszary poza głównymi Miastami oraz budowanie potencjału dla specjalizacji terytorialnej
	<i>Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2020</i>	Cel strategiczny 2. <i>Poprawę dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego,</i> Cel strategiczny 3. <i>Poprawę jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki</i>
	<i>Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2014-2020</i>	OŚ PRIORYTETOWA IX – Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem OŚ PRIORYTETOWA IV - Przejście na gospodarkę niskoemisyjną
	<i>Strategia Rozwoju Powiatu Żyrardowskiego</i>	Cel strategiczny – ROZWÓJ GOSPODARCZY 1. Cel operacyjny: Działalność proinwestycyjna powiatu w zakresie budowy i remontu dróg Cel operacyjny 3: Poprawa stanu środowiska naturalnego i ochrona przyrody
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ	<i>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030</i>	Obszar równoważenia potencjałów rozwojowych regionów Cel 11 – wzrost społecznego kapitału rozwoju
Cel6: Gospodarka niskoemisyjna,	<i>Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju</i>	Obszar strategiczny II: Konkurencyjna gospodarka Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko II.6.4. Poprawa stanu środowiska

efektywność energetyczna (EE) i OZE	<i>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030</i>	<p>Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów</p> <p>2.2. Regionalna integracja funkcjonalna, wspomaganie rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych na obszary poza głównymi Miastami oraz budowanie potencjału dla specjalizacji terytorialnej</p>
	<i>Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020</i>	<p>Oś priorytetowa I: Zmniejszenie emisyjności gospodarki</p> <p>Priorytet inwestycyjny 6.4. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę</p> <p>Priorytet inwestycyjny 6.5. Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów przemysłowych (w tym terenów powojkowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza i propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu</p>
	<i>Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2020</i>	Cel strategiczny 1. <i>Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii,</i>
	<i>Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2020 roku</i>	Cel główny: <i>Wzrost innowacyjności Mazowsza, prowadzący do przyspieszenia wzrostu i zwiększenia konkurencyjności w skali UE.</i>
	<i>Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki Dynamiczna Polska 2020</i>	<p>Cel 3. Wzrost efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i surowców</p> <p>3.2. Wspieranie rozwoju zrównoważonego budownictwa na etapie planowania, projektowania, wznoszenia budynków oraz zarządzania nimi przez cały cykl życia</p> <p>3.2.1. Poprawa efektywności energetycznej i materiałowej przedsięwzięć architektoniczno-budowlanych oraz istniejących zasobów</p>
	<i>Regionalny Program Operacyjny Województwa</i>	<p>OŚ PRIORYTETOWA IV - Przejście na gospodarkę niskoemisyjną</p> <p>OŚ PRIORYTETOWA V - Gospodarka przyjazna środowisku</p> <p>OŚ PRIORYTETOWA VII - Rozwój regionalnego systemu transportowego</p>

	<i>Mazowieckiego 2014-2020</i>	
	<i>Strategia Rozwoju Powiatu Żyrardowskiego</i>	Cel strategiczny – ROZWÓJ GOSPODARCZY Cel operacyjny 3: Poprawa stanu środowiska naturalnego i ochrona przyrody

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie dokumentów programowych krajowych i województwa mazowieckiego na lata 2014-2020.

WYKAZ WYKORZYSTANYCH ŹRÓDEŁ

1. <http://www.euromonitor.com/poland>
2. <http://www.ectaa.org/>
3. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/flash_arch_404_391_en.htm#392
4. Projekt Programu Rozwoju Turystyki do 2020 roku. Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa 2014 r.
5. www.mir.gov.pl
6. <http://europa.eu/>
7. Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, 26 marca 2015 r. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2015 r.
8. Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim, raport za rok 2014, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, Warszawa, kwiecień 2015
9. ec.europa.eu
10. <https://www.mir.gov.pl/>
11. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2020, Warszawa 2015r.
12. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Mazowieckiego, Warszawa 2015r.
13. Strategia Rozwoju Powiatu Żyrardowskiego
14. Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2014-2020, Warszawa 2015r.

SPIS TABEL

Tytuł tabeli
Tabela 1. Zestawienie celów strategicznych rozwoju Gminy Mszczonów
Tabela 2. Statystyki z wyników modelowania matematycznego imisji dla wybranych zanieczyszczeń powietrza w Gminie Mszczonów
Tabela 3. Zestawianie źródeł finansowania celów <i>Strategii Rozwoju Gminy Mszczonów do 2020</i>
Tabela 4. Główne zasady realizacji SRGM 2020
Tabela 5. Zestawienie celów i partnerzy realizacji SRGM 2020
Tabela 6. Proponowane wskaźniki celu głównego SRGM 2020
Tabela 7. Wskaźniki celu 1
Tabela 8. Wskaźniki celu 2
Tabela 9. Wskaźniki celu 3
Tabela 10. Wskaźniki celu 4
Tabela 11. Wskaźniki celu 5
Tabela 12. Wskaźniki celu 6
Tabela 13. Komplementarność Strategii z celami programowych dokumentów krajowych 2014-2020

SPIS RYSUNKÓW

Tytuł rysunku:
Rys.1. Metodologia <i>Strategii Rozwoju Gminy Mszczonów na lata 2015-2020 z perspektywą do 2025 roku</i>
Rys. 2. Mapa orientacji strategicznej Gminy Mszczonów 2015-2020 z perspektywą do 2025r.
Rys. 3 Produkcja energii z konwencjonalnych i odnawialnych źródeł w 2013 roku (gwh) w Polsce
Rys.4. Przykładowi odbiorcy <i>SRGM 2020</i>
Rys. 5. Oddziaływanie <i>Strategii Rozwoju Gminy Mszczonów 2020</i>
Rys. 6. System monitoringu <i>Strategii</i>
Rys. 7. Zakres monitoringu <i>Strategii</i>
Rys. 8. Schemat ewaluacji <i>Strategii</i>
Rys. 9. Miejsce <i>SRGM 2020</i> w systemie programowania rozwoju na lata 2014-2020

ZAŁĄCZNIK: DIAGNOZA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU MIASTA GMINY MSZCZONÓW

DIAGNOZA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU GMINY MSZCZONÓW

Spis Treści

1.	PODSTAWOWE INFORMACJE	95
1.1.	Położenie i uwarunkowania geograficzne	95
2.	ZASOBY GMINY	97
2.1.	Demografia	97
2.2.	Gospodarka	100
2.2.1.	Przedsiębiorczość i struktura podmiotów gospodarczych	100
2.2.2.	Bezrobocie	101
2.2.3.	Rolnictwo i sadownictwo	103
2.3.	Zasoby przyrodnicze i kulturowe	104
2.3.1.	Surowce naturalne	104
2.3.2.	Geologia, rzeźba terenu, gleby	105
2.3.3.	Wody powierzchniowe	106
2.3.4.	Wody podziemne	106
2.4.	Klimat	108
2.5.	Lasy, obszary prawnie chronione	108
3.	TURYSTYKA, REKREACJA i SPORT	111
3.1.	Turystyka i rekreacja	111
3.1.1.	Analiza ruchu turystycznego w regionie	112
3.2.	Kultura	116
3.3.	Sport	119
4.	EDUKACJA i NAUKA	120
4.1.	Edukacja Przedszkolna	122
4.2.	Szkoły podstawowe i gimnazja	124
4.3.	Finansowanie zadań oświatowych gminy	128
5.	OPIEKA ZDROWOTNA	131
6.	POMOC SPOŁECZNA	131
7.	ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	133
8.	INFRASTRUKTURA	134
8.1.	Infrastruktura techniczna	134
8.1.1.	Infrastruktura transportowa i transport publiczny	134
8.1.2.	Gospodarka wodna i ściekowa	136
8.1.3.	Gospodarka odpadami	136
8.1.4.	Sieć energetyczna, ciepłownicza i gazowa	137
9.	OCHRONA ŚRODOWISKA	140
10.	ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA MIASTA	141
11.	SYTUACJA FINANSOWA GMINY	143
12.	BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE I OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA	144
13.	ANALIZA SWOT	146
	Spis rysunków	149
	Spis tabel	149

1. PODSTAWOWE INFORMACJE

Mszczonów to gmina, którą zamieszkuje 11 361 mieszkańców położona w centralnej Polsce w województwie mazowieckim, w powiecie żyrardowskim, nad rzeką Okrzeszą. Siedzibą tej miejsko-wiejskiej gminy jest Miasto Mszczonów. Mszczonów graniczy z następującymi gminami: Puszcza Mariańska, Radziejowice, Żabia Wola, Pniewy, Błędów, Biała Rawska i Kowiesy. Herbem miasta jest czerwona wieża mieszkalno-obronna z czarnym stożkowatym dachem. Nad wieżą widnieje czarny napis "MSZCZONÓW", a pod nią liczba "1377" - rok uzyskania praw miejskich. Wizerunek herbowy pochodzi z XVII wieku.

Rysunek 1 Herb Mszczonowa

Źródło: www.mszczonow.pl

Gmina Mszczonów zajmuje powierzchnię 15185 ha (w tym powierzchnia miasta wynosi 856 ha), obejmując 66 wsi skupionych w 33 sołectwach¹¹.

1.1. Położenie i uwarunkowania geograficzne

Mszczonów jest położony na skrzyżowaniu drogi ekspresowej S8 (część trasy europejskiej E67) z drogą krajową nr 50, ok 18 km od autostrady A2.

Przez teren gminy przebiegają ważne szlaki komunikacyjne:

- drogowe: Warszawa – Katowice, droga ekspresowa S8, stanowiąca część trasy północ-południe oraz droga krajowa nr 50, szlak tranzytowy wschód-zachód (trasa międzynarodowa),
- kolejowe: Centralna Magistrala Kolejowa stanowiąca część trasy północ-południe oraz trasa kolei towarowej wschód – zachód CE 20 (Słubice – Terespol).

¹¹ Powierzchnia i Ludność w Przekroju Terytorialnym w 2014 R. Informacje i opracowania statystyczne, GUS, Warszawa lipiec 2014, www.stat.gov.pl

2. ZASOBY GMINY

2.1. Demografia

Według najbardziej aktualnych danych Urzędu Miejskiego w Mszczonowie, na koniec 2014 roku, gminę zamieszkiwało 11 361 osób (w tym miasto 6 445 osób natomiast gmina 4 916 osób)¹². W porównaniu do roku poprzedniego nastąpił spadek liczby mieszkańców o 23 (2013 – 11 384¹³). Jest to tendencja, którą da się zaobserwować od kilku lat. Wśród mieszkańców najliczniejszą grupę stanowią kobiety. Na 100 mężczyzn w 2014 roku przypadło 114 kobiet¹⁴.

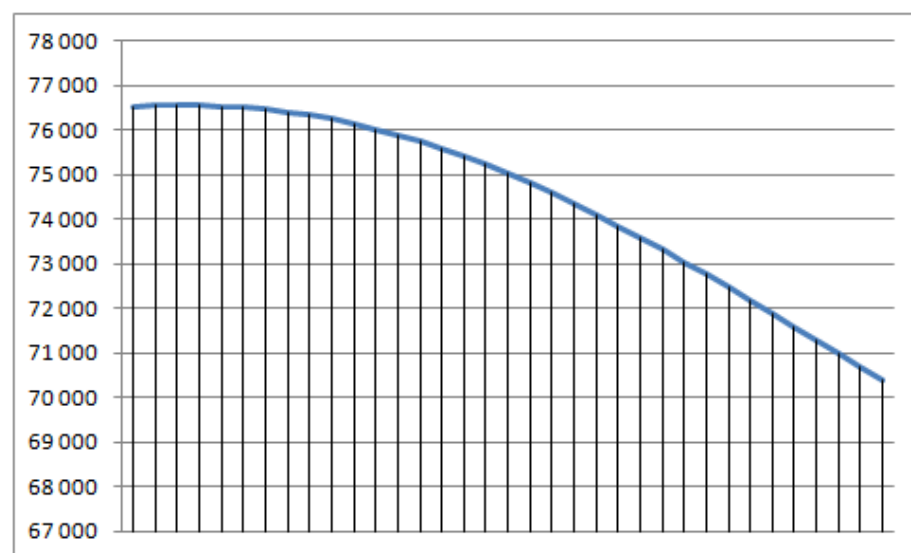
Tabela 1 Liczba mieszkańców w Gminie Mszczonów w latach 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Ogółem	11 398	11 429	11 463	11 384	11 361
Miasto	6 333	6 345	6 370	6 332	6 445
Gmina	5 065	5 084	5 093	5 052	4 916

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ewidencji Ludności Urzędu Miejskiego w Mszczonowie

Prognoza ludności dla gminy na prawach powiatu oraz podregionów na lata 2011-2035 sporządzona przez Główny Urząd Statystyczny wskazuje, iż przy niezmiennych się warunkach liczba mieszkańców dla powiatu do 2035 roku będzie się systematycznie zmniejszać.

Rysunek 3 Prognoza demograficzna GUS dla powiatu zyrardowskiego do 2035 roku

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS

¹² <http://www.mszczonow.pl/>

¹³ Źródło: <http://warszawa.stat.gov.pl>

¹⁴ Źródło: BDL, GUS

Tabela 2 Liczba mieszkańców w Gminie Mszczonów w latach 2010-2014 wg wieku

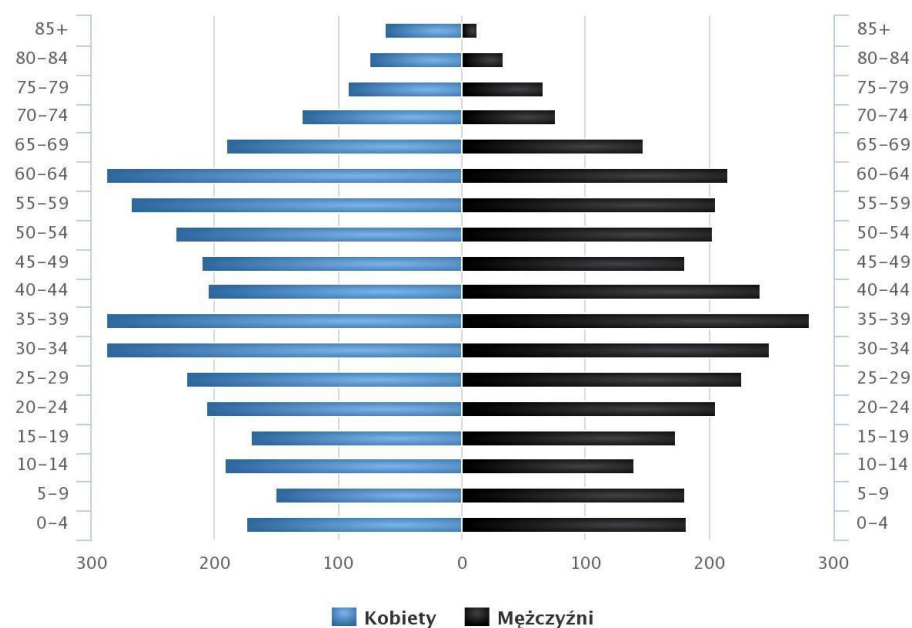
	2010	2011	2012	2013	2014
Osoby					
Ogółem	11398	11429	11463	11384	11361
Kobiety	5908	5935	5941	5923	5906
mężczyźni	5490	5494	5522	5461	5455
Wiek 0-14					
Ogółem	1891	1886	1898	1863	1870
Kobiety	961	959	952	939	943
mężczyźni	930	927	946	924	927
Wiek 15-60 kobiety, wiek 15-65 mężczyźni					
Ogółem	7767	7803	7746	7649	7576
Kobiety	3730	3748	3713	3676	3634
mężczyźni	4037	4055	4033	3973	3942
Wiek powyżej 60 kobiety, powyżej 65 mężczyźni					
Ogółem	1740	1740	1819	1872	1915
Kobiety	1217	1228	1276	1308	1329
mężczyźni	523	512	543	564	586

Źródło: opracowanie na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Mszczonowie

Analiza danych dotyczących liczby ludności gminy na przestrzeni ostatnich lat należy założyć, że liczba mieszkańców gminy w najbliższych latach nie ulegnie większym wahaniom. Pod tym względem Gmina odstaje od tendencji obserwowanych w powiecie. Na stabilizację liczby ludności ma przede wszystkim bliskość Warszawy oraz aktywna polityka władz gminy w zakresie przyciągania do Mszczonowa nowych inwestorów. Tereny gminy stają się atrakcyjnym miejscem do zamieszkania i migracji ludności. Tendencja ta pozwala założyć, że w prognozowanym okresie liczba mieszkańców gminy nie ulegnie zmniejszeniu.

Warto również zauważyć, że zmienia się struktura wiekowa. Przybywa mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. W ciągu ostatnich 5 lat liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o ponad 11%, przy utrzymującym się na tym samym poziomie osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym i malejącym przyroście naturalnym. W samej Gminie wzrasta liczba osób, które będą wymagały opieki. Z taką tendencją mamy do czynienia w całym kraju. W planowaniu strategicznym należy przewidzieć zbudowanie portfela usług dla tej grupy osób.

Rysunek 4 Piramida wieku mieszkańców Mszczonowa 2014

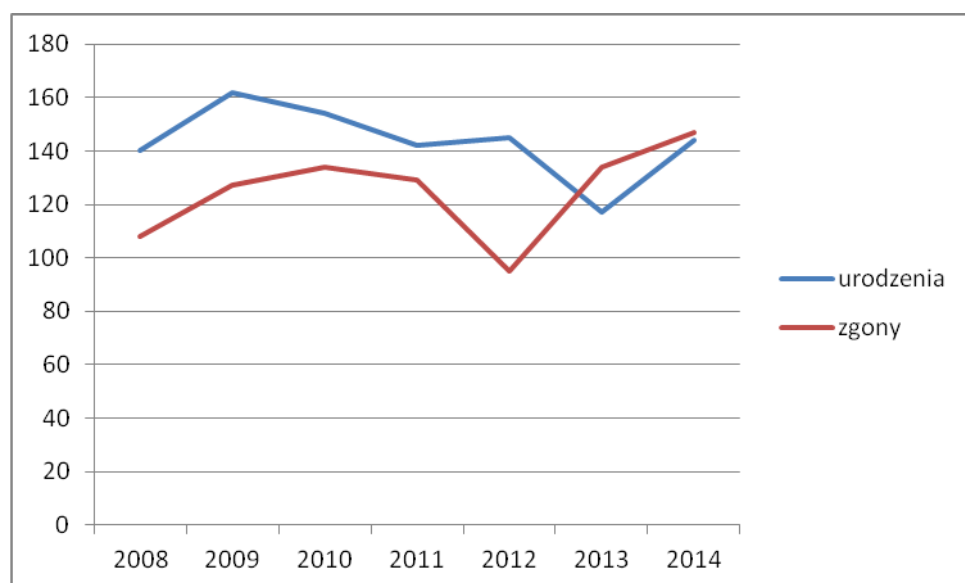
Źródło: GUS

Tabela 3 Przyrost naturalny w Gminie w latach 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014
urodzenia	154	142	145	117	144
zgony	134	129	95	134	147
przyrost naturalny	+20	+13	+50	-17	-3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ewidencji Ludności Urzędu Miejskiego w Mszczonowie

Rysunek 5 Urodzenia i zgony w gminie Mszczonów w latach 2008-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ewidencji Ludności Urzędu Miejskiego w Mszczonowie

Według prognoz demograficznych GUS (do 2035 roku) liczba mieszkańców w całym powiecie w wieku produkcyjnym będzie stopniowo spadać. Utrzymujące się negatywne tendencje demograficzne (wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym) przełożą się na wzrost wskaźnika obciążenia demograficznego. Skutki starzejącego się społeczeństwa odczuwalne będą w wielu dziedzinach życia społecznego i gospodarczego gminy.

Pod względem procesu starzenia się społeczeństwa w Gminie Mszczonów obserwujemy te same trendy, co w powiecie i kraju. Wraz ze wzrostem liczby osób w wieku 65+ rośnie zapotrzebowanie na usługi związane z opieką nad osobami starszymi, w tym na usługi zdrowotne/rehabilitacyjne. Zwiększeniu ulegają wydatki na świadczenia emerytalne, może się to również przyczynić do spowolnienia wzrostu gospodarczego. Z drugiej jednak strony wzrost zapotrzebowania na usługi rehabilitacyjne może być szansą dla dynamicznego rozwoju np. turystyki zdrowotnej na terenie gminy¹⁵. Warto również podkreślić, że Gmina ma potencjał do tego, aby zbudować ofertę w tym zakresie skierowaną do seniora z terenu UE.

2.2. Gospodarka

2.2.1. Przedsiębiorczość i struktura podmiotów gospodarczych

Analizując strukturę działalności gospodarczej prowadzonej na terenie gminy obserwuje się pewną stabilizację bez gwałtownych zmian. Wg danych GUS na terenie gminy zarejestrowanych jest 936 podmiotów gospodarki narodowej (bez osób fizycznych prowadzących wyłącznie indywidualne gospodarstwa rolne): 902 podmioty prywatne i 30 z sektora publicznego. Na terenie gminy zlokalizowane są 2 duże przedsiębiorstwa zatrudniające ponad 250 osób. Największą grupę (880 podmiotów) stanowią przedsiębiorstwa małe zatrudniające do 9 osób¹⁶. Wahania w liczbie podmiotów odnotowuje się głównie wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Sektor prywatny 96,4% wszystkich działających sektorów na terenie gminy.

---

¹⁵Źródło: Prognoza ludności dla województwa mazowieckiego na lata 2014–2050, GUS, <http://warszawa.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/ludnosc/prognoza-ludnosc-dla-wojewodztwa-mazowieckiego-na-lata-20142050,6,1.html>

¹⁶ Źródło: GUS, Miesięczna informacja o podmiotach gospodarki narodowej w rejestrze REGON, stan na 31.05.2015

Tabela 4 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru regon w latach 2010-2014

Podmioty wg sektorów własnościowych	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	931	909	939	947	927
Mszczonów - miasto	655	623	641	643	632
Mszczonów – obszar wiejski	276	286	298	304	295
Sektor publiczny	26	26	30	30	30
Sektor prywatny	905	883	909	917	897
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	753	727	746	748	721

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najwięcej podmiotów działa w sekcji G PKD - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 319. W sekcji C – przetwórstwo przemysłowe działa 131 podmiotów. W sekcji H – transport i gospodarka magazynowa – 85 podmiotów, w sekcji F – budownictwo – 81 podmiotów a w sekcji S – pozostała działalność usługowa – 71 podmiotów¹⁷.

Pomimo, że ogólna liczba podmiotów gospodarujących w Gminie w ostatnich 5 latach wg danych GUS uległa nieznacznemu zmniejszeniu to należy podkreślić, że spadek ten dotyczy liczby działalności gospodarczych. Warto zauważyć że w badanym okresie wzrosło zainteresowanie Gminą wśród średnich przedsiębiorstw i inwestorów zagranicznych. Gmina pod lat prowadzi aktywną politykę gospodarczą, co przynosi efekty w postaci nowych inwestycji na jej terenie. Gmina dysponuje ponad 300-hektarową dzielnicą przemysłową, określaną jako Wschodnia Dzielnicą Przemysłową. Od 1998 roku zaczęła pod Mszczonowem powstawać druga (południowa) dzielnica przemysłowa. Na przemysłowych terenach znajduje się kilkanaście dużych firm z kapitałem zagranicznym. Należą do nich m.in.: Boehringer Ingelheim, DAMCO, DSM NUTRITIONAL PRODUCTS Sp. z o.o., ERGON POLAND Sp. z o.o., FIEGE Sp. z o.o., FM POLSKA Sp. z o.o., ID Logistics Polska S.A., INTERSTONE, JERONIMO MARTINS DYSTRYBUCJA S.A., KNAUF INDUSTRIES POLSKA Sp. z o.o., MONDI GROUP Sp. z o.o., MONROL POLAND LTD, MOSTVA Sp. z o.o., POINT PARK PROPERTIES /P3/ Sp. z o.o., SOLE Sp. z o.o. Magazyn, YKK POLAND Sp. z o.o. Na terenie gminy swoje zakłady posiadają również krajowi inwestorzy wśród nich są m.in. GEOTERMIA MAZOWIECKA S.A., Lis-Meble, odlewnia żeliwnych wkładów kominkowych Kornak, „KERAMZYT” – producent materiałów budowlanych i Centrum Wolnościowe Wschód-Zachód.

2.2.2. Bezrobocie

Bezrobocie to dla każdej jednostki samorządu terytorialnego jeden z najtrudniejszych do rozwiązania problemów społeczno-gospodarczych. W dłuższej perspektywie czasu szczególnie dotkliwe mogą być

¹⁷ tamże

jego skutki społeczne. W związku z powyższym działania mające na celu ograniczenie skali bezrobocia powinny stanowić jeden z głównych priorytetów jednostek samorządowych. Wg danych Powiatowego Urzędu Pracy w Żyrardowie Liczba bezrobotnych w Gminie Mszczonów zarejestrowanych na dzień 31.12.2014r. wyniosła 4168 osób i była niższa o 36 osób od liczby zarejestrowanych bezrobotnych na koniec 2013 r. Na koniec 2014r. stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie mazowieckim wyniosła 9,8%, Powiecie Żyrardowskim -15,5%, a Gminie Mszczonów niespełna 12% (w 2013 16,4%)¹⁸. Najwyższą stopę bezrobocia w województwie odnotowano w powiecie radomskim – 26,6% a najniższą w Warszawie – 4,2%. Średnia w tym samym okresie dla Polski to -11,2. Do podejmowania efektywnych działań służących skutecznej promocji zatrudnienia, niezbędna jest obserwacja procesów zachodzących na lokalnym rynku pracy, w tym prowadzenie listy zawodów deficytowych i nadwyżkowych, a także bieżący monitoring potrzeb kadrowych lokalnych pracodawców. Gmina od wielu lat prowadzi aktywną politykę w zakresie walki z bezrobociem. Na jej terenie działa Gminne Centrum Informacji (GCI), którego jednym z głównych zadań jest zapobieganie bezrobociu poprzez informację zawodową i aktualną analizę rynku pracy. GCI realizuje w tym zakresie wiele zadań, do których najważniejsze należą:

- analiza struktury bezrobotnych
- przyjmowanie ofert pracy od pracodawców
- przekazywanie aplikacji personalnych
- konsultacje nt. rynku pracy, przeglądanie ofert pracy, weryfikację aktualności ofert
- przygotowanie aplikacji personalnych.

Tabela 5 Bezrobocie w Gminie Mszczonowie w latach 2010-2014

obszar	2010	2011	2012	2013	2014
Gmina Mszczonów	413	395	446	522	486
mężczyźni	226	188	220	259	237
kobiety	187	207	226	263	249
Powiat Żyrardowski	3583	3626	4046	4419	4168
mężczyźni	1938	1839	2134	2342	2239
kobiety	1645	1787	1912	2077	1929

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Żyrardowie

Tabela 6 Wybrane dane dot. struktury bezrobocia w Gminie Mszczonów w latach 2010-2014

obszar	2010	2011	2012	2013	2014
Bezrobotni do 25 roku życia	109	25	118	137	99
Bezrobotni w wieku 26-49	35	118	34	40	18
Bezrobotni pow. 50 roku życia	83	76	90	106	107
Długotrwale bezrobotni	186	176	204	239	262

¹⁸Źródło danych: Powiatowy Urząd Pracy w Żyrardowie, <http://bip.pup-zyrardow.pl/> oraz <http://warszawa.stat.gov.pl/>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Żyrardowie

Dane PUP w Żyrardowie pokazują, że największy udział kobiet bezrobotnych jest w gminie. Mszczonów (50,7% ogółu bezrobotnych). Pokazują to nie tylko dane PUP, ale również dane publikowane przez GCI19 Jest to ważny wskaźnik, który należy uwzględnić w planowaniu działań zmierzających do poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy. Należy podkreślić, że spośród wszystkich osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP zamieszkujących Gminę Mszczonów, aż 87,5% (412 osób) pozostawała bez prawa do zasiłku²⁰.

Dzięki aktywnym działaniom władz Gminy obserwuje się spadek liczby bezrobotnych i stabilizację na rynku pracy. Od kilku lat GCI prowadzi programy wsparcia, które mają przeciwdziałać bezrobociu na terenie Gminy. Udziela on wsparcia osobom młodym w wejściu na rynek pracy, koordynuje popytu i podaży na rynku pracy poprzez bezpłatne kojarzenie ofert osób bezrobotnych i poszukujących zatrudnienia z ofertami pracy przedsiębiorców, prowadzi wsparcie dydaktyczne, doradcze i społeczne. Niemniej jednak należy podkreślić, że liczba bezrobotnych w grupie wiekowej 50+ od dwóch lat pozostaje na niezmiennym poziomie, co powinno się uwzględnić przy planowaniu działań związanych z aktywizacją zawodową osób zagrożonych wykluczeniem. Spadek liczby bezrobotnych wśród osób młodych należy upatrywać w ich mobilności (emigracja zarobkowa do dużych miast). Celem działań na najbliższe lata powinno być również stworzenie atrakcyjnych dla młodych osób ofert pracy na lokalnym rynku.

2.2.3. Rolnictwo i sadownictwo

Gmina Mszczonów położona jest w centralnej części Polski w regionie o silnie rozwiniętym sadownictwie. Na obszarze gminy przeważają gleby klas V i IV, ale miejscowo występują enklawy gleb o klasie bonitacyjnej III, zwłaszcza w południowo – wschodniej części gminy.²¹ Rolnictwo w gminie skupia się głównie w jej południowej części. Są to wsie Piekary, Osuchów, Bobrowce, Lutkówka, Wygnanka, Nosy, Poniatki. We wsiach: Małachowszczyzna, Janówek, Nowe Poręby, gdzie są najlepsze gleby, dominuje sadownictwo. Rolnictwo, a zwłaszcza sadownictwo, pełni znaczącą funkcję w gospodarce Gminy. Według danych z Narodowego spisu rolnego z 2010 r. na terenie gminy funkcjonowało 1481 gospodarstw rolnych. Przeważają małe gospodarstwa rolne o areale do 10 ha, stanowiące 87,4% wszystkich gospodarstw. Pozostałe gospodarstwa (12,6%) zajmują powierzchnię powyżej 10 ha²².

We wschodniej części gminy, w okolicach Nosów Poniątek oraz Bronisławki dominuje sadownictwo. Głównym kierunkiem sadownictwa jest uprawa jabłek, doskonale znanych na rynkach krajowych

¹⁹ Sprawozdanie Gminnego Centrum Informacji w Mszczonowie za okres 01.01.2014 – 31.12.2014, <http://www.bip.gci.mszczonow.pl/>

²⁰ Źródło danych: PUP w Żyrardowie, stan na 30.04.2015r.

²¹ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Mszczonów na lata 2013-2016 z perspektywą na lata 2017-2020 wraz z Prognozą Oddziaływania na Środowisko aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Mszczonów na lata 2013-2016 z perspektywą na lata 2017-2020. Uchwała Nr XLII/337/14 Rady Miejskiej w Mszczonowie z dnia 30 stycznia 2014 r. str. 15

²² tamże

i zagranicznych. W centralnej i wschodniej części gminy, gdzie występują już słabsze klasy gruntów rolnictwo jest ekstensywne. Uprawiane są głównie zboża, ziemniaki, uprawy przemysłowe, prowadzona jest sporadyczna hodowla trzody chlewnej i bydła. Część tych obszarów rolnych ze względu na niedochodową produkcję jest nieużytkowana rolniczo. Głównym kierunkiem sadownictwa jest uprawa jabłek. W centralnej i wschodniej części gminy, gdzie występują słabsze klasy gruntów rolnictwo jest ekstensywne. Uprawiane są głównie zboża, ziemniaki, uprawy przemysłowe, prowadzona jest sporadyczna hodowla trzody chlewnej i bydła. Część tych obszarów ze względu na niedochodową produkcję jest nieużytkowana rolniczo.

2.3. Zasoby przyrodnicze i kulturowe

2.3.1. Surowce naturalne

Gmina Mszczonów na tle sąsiednich gmin jest zasobna w surowce mineralne. Na obszarze Gminy występują przede wszystkim: gliny zwałowe, eluwia glin zwałowych, piaski i żwiry wodnolodowcowe, piaski, żwiry i głazy moren czołowych, piaski i mułki rzeczne oraz sporadycznie piaski eoliczne. Na terenie gminy Mszczonów występują następujące tereny górnicze: Wręcza – Olszówka, Wręcza – Olszówka II, Budy Mszczonowskie, Zbiroża II, Zbiroża IV/A, Zbiroża IV/B, Zbiroża V, Zbiroża VII, Zbiroża VIII, Pieńki, Pieńki Strzyże III, Dębiny Osuchowskie 4, Adamowice, Adamowice I, Zimna Woda, Zimna Woda II, Zimna Woda III.

Największe złoża surowców mineralnych w gminie to:

- „Budy Mszczonowskie” - złoża surowców ilastych d/p kruszyw lekkich;
- „Wręcza-Olszówka”, Zbiroża”, - złoża kruszywa naturalnego.

W rejonie gminy Mszczonów występują duże zasoby wód geotermalnych. Jest to jedyne miejsce w Polsce, a drugie w Europie, gdzie kredowe wody geotermalne, po wydobyciu i odebraniu naturalnego ciepła (do celów grzewczych), są następnie tłoczone (po uzdatnieniu na stacji SUW) do miejskiej sieci wodociągowej i wykorzystywane bezpośrednio do celów pitnych. Instalacja geotermalna zlokalizowana w Mszczonowie, wykorzystuje warstwy geotermalne skał występujących na Niżu Polskim – w utworach mezozoicznych subbasenów grudziądzko-warszawskiego i szczecińsko-łódzkiego. Pierwszy odwiert IG-1 Mszczonów wykonany w roku 1976 jako odwiert poszukiwawczy ropy i gazu. Głębokość otworu wynosi ponad 4km. W otworze nie stwierdzono występowania ropy i gazu w ilościach umożliwiających ich wydobycie. W trakcie badań natrafiono na wody o temperaturze od 22 do 74°C w zależności od głębokości. W związku z brakiem zainteresowania w tamtym okresie gorącymi wodami odwiert zlikwidowano (zabetonowano). Z inicjatywy Samorządu Mszczonowa w 1996r – po 20 latach dokonano rekonstrukcji odwiertu IG-1 Mszczonów, udostępniając wykryte wcześniej złoża wody geotermalnej. Eksploatowany w systemie jednootworowym poziom wodonośny znajduje się w piaskowcach dolnej kredy na głębokości 1,6-1,7 km. Temperatura wydobywanej wody geotermalnej wynosi 42,5°C Mineralizacja wody geotermalnej nie przekracza 0,5 g/dm³. Woda ma jakość wody pitnej i jest eksploatowana z otworu Mszczonów IG-1. Maksymalna wydajność wody eksploatowanej przy zastosowaniu wielostopniowej pompy głębinowej wynosi

55m³/h. Wydajność docelową szacuje się na 120m³/h. Produkcja ciepła wynosi ok. 55 000 GJ/rok, przy czym w sezonie grzewczym ok. 35% ciepła dostarczanego mieszkańcom pochodzi z wody geotermalnej. Ciepłownia gazowo-geotermalna w Mszczonowie została oddana do użytku w 2000r. Wody geotermalne wykorzystywane są również do celów rekreacyjnych. Kompleks basenowy z wykorzystaniem źródeł termalnych w Mszczonowie – TERMY MSZCZONÓW – został oddany do użytku 29 czerwca 2008r.

Główne składniki mineralne wód geotermalnych:

Kationy:

- wapniowy 61,5 mg/l
- magnezowy 12,2 mg/l
- sodowy 26,4 mg/l
- potasowy 12,9 mg/l

Aniony:

- wodorowęglanowy 319,0 mg/l
- siarczanowy 5,4 mg/l
- chlorkowy 10,7 mg/l
- fluorkowy 0,3 mg/l

2.3.2. Geologia, rzeźba terenu, gleby

Gminę Mszczonów cechuje ciekawe położenie nie tylko biorąc pod uwagę lokalizację przestrzenną. Jest ona położona w makroregionie Niziny Środkowo-mazowieckiej z mezoregionem Równiny Łowicko-Błońskim oraz w makroregionie Wzniesień Południowo-mazowieckich. Granica pomiędzy mezoregionami przebiega po krawędzi wysoczyzny, na linii: Olszówka - Wręcza - Krzyżówka. Na terenie zachodniego Mazowsza Wzniesienia Południowomazowieckie dzielą się na kilka mezoregionów. W północnej części dolina Rawki rozdziela leżące na zachód Wzniesienia Łódzkie, od leżącej na wschód Wysoczyzny Rawskiej, na której znajduje się Mszczonów. Krajobraz Gminy to falista wysoczyzna morenowa Wysoczyzny Rawskiej. Terenem najwyższym położonym jest rejon Piekar (210,6 m n.p.m. i jest to najwyższym położonym punktem w powiecie żyrardowskim), najniższe położone są rejony Wólki Wręckiej (151,9 m n.p.m.). Północne i zachodnie fragmenty obszaru Gminy są rozcięte dolinami rzecznyimi Okrzeszy i Pisi - Gągoliny, a południowo-wschodnie – doliną górnej Jeziorki.

Gleby na terenie gminy Mszczonów wykształciły się na podłożu osadów czwartorzędowych, głównie plejstoceniowych i ich zasięg występowania związany jest ściśle z budową geologiczną podłoża. Praktycznie cały obszar gminy zajmują gleby płowe i gleby brunatne wylugowane, wytworzone z glin zwałowych lekkich i piasków słabogliniastych leżących na glinach. Należą one do rolniczych kompleksów przydatności gleb: żytniego bardzo dobrego i miejscami do kompleksu żytniego dobrego. Z kolei na niewielkich fragmentach gminy położonych na zachód od linii rzeki Okrzeszy na północ od doliny rzeki Jeziorki występują gleby brunatne wylugowane i gleby płowe wytworzone z piasków

słabogliniastych i gliniastych (należą w większości do rolniczych kompleksów przydatności gleb: żytniego dobrego i żytniego słabego)²³.

W centrum i północnej części gminy, dominują zwarte, duże obszary gruntów ornych niskiej jakości o klasach bonitacyjnych V i VI. Na pozostałym obszarze na podłożu z glin zwałowych wytworzyły się gleby klasy IV, a lokalnie klasy III. Natomiast na niezurbanizowanych terenach należących do miasta Mszczonowa, z wyjątkiem części północno – wschodniej i wschodniej, występują gleby III i IV klasy bonitacyjnej.

2.3.3. Wody powierzchniowe

Na terenie gminy występują trzy typy obszarów o różnych warunkach występowania wód gruntowych:

- Obszar wysoczyzny zbudowany z piasków wodnolodowcowych obejmujący głównie centrum i północ gminy, na którym wody gruntowe zalegają prawie zawsze na głębokościach większych niż 2,0 mppt, a lokalnie nawet kilkanaście mppt. Są to obszary z reguły korzystne dla budownictwa ze względu na głęboki poziom występowania tych wód.
- Obszar zbudowany z gruntów trudno przepuszczalnych, głównie glin zwałowych, zajmujący północny-zachód, zachód i południe gminy. Charakterystyczny jest tu brak jednolitego poziomu wód gruntowych. Często wody mają charakter naporowy i pojawiają się też w postaci sączeń lub utrzymują się w śródglinowych przewarstwieniach piaszczystych o zmiennym zasięgu i na różnych głębokościach. Częstsze są tu płytsze wody typu „wierzchówek” utrzymujące się w obniżeniach terenu lub w cienkim nadkładzie gruntów sypkich.
- Obszary dolin rzecznych i obniżeń śródwysoczyznowych, na których głębokość występowania wód gruntowych i poziom stagnujących wód powierzchniowych w obniżeniach, są ściśle zależne od intensywności długotrwałych opadów atmosferycznych. Wody gruntowe na tych obszarach występują płycej niż 1,0 mppt.

2.3.4. Wody podziemne

Zgodnie podziałem hydrogeologicznym (Paczyński, 1995) gmina Mszczonów należy do Regionu Mazowieckiego i Subregionu Centralnego. Zgodnie z podziałem na jednolite części wód podziemnych obszar gminy Mszczonów znajduje się obrębie obszaru nr 65 i 63 regionu Środkowej Wisły.

Wody podziemne na obszarze Mszczonowa wykorzystywane są w kilku poziomach wodonośnych. Poziom czwartorzędowy wykorzystywany jest w dwóch warstwach, głównie na cele komunalne wsi i osiedli, miasta i Gminy Mszczonów. Wykorzystanie poziomu wód trzeciorzędowych, występujących w okolicy Mszczonowa, ograniczone jest wysoką mineralizacją i silnym zabarwieniem tych wód. Wg danych z Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Mszczonów 2004 r., zatwierdzone łączne

---

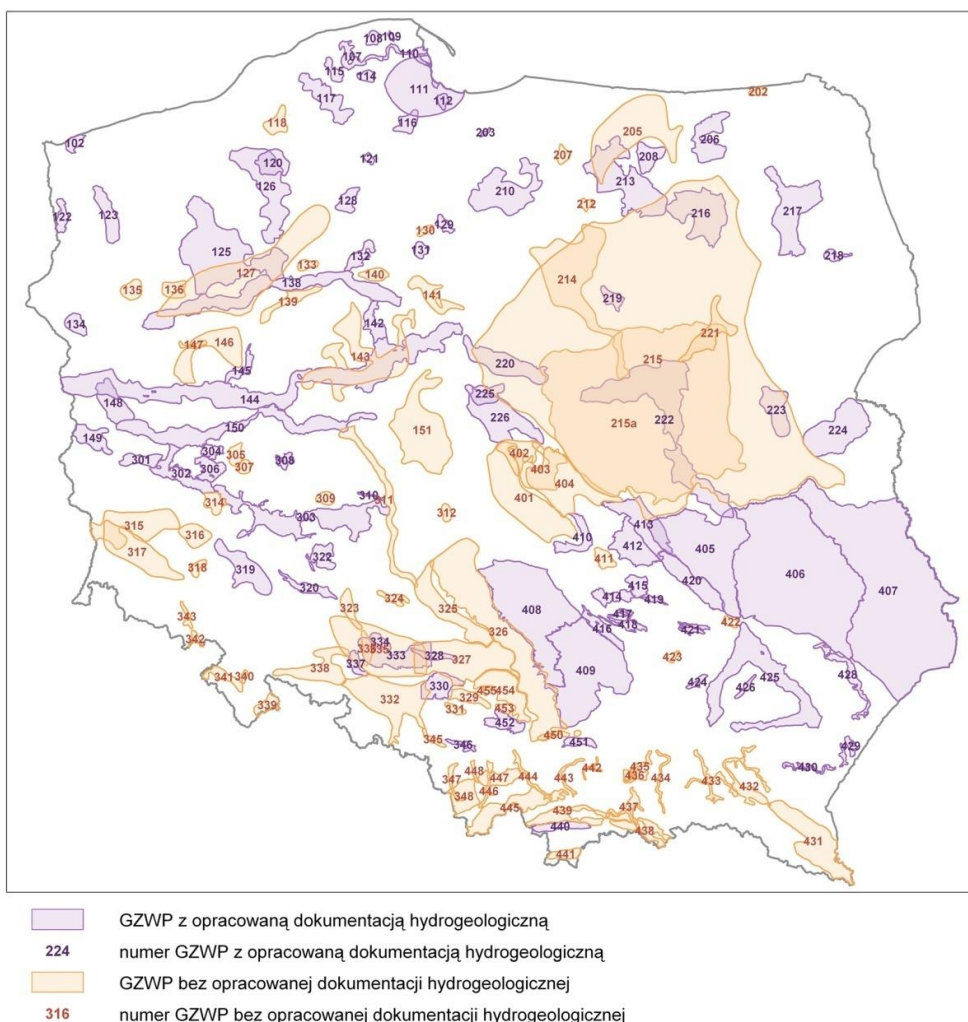
²³Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Mszczonów, Wiskitki, 2011

zasoby wód podziemnych (o uregulowanym statusie wodnoprawnym) eksploatowane na obszarze Gminy dla celów komunalnych wynoszą:

- dla czwartorzędu 511,0 m³/h – w tym dla miasta Mszczonów przypada 150 m³/h,
- dla trzeciorzędu 39,0 m³/h – wyłącznie ujęcie zakładowe dla Gminy Mszczonów,
- dla dolnej kredy 60,0 m³/h – ujęcie geotermalne „Mszczonów IG-1” dla miasta Mszczonów.

Główne ujęcia zasobów wód podziemnych zlokalizowane są w środkowej i południowej części Gminy. Wg prowadzonych w roku 2000 badań przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie z Delegaturą w Płocku, jakość wód podziemnych na terenie miasta i Gminy jest wyższa od jakości wód powierzchniowych i odpowiada klasie II. Są to wody wysokiej jakości, nieznacznie zanieczyszczone o naturalnym chemizmie, odpowiadającym wodom do celów pitnych i gospodarczych wymagających prostego uzdatniania²⁴.

Rysunek 6 Główne zbiorniki wód podziemnych w Polsce

Źródło: http://www.psh.gov.pl/bazy_danych_mapy_i_aplikacje/bazy_danych_mapy/gzwp.html

²⁴ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Mszczonów, Wiskitki, 2011

2.4. Klimat

Gmina Mszczonów ma zbliżony klimat do panującego na całym nizinnym obszarze Polski. Znajduje się w granicach regionu klimatycznego zwanego Regionem Środkowopolskim. Na kształtowanie się temperatury wpływ ma zarówno powietrze kontynentalne, jak i oceaniczne. Strefę tę charakteryzuje zmienność stanów pogody występująca dzięki napływowi oceanicznych mas powietrza, przynoszących latem ochłodzenia, a zimą ocieplenia. Na obszarze Gminy mamy do czynienia z jedną z najwyższych rocznych sum całkowitego promieniowania słonecznego oraz jednymi z mniejszych w Polsce sumami rocznymi opadów atmosferycznych. Główne parametry meteorologiczne Gminy to²⁵:

- Okres wegetacyjny wynosi 210-220 dni;
- Okres bezmroźny wynosi VI-XI;
- Najczęstsze wiatry z kierunków: południowy zachód i zachód;
- Średnioroczna temperatura dobowa powietrza wynosi +7,8 °C;
- Średnia temperatura miesiąca lipca wynosi 16 °C do 17,5 °C;
- Roczna amplituda temperatur wynosi ponad 22 °C;
- Średnia temperatura miesiąca stycznia wynosi od -2,5 °C do -4 °C;
- Średnioroczna suma opadów atmosferycznych wynosi 514 - 580 mm.

Na terenie Gminy panują względnie dobre warunki solarne, termiczne i biometeorologiczne. Nasłonecznienie jest wysokie i wynosi od 1600 do 1650 godzin i więcej w ciągu roku.

2.5. Lasy, obszary prawnie chronione

Naturalnym bogactwem całego powiatu żyrardowskiego są lasy. W powiecie lasy i grunty leśne zajmują powierzchnię 11 958 ha, tj. 22,4% ogólnej powierzchni powiatu. Lesistość powiatu żyrardowskiego wynosi ponad 22% ogólnej powierzchni powiatu i jest zbliżona do średniej lesistości województwa mazowieckiego (średnia lesistość województwa wynosi około 22,5%, zaś średnia krajowa 28%). W Gminie Mszczonów lasy i grunty leśne zajmują powierzchnię 2 507 ha, co stanowi 17,9% ogólnej powierzchni gminy. W zarządzie Nadleśnictwa Grójec znajduje się 1 322,34 ha gruntów leśnych, natomiast w prywatnych rękach jest 1 184,6 ha lasów. Na terenie gminy Mszczonów nie ma większych kompleksów leśnych, dominują tereny zajęte pod uprawę. Przeważającym typem siedliskowym lasu jest bór mieszany świeży. Poza terenami dolin rzecznych oraz obniżeniami, głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna i brzoza z mniejszym udziałem świerka, modrzewia i dębu, charakteryzujące się dodatkowo olbrzymim rozdrobnieniem powierzchni. Brak jest kompleksów leśnych o naturalnym lub subnaturalnym charakterze – wszystkie kompleksy leśne noszą ślady porolności. Brak jest leśnych siedlisk przyrodniczych w dobrym stanie i wszystkie noszą cechy przekształceń. Cały obszar gminy leży w granicach Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych

---

²⁵ Źródło: IMGW – Warszawa

w Warszawie, a dokładnie w granicach Nadleśnictwa Grójec. Decyzją Ministra Środowiska DL.Ip-0233-3/05 z dnia 16.02.2005 r. na terenie Nadleśnictwa ustanowione zostały lasy wodochronne o powierzchni 60,19 ha. Lasy te chronią zasoby wód powierzchniowych i podziemnych, regulują stosunki hydrologiczne w zlewni oraz na obszarach wododziałów. Nadleśnictwo w ramach swej działalności prowadzi zalesienia i odnowienia lasów. Efektem prowadzonych działań jest powstanie nowej uprawy leśnej, jednak zalesiając wprowadzany jest las na grunt, który wcześniej lasem nie był. Zalesienie gruntów zwłaszcza niskich klas bonitacyjnych podnosi ich wartość ekonomiczną, zwiększa udział lasów, a ściśle określone sposoby zakładania upraw leśnych i dobór gatunków drzew, wpływają korzystnie na zwiększenie bioróżnorodności. Prace odnowieniowe polegają na ponownym wprowadzeniu roślinności leśnej na gruncie będącym niedawno również lasem. W latach 2011-2012 na terenie nadleśnictwa prowadzone były tylko odnowienia lasu na powierzchni 11,18 ha.

Największym zwartym kompleksem leśnym o powierzchni ponad 500 ha jest kompleks występujący na południe i zachód od Osuchowa. Głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna i brzoza z domieszką świerku, modrzewia i dębu. Przeważającym typem siedliskowym jest bór mieszany świeży. Na terenie Gminy znajdują się również obszary chronionego krajobrazu, które zajmują 4700 ha (w powiecie żyrardowskim łącznie 16 023,0 ha tj. około 30 % powierzchni powiatu).

Na terenie Gminy i w jej bezpośrednim sąsiedztwie znajdują się tereny o wyróżniających się walorach przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych, a także o zróżnicowanych ekosystemach oraz potencjale związanym z turystyką i wypoczynkiem. Największym potencjałem jest wartość przyrodnicza zwartych kompleksów leśnych, które zajmują południową i wschodnią część gminy Mszczonów.

Na terenie gminy Mszczonów znajduje się 4 700 ha obszarów objętych ochroną prawną, co stanowi 31% powierzchni gminy. Obszary chronione na terenie gminy Mszczonów Obszar chronionego krajobrazu (OChK) Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych (Art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Dz. U. z 2013r. poz. 627, ze zm.). Na terenie gminy Mszczonów występuje fragment Bolimowsko-Radziejowickiego z doliną środkowej Rawki Obszar Chronionego Krajobrazu. Utworzony został 11 listopada 1986 r. Obecnie obowiązującymi aktami prawnymi w zakresie OChK są Rozporządzenie Nr 21 Wojewody Mazowieckiego z dnia 25 sierpnia 2006 r. w sprawie Bolimowsko-Radziejowickiego z doliną środkowej Rawki Obszaru Chronionego Krajobrazu (DUWM.2006.178.6936); Rozporządzenie Nr 61 Wojewody Mazowieckiego z dnia 24 października 2008r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Bolimowsko - Radziejowickiego z doliną środkowej Rawki Obszaru Chronionego Krajobrazu (DUWM.2008.194.7022). Powierzchnia OChK na terenie gminy – 4700 ha. Tereny chronione są ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowy ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnią funkcję korytarzy ekologicznych. Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się

szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi. Przedmiotem ochrony może być całość przyrody na terenie rezerwatu lub szczególne jej składniki - fauna, flora lub obiekty przyrody nieożywionej.

Na terenie gminy Mszczonów znajdują się 2 rezerwaty przyrody: Stawy Gnojna im. rodziny Bieleckich – utworzony 24 lutego 2004 r., jest rezerwatem faunistycznym; o powierzchni 19,35 ha. Posiada wyznaczona otulinę o powierzchni 136,0987 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych krajobrazowych stawów rybnych stanowiących miejsce rozrodu i regularnego występowania ptaków w szczególności siewkowatych i blaszkodziobych wraz z występującymi na tym terenie zbiorowisk. Aktualnym aktem normatywnym jest Zarządzenie nr 16 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 30 sierpnia 2012 roku w sprawie rezerwatu przyrody "Stawy Gnojna im. Rodziny Bieleckich" (Dz. Urz. Woj. Maz. Z 2012 r. nr 6545) Grądy Osuchowskie – utworzony 12 października 1982 r., jest rezerwatem leśnym; o powierzchni 96,39 ha. Celem ochrony jest zachowanie zróżnicowanych zbiorowisk grądowych oraz boru bagiennego o charakterze reliktowym.

Aktualnym aktem normatywnym jest Rozporządzenie Nr 274 Wojewody Mazowieckiego z dnia 12 grudnia 2001r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody zlokalizowanych na terenie województwa mazowieckiego i utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. Pomniki przyrody Są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie. (Art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Dz. U. z 2013 r. poz. 627, ze zm.) Na terenie gminy Mszczonów znajduje się 28 pomników przyrody, są to głównie pojedyncze drzewa oraz jedna grupa drzew. Ustanowione zostały na podstawie Rozporządzenia Nr 26 Wojewody Mazowieckiego z dnia 31 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody położonych na terenie powiatu żyrardowskiego²⁶.

Drzewa osiągają wyjątkowo duże rozmiary, ich obwody zawierają się w granicach 355 – 700 cm, a wysokość dochodzi do 27 m (najmniejsza to 17 m). Są to nasadzenia towarzyszące obiektom historycznym (dworom, pałacom), stanowiące część zabytkowego układu przestrzennego, a tym samym obiekty cenne z historycznego, przyrodniczego i krajobrazowego punktu widzenia.

---

²⁶ Źródło: Rozporządzenia Nr 26 Wojewody Mazowieckiego z dnia 31 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody położonych na terenie powiatu żyrardowskiego, Dz.Urz.Woj.Mazow. z 2009 r. Nr 124, poz. 3641

3. TURYSTYKA, REKREACJA i SPORT

3.1. Turystyka i rekreacja

Gmina Mszczonów z uwagi na swoje korzystne położenie oraz walory przyrodniczo-krajobrazowe jest atrakcyjnym miejscem pod względem turystyki wypoczynkowej i rekreacyjnej. Turystyka jednak nie należy do wiodących funkcji na terenie Gminy, która posiada potencjał dla rozwoju m.in. turystyki leczniczej, agroturystyki, ekoturystyki, a także rekreacji i wypoczynku, uprawiania sportu oraz edukacji dzieci i młodzieży. Przez gminę Mszczonów przepływa rzeczka Okrzesza. Na terenie gminy Mszczonów znajdują się 2 rezerваты przyrody:

- Rezerwat leśny „Grądy Osuchowskie”;
- Rezerwat „Stawy Gnojna”;

W Mszczonowie i w jego okolicy znajduje się łącznie 28 pomników przyrody, w tym m.in.:
Mszczonów:

- Lipa drobnolistna na terenie cmentarza, obwód pnia: 365 cm

Osuchów:

- Aleja lipowa wzdłuż drogi z Osuchowa do wsi Badowo-Dańki i do wsi Lutkówka (ok. 200 drzew w wieku 120-130 lat);
- 5 dębów szypułkowych na terenie Zespołu pałacowo-parkowego w Osuchowie;
- Jesion wyniosły na terenie Zespołu pałacowo-parkowego w Osuchowie, obwód pnia: 355 cm;
- 2 lipy drobnolistne na terenie Zespołu pałacowo-parkowego w Osuchowie;
- Platan klonolistny na terenie Zespołu pałacowo-parkowego w Osuchowie, obwód pnia: 470cm;
- Wiąz szypułkowy na terenie Zespołu pałacowo-parkowego w Osuchowie, obwód pnia: 600cm.

W Gminie brakuje jednak zbiorników wodnych. Największy zbiornik wodny „Św. Anna” położony jest w Zbiroży, w północno-wschodniej części Gminy.

Na terenie Gminy znajduje się kilka ciekawych obiektów w tym również zabytkowych:

1. Ratusz Miejski w Mszczonowie;
2. Kirkut w Mszczonowie;
3. Kaflarnia w Mszczonowie;
4. Kościół Parafialny P.W. Św. Jana Chrzciciela w Mszczonowie;
5. Dwór i Park Dworski w Badowo-Mściskach;
6. Dworek Piekary w Piekarach;
7. Kapliczka Św. Onufrego w Ciemno-Gnojnej;
8. Dworek Gnojna;
9. Kościół P.W. Świętej Trójcy w Lutkówce;
10. Zespół Pałacowo-Parkowy w Osuchowie;
11. Kościół P.W. Świętego Stanisława, Biskupa i Męczennika w Osuchowie²⁷.

---

²⁷ Źródło: Urząd Miejski w Mszczonowie, Rejestr zabytków na terenie Gminy Mszczonów

3.1.1. Analiza ruchu turystycznego w regionie

Głównym celem turystycznym w gminie jest Miasto Mszczonów. Analizując dane statystyczne GUS²⁸ dotyczące rozwoju turystyki w gminie, widać niestety spadek zarówno liczby osób korzystających z noclegów, jak również liczby udzielonych noclegów. W ciągu siedmiu lat (2007-2014) liczba osób korzystających z dostępnych form zakwaterowania spadła o ok. jedną trzecią, zaś ogólna liczba udzielonych noclegów zmniejszyła się o 30%. Baza turystyczno-noclegowa w gminie Mszczonów jest słabo rozwinięta. Obecnie stanowią ją:

- Hotel „Panorama” z chatą Góralską (Największa w Polsce) część kompleksu spółki Panorama oraz terenem rekreacyjnym w Zbierzynie;
- „Mador” Zbierzyna;
- hotel i restauracja „Karczma u Wodnika”;
- Centralny Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy ZUS w Osuchowie
- Pokoje hotelowe Viva.pl w Mszczonowie.

Według danych GUS na terenie Mszczonowa w 2014 roku funkcjonował 1 obiekt turystyczny noclegowy²⁹ posiadający 10 i więcej miejsc noclegowych. Przyczyn spadku należy doszukiwać się właśnie w braku odpowiedniej bazy noclegowej oraz zmianach w nawykach turystów. Coraz popularniejsze są pobyty krótkie (jednodniowe).

Tabela 7 Korzystający z obiektów noclegowych w Mszczonowie

kategoria danych	jedn.	2010	2011	2012	2013	2014
korzystający z noclegów ogółem I-XII	osoba	8249	11174	9210	9363	8058
korzystający z noclegów turyści zagraniczni I-XII	osoba	303	271	292	311	346
wynajęte pokoje ogółem I-XII w obiektach hotelowych	-	6723	9283	8130	7889	7134
turystyczne obiekty noclegowe		1	1	1	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Powyższe dane wskazują, iż przyjąć należy stałą tendencję spadku liczby osób korzystających z bazy noclegowej Gminy Mszczonów. Jej dogodna lokalizacja (między Łodzią a Warszawą), a tym samym bliskość dużych aglomeracji miejskich oraz dobre warunki dojazdu wpływają na wzrost liczby turystów korzystających z możliwości wyjazdów głównie jednodniowych, bez noclegu. Potwierdzeniem tego faktu jest chociażby wysoka, roczna odwiedzalność Kompleks Basenów Termalnych, który w 2012 roku odwiedziło ponad 128 tysięcy osób, a tylko do sierpnia 2015 prawie 140 tys. osób³⁰. Bez wątpienia wpływ na krótkoterminowość wizyt turystów ma niewystarczająca oraz nieróżnorodna oferta noclegowa. Zwłaszcza widoczny jest brak obiektów oferujących standard usług i ceny, będące w zasięgu średniozamożnego klienta indywidualnego. Tendencją sprzyjającą rozwojowi

²⁸ GUS, Bank Danych Lokalnych

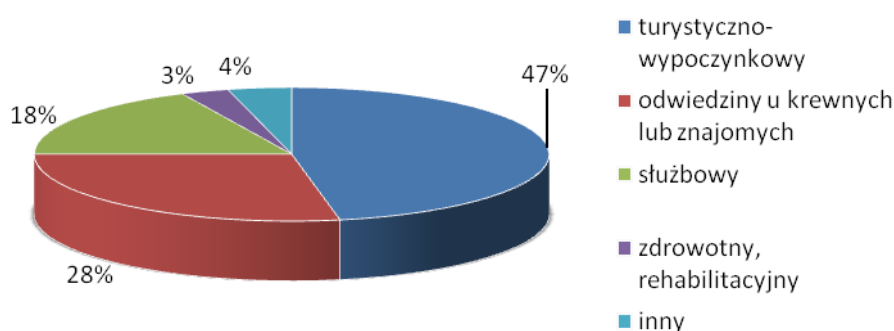
²⁹ GUS, Bank Danych Lokalnych

³⁰ Źródło: Kompleks Basenów Termalnych TERMY MSZCZONÓW, www.weekendztermami.eu

turystycznemu Gminy, jak wykazują dane statystyczne publikowane przez Instytut Turystyki, jest wzrost zainteresowania wśród mieszkańców kraju wewnętrznymi wyjazdami turystycznymi tj. w roku 2013 odnotowano wzrost o 9% (1,5 mln) w stosunku do roku 2012. Zarówno wśród podróży krajowych, jak i zagranicznych zauważono wzrost liczby wyjazdów długookresowych (5-cio dniowych i dłuższych), natomiast na stałym poziomie pozostała liczba wyjazdów krótkookresowych. Według prognoz Instytutu Turystyki w najbliższych latach liczba podróży powinna wzrosnąć. W przypadku podróży długoterminowych do poziomu 21,8 mln, a krótkoterminowych do 16,2 mln.³¹ W 2013 roku wzrósł udział wyjazdów odbywanych w celach turystycznych, zmalał natomiast nieznacznie odsetek wyjazdów służbowych. Natomiast wyjazdy w celach zdrowotnych oraz rehabilitacyjnych stanowiły 3% wszystkich podróży krajowych.³²

Dla Gminy oznacza to możliwość profilowania oferty turystycznej dla grup zdrowotnych i rehabilitacyjnych oraz osób podróżujących w celach turystyczno-wypoczynkowych, dla których główny motyw wyjazdów stanowią atrakcje przyrodnicze, kulturowe oraz rekreacyjne. Ważnym elementem współczesnej turystyki stają się krótkie weekendowe wyjazdy, szczególnie mieszkańców dużych miast. Bliskość Warszawy stwarza dodatkowy potencjał rozwojowy dla tej branży Gminie.

Rysunek 7 Cele krajowych wyjazdów turystycznych w 2013 roku

Źródło: Podróże Polaków w 2013 roku, Badania Activ Group

Wzrasta także w ostatnich latach zainteresowanie turystów województwem mazowieckim. Świadczy o tym natężenie ruchu krajowego. Z obiektów noclegowych zlokalizowanych w woj. mazowieckim skorzystała największa zbiorowość turystów wg województw: 1 726,8 tys., w tym 517,2 tys. turystów zagranicznych. Wzrost 7,7% odnotowany w relacji do I półrocza 2012 r. jest drugim wynikiem w kraju po woj. Podlaskim. Oznacza to, że Mazowsze nadal ujawnia wysoką dynamikę w zakresie liczby turystów korzystających z miejsc noclegowych. Tendencje w zakresie wyboru obiektu noclegu nadal przemawiają za hotelami i innymi obiektami hotelowymi z wysokimi przyrostami, zwłaszcza w II kwartale 2013 r. przy spadku wykorzystania miejsc w poza-hotelowej bazie³³.

³¹ Instytut turystyki. Prognozy (www.intur.com.pl)

³² Podróże Polaków w 2013 roku. Podstawowe wyniki badań.

³³ Ruch turystyczny na Mazowszu. Stan obecny i rozwój w latach 2007-2012. <http://www.mazovia.pl/kultura-i-turystyka/turystyka/badania-turystyczne-/art,2,badania-ruchu-turystycznego.html>

Liczba podróży zagranicznych, które generują największe średnie przychody z aktywności turystycznej w 2013 roku, wzrosła w Polsce o 8,8%. Zaobserwowano również spadek udziału przyjazdów w celach biznesowych (choć należy podkreślić, że ten segment jest wciąż elementem dominującym w całej strukturze podróży), natomiast widoczny był wzrost zainteresowania Polską jako miejscem przyjazdów w celach zdrowotnych i turystycznych³⁴. Prognozy przedstawiane przez Instytut Turystyki sugerują, iż w najbliższych latach należy oczekiwać systematycznego wzrostu zarówno liczby turystów zagranicznych, jak i krajowych³⁵. Wraz z odnotowanym wzrostem zainteresowania turystyką wypoczynkową i rekreacyjną, a także wyjazdami o charakterze zdrowotnym i rehabilitacyjnym stanowić to może, biorąc pod uwagę dostępność źródeł wód geotermalnych szansę na rozwój usług o tym charakterze. Na zwiększenie atrakcyjności turystycznej Gminy w przyszłości będą mieć wpływ działania podejmowane w celu rozwoju oferty turystycznej w oparciu o turystykę rowerową, konną, ale również poprzez opracowanie strategii wykorzystania potencjału źródeł wód geotermalnych.

Na terenie Gminy istnieje kilka ciekawych szlaków turystycznych przeznaczonych do rekreacji pieszej, rowerowej i konnej. Wśród nich wymienić należy:

Wyznaczone i oznakowane szlaki piesze / nordic walking:

3 trasy piesze o długościach od 4,5 do 13,6 km:

1. Trasa "Ulicami Mszczonowa" – 4,5 km;
2. Trasa "Stawy św. Anny" - Mszczonów - Stawy św. Anny - Zbiroża - Mszczonów – 13,6 km;
3. Trasa "W stronę Rezerwatu Stawy Gnojna" - Mszczonów - Ciemno - Gnojna - Mszczonów - 12 km.

Na terenie Gminy wytyczono i oznakowano 8 tras rowerowych:

1. Szlakiem "Pisi Gągolin" - Mszczonów - Radziejowice - Żyrardów - Mszczonów - 46 km;
2. Trasa "Traktem Tarczyńskim" - Mszczonów - Grzegorzewice - Mszczonów – 15,6 km;
3. Trasa "W stronę Rezerwatu Grądy Osuchowskie" - Mszczonów - Lutkówka - Osuchów - Mszczonów – 38,2 km;
4. Trasa "Śladem rzeki Korabiewki" - Mszczonów - Korabiewice - Olszanka - Puszcza Mariańska - Mszczonów - 40 km;
5. "Śladami Chełmońskiego" - Radziejowice - Kuklówka - Żabia Wola - Żelechów - 25,5 km;
6. "Łąki Żukowskie" - Mszczonów - Żuków - Studzieniec - Puszcza Mariańska - 17,5 km;
7. Rezerwaty "Skulskie Dęby i Skulski Las" - Grzegorzewice - Skuły - Żabia Wola - Żelechów - Ojrzanów - Bartoszkówka - Grzegorzewice - 34,3 km;
8. Trasa "Milczących Pomników Historii" - Radziejowice - Tartak Brzózki - Adamów - Krze Duże - Radziejowice – 25,9 km.

Na terenie Gminy wyznaczono i oznakowano dwie trasy do narciarstwa biegowego o łącznej długości 4,6 km, które znajdują się w okolicy Stawów św. Anny³⁶.

---

³⁴ tamże

³⁵ Instytut turystyki – trendy i prognozy 2012 (www.intur.com.pl)

³⁶ Źródło: Urząd Miejski w Mszczonowie

W ramach produktu turystycznego funkcjonuje bezpłatna wypożyczalnia rowerów (50 szt.), kijków nordic walking (50kpl.) oraz nart biegowych (50 kpl.). Również organizowane są coroczne rajdy rowerowe i bieg uliczny w Mszczonowie.

Wartymi uwagi formami rekreacji i miejscami aktywnego wypoczynku są również:

Wycieczki krajoznawcze piesze i rowerowe,

- Tereny wypoczynkowe, jak np. Stawy Św. Anny,
- Kompleks Basenów Termalnych w Mszczonowie (w skład którego wchodzi m.in. baseny ze sztuczną rzeką, zjeżdżalnią, gejzerami powietrznymi, fontanną, jak również zadane sztuczne lodowisko oraz plaża z boiskami do gry w piłkę plażową i plac zabaw dla dzieci),
- Hala sportowa w Mszczonowie,
- Boiska Orlik.

Największą atrakcją Gminy od kilku lat jest Kompleks Basenów Termalnych w Mszczonowie. Jest to kompleks zespołu obiektów wykorzystujący wodę termalną wydobywaną z głębokości 1714 m. Temperatura wody termalnej mierzona na powierzchni wynosi 42,5°C. W skład kompleksu wchodzi m.in. dwa baseny całoroczne z surową wodą termalną połączone kanałem (w tym jeden basen zewnętrzny), basen rekreacyjny z uzdatnioną wodą termalną z dwoma zjeżdżalnią, sztuczną rzeką, masażami i leżankami, basen sportowy o wymiarach 25x12,5m, brodzik dziecięcy, antypoślizgowa fontanna chłodząca, zewnętrzna sauna, grota solna oraz całoroczne wanny z hydromasażem. Ponadto kompleks posiada dwurzędową trybunę dla widzów, plażę trawiastą z placem zabaw i boiskami do siatkówki plażowej oraz zadane sztuczne lodowisko³⁷.

Stawy św. Anny

Miejscem służącym rekreacji w okolicy Mszczonowa są m.in. tzw. Stawy Św. Anny. Są to przepiękne dwa zbiorniki wodne położone wśród lasów. Większy z dwóch stawów świętej Anny jest miejscem wodnego wypoczynku z szeroką plażą. Korzystają też z niego wędkarze, ale jest to również oaza dla wielu gatunków ptaków i ryb. Oba stawy oddziela grobla, z której często korzystają spacerowicze. Jest także wyznaczone miejsce do organizowania pikników .

Weekend z Termami Mszczonów

Ośrodek Sportu od 2010 r. administruje produktem turystycznym „Weekend z Termami Mszczonów”, który integruje ofertę Kompleksu Basenów Termalnych z ofertą aktywnego wypoczynku, przy wykorzystaniu wyznaczonych i oznakowanych tras turystycznych, wraz z możliwością wypożyczenia rowerów.

Wielopoziomowa współpraca władz z sektorem prywatnym, oparta również o partnerstwo publiczno-prywatne, powinna być ukierunkowana na tworzenie atrakcyjnej rynkowej oferty turystycznej. Poprzez inwestowanie w infrastrukturę i planowe działania promocyjne, władze Gminy stwarzają mieszkańcom dogodne warunki do rozwoju turystyki i podnoszenia poziomu życia.

---

³⁷ Źródło: Urząd Miejski w Mszczonowie oraz <http://www.turystycznemazowsze.pl/>

3.2. Kultura

Ważnym elementem podnoszącym atrakcyjność turystyczną, ale również gospodarczą Gminy jest jej historia oraz zabytki architektury. W tym aspekcie należy do jednych z ciekawszych na Mazowszu. Warto wymienić chociażby: dwa XIX-wieczne kościoły w Mszczonowie i Osuchowie, XVIII-wieczna świątynia w otoczonej lasami Lutkówce, zabytkowy pałac rodu Platerów w Osuchowie i dworek zwany Kaflarnią usytuowany przy wyjeździe z miasta w kierunku Żyrardowa.

Na terenie Gminy działają następujące instytucje kultury:

- Mszczonowski Ośrodek Kultury;
- Miejska Biblioteka Publiczna w Mszczonowie z filią w Osuchowie.

Instytucje wspierające działania edukacyjne, kulturalne na terenie Gminy to:

- Izba Pamięci Ziemi Mszczonowskiej;
- Izba Pamięci Rodziny Maklakiewiczów.

Miejska Biblioteka Publiczna (MBP) w Mszczonowie wraz z filią w Osuchowie tworzy sieć biblioteczną Miasta i Gminy Mszczonów. Biblioteka służy mieszkańcom Mszczonowa upowszechniając i promując czytelnictwo, prowadząc działalność informacyjną oraz kulturalno-edukacyjną, podejmuje współpracę z mieszkańcami, lokalnymi organizacjami, stowarzyszeniami i instytucjami. Głównymi formami działania są spotkania, warsztaty i wystawy tematyczne, lekcje biblioteczne, spotkania autorskie. Lokal Biblioteki w Mszczonowie znajduje się na terenie kompleksu gimnazjum. Jest to duże, przestronne pomieszczenie (267 m²). Biblioteka w Osuchowie znajduje się w centrum miejscowości, w budynku gminnym (powierzchnia 89 m²).

Przychodzący użytkownicy mają dostęp do 26218 wol. książek, z czego:

- w Mszczonowie – 21239 wol.
- w Osuchowie – 4979 wol.

Poza tradycyjnym wypożyczaniem książek użytkownicy odwiedzają bibliotekę w celu skorzystania z dostępnych tam źródeł informacji (wypożyczalnie, czytelnie i stanowiska komputerowe).

Częstymi gośćmi biblioteki są dzieci, które bawią się, grają w gry planszowe, spędzają przerwy na oglądaniu czasopism i odrabianiu prac domowych. Przedszkolaki natomiast zapoznają się z pomieszczeniami oraz ze wszystkimi propozycjami, jakie oferuje im biblioteka.

MBP w Mszczonowie w bieżącym roku brała udział w programach:

- Fundacja Orange – „Akademia Orange dla bibliotek” – bezpłatny internet w bibliotece w Mszczonowie;
- Program Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego – „Zakup nowości wydawniczych do bibliotek”;
- W ramach Programu Rozwoju Bibliotek biblioteka pozyskała w formie darowizny pełne oprogramowanie Microsoft Windows i Office dla potrzeb naszych komputerów. Darowizna pozwoliła zaktualizować wszystkie stanowiska komputerowe do najnowszych wersji. Wprowadzono też dodatkowe zabezpieczenia przed nieuprawnionym dostępem i zmianom w systemie;

- Przystąpiła także do programu „Tablety w bibliotece” w ramach Programu Rozwoju Bibliotek. Dzięki temu uzyskała w formie darowizny 3 IPADy, które dostępne są w bibliotece w Mszczonowie dla naszych użytkowników.

Dzięki pozyskanym środkom w 2013 r. z programu „Kraszewski – komputery dla bibliotek” i Programu Rozwoju Bibliotek, Biblioteka w Mszczonowie została wyposażona w najlepszą bazę komputerową na terenie powiatu żyrardowskiego.

Przez rok tworzona była baza katalogowa biblioteki głównej, która obejmuje 100 procent zbiorów i na bieżąco wprowadzane są nowo zakupione pozycje. Od stycznia 2014 r. prowadzona jest elektroniczna obsługa czytelników w bibliotece głównej. Trwają prace nad przekonwertowaniem zasobów do nowej wersji programu – Mak Plus. Dzięki temu programowi użytkownicy będą mieli dostęp do pełnej bazy zasobów obydwóch placówek.

Biblioteka współpracuje z duetem animacyjnym „Małpie Fige”. Zajęcia przyciągają grupę dzieci w wieku między 6 a 9 lat.

W ramach „Spotkań z pasjami” w bibliotece odbyły się z spotkanie z autorką książek panią Jolantą Szwalbe, panem Wojciech Widłak autorem książek dla dzieci, spotkanie autorskie z p. Barbarą Rybałtowską

W ramach cyklu „W krainie baśni” odbywały się zajęcia dla dzieci w wieku 3-5 lat.

Biblioteka współpracuje z lokalnymi instytucjami z terenu Gminy Mszczonów, ale także z bliźniaczymi bibliotekami spoza gminy. Pozwala to na wymianę doświadczeń i planowanie wspólnych działań.

Według danych GUS na terenie Gminy w 2014 roku znajdowało się 10 Kół (klubów) zrzeszających mieszkańców³⁸. W Mszczonowie działało 9 zespołów artystycznych. Na życie społeczne i kulturalne Gminy duży wpływ mają również działające na jego terenie organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, fundacje) zajmujące się działalnością kulturalną, promowaniem i upowszechnianiem tradycji narodowej. Infrastruktura kultury Gminy pozwala na realizację szeregu imprez i wydarzeń kulturalnych. Gmina Mszczonów to również miejsce wydarzeń kulturalnych, rozrywkowych.

Najważniejsze imprezy kulturalne w Mszczonowie i okolicy organizuje Mszczonowski Ośrodek Kultury. Do nich należą³⁹:

- Wieczór Kolęd - koncert w sali teatralnej MOK;
- Gminne Przeglądy Przedstawień Jasełkowych im. Wojciecha Siemiona (styczeń);
- Spotkania Artystyczne Szkół (eliminacje miejsko-gminne) : konkurs piosenki (październik), recytatorski (marzec), teatralny (maj), plastyczny (luty);
- Ogólnopolski Konkurs Recytatorski (eliminacje miejskie);
- Rocznica Uchwalenia Konstytucji 3 Maja (maj);
- Narodowe Święto Niepodległości;
- Powiatowy Konkurs Teatralny Dla Grup Przedszkolnych współorganizowany z Niepublicznym Przedszkolem „Smerfolandia”;
- Mazowiecki Konkurs Przyjaciół Słowa im. Wojciecha Siemiona;

---

³⁸ Bank danych Lokalnych, GUS

³⁹ Źródło: Urząd Miejski w Mszczonowie

- „Ja po prostu mam talent”- Mszczonowska Gala Talentów (listopad);
- Jarmark Mszczonowski - impreza plenerowa połączona ze świętem miasta (czerwiec);
- Odpust w Lutkówe (sierpień);
- Gminne Dożynki w Osuchowie (wrzesień);
- Ferie zimowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych;
- Zajęcia wakacyjne dla dzieci, młodzieży i dorosłych;
- Lekcje plastyki w galerii dla maluchów – program edukacyjny dla klas „O”;
- Lekcje muzyki dla maluchów – program edukacyjny dla klas „O”;
- Dnia Matki;
- Dnia Dziecka;
- Seanse kinowe w plenerze oraz karaoke;
- Koncerty estradowe, kabarety przedstawienia teatralne;
- Wernisaże i wystaw prac artystów plastyków z zakresu malarstwa, rzeźby, grafiki, tkanin, fotografii, itp.;
- Koncerty młodzieżowe w klubie MOK.

W Ośrodku Kultury prowadzone są różnorodne zajęcia ujęte w sekcjach (dla: maluchów, dzieci w wieku szkolnym, młodzieży i dorosłych).

Do nich należą :

- Akademia Malucha – zajęcia ruchowe przy muzyce dla maluchów (od 5 roku życia - Luiza);
- Niedzielne Spotkania z Bajką dla Najmłodszych;
- Zajęcia artystyczne: plastyczno-techniczne dla dzieci i młodzieży w wieku szkolnym;
- „Voice” (zajęcia wokalne dla dzieci i młodzieży w wieku szkolnym);
- Wirtualne Gry (gry komputerowe dla dzieci i młodzieży w wieku szkolnym);
- Taniec Jazzowy (dla maluchów);
- Taniec Jazzowy (dla dzieci 8-11 lat);
- Taniec Jazzowy (dla młodzieży od 12 lat);
- Gitara (zajęcia z gry na gitarze dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych);
- „Wokaliza” (zajęcia wokalne dla dzieci i młodzieży);
- Terapia zajęciowa dla dzieci z Fundacji „Uśmiech Dziecka” (dwa razy w miesiącu);
- Taniec nowoczesny (dla dzieci i młodzieży);
- Poradnia Recytatora;
- Trąbka (zajęcia z gry na trąbce dla dzieci i młodzieży).

Jedną z sekcji działających w MOK jest Mszczonowski Uniwersytet Trzeciego Wieku, który cieszy się wielkim zainteresowaniem i dla swoich słuchaczy proponuje szeroką gamę zajęć.

- Zajęcia z gimnastyki zdrowotnej (gimnastyka rehabilitacyjna);
- Seanse filmowe dla „Klubu Miłośników Filmu” (dwa razy w miesiącu zgodnie z grafikiem);
- Wieczorki taneczne przy dźwiękach kapeli (dwa razy w miesiącu zgodnie z grafikiem);
- Zajęcia z aerobiku wodnego na Termach Mszczonowskich;

- Zajęcia informatyczne prowadzone w pracowni komputerowej GCI w Mszczonowie;
- Lektorat językowy- nauka angielskiego dla zaawansowanych;
- Lektorat językowy- nauka angielskiego dla początkujących;
- Grupa plastyczna „Kolor” (zajęcia plastyczne dla dorosłych);
- „Pilates” (zajęcia ruchowe dla dorosłych);
- Zajęcia z promocji zdrowia i zdrowego trybu życia prowadzone przez Klub Zdrowia (w każdą drugą środę miesiąca);
- Zespół wokalny „Słoneczko” (zajęcia wokalne dla dorosłych);
- Wyjazdy do teatrów na przedstawienia i koncerty;
- Wykłady z różnych dziedzin nauki (psychologia, historia, medycyna, filozofia, religioznawstwo, socjologia, itp.- raz w miesiącu).

Wszystkie zajęcia dla dzieci i młodzieży są nieodpłatne, a dla słuchaczy Mszczonowskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku wynoszą symboliczne 10 złotych miesięcznie za możliwość korzystania ze wszystkich propozycji.

Oprócz tego Mszczonowski Ośrodek Kultury może się pochwalić kinem cyfrowym 3D. To najnowocześniejszy z wykorzystywanych obecnie systemów wyświetlania filmów - zarówno tych powstałych na taśmie celuloidowej, jak i w technice cyfrowej. Filmy w wersji cyfrowej odtwarzane są z zabezpieczonych szyframi plików, przy pomocy specjalnych projektorów cyfrowych i serwerów. Technologia ta zapewnia lepszą ostrość i stabilność obrazu, lepszy dźwięk, a także najwyższą jakość projekcji bez względu na czas użytkowania kopii.

Dzięki cyfryzacji kina spełniliśmy oczekiwania mieszkańców i zachęciliśmy ich do częstszego korzystania z naszych propozycji filmowych.

3.3. Sport

Gmina dysponuje zapleczem i bazą obiektów sportowych oraz miejsc służących wypoczynkowi i rekreacji. Za rozwój oferty w zakresie sportu dba m.in.: Ośrodek Sportu i Rekreacji, który administruje Kompleksem Basenów Termalnych, halą sportową, boiskami Orlik.

Hala Sportowa OSiR dysponuje m.in. wielofunkcyjnym boiskiem głównym (piłka ręczna, koszykówka, piłka siatkowa, piłka nożna, tenis ziemny), siłownią, małą salą do ćwiczeń korekcyjnych i aerobiku.

Gmina Mszczonów, to również miejsce organizacji wielu wydarzeń i imprez sportowych. Najważniejsze z nich to:

1. Grand Prix Tenisa Stołowego;
2. Zimowy Turniej Łyżwiarski;
3. Międzywojewódzki Turniej Hokeja na hali kat. Młodzik, Junior Młodszy;
4. Wiosenne Biegi Przełajowe w Osuchowie;
5. Amatorskie Mistrzostwa Hokeja na Lodzie;
6. Rajdy rowerowe z Termami Mszczonów;
7. Grand Prix oraz Mini Grand Prix Gminy Mszczonów w Lekkoatletyce;

8. Turniej Piłki Nożnej Halowej Firm;
9. Bieg Sylwestrowy z Termami Mszczonów
10. Lekkoatletyczne Mistrzostwa Miasta Mszczonowa w Osuchowie.

4. EDUKACJA i NAUKA

Do zadań oświatowych gminy wynikających z ustawy o systemie oświaty należy m.in.: zakładanie i prowadzenie publicznych przedszkoli ogólnodostępnych, przedszkoli specjalnych, szkół podstawowych, gimnazjów, świetlic szkolnych.

Gmina, realizując powyższe zadania zapewnia w szczególności:

- 1) odpowiednie warunki działania szkoły lub placówki, w tym bezpieczne i higieniczne warunki nauki, wychowania i opieki;
- 2) wykonywanie remontów obiektów szkolnych oraz zadań inwestycyjnych w tym zakresie;
- 3) obsługę administracyjną, prawną, finansową i organizacyjną szkoły lub placówki;
- 4) wyposażenie w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania, programów wychowawczych, przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów oraz wykonywania innych zadań statutowych jednostek.

Gmina Mszczonów prowadzi:

- 1) przedszkole i cztery punkty przedszkolne;
- 2) sześć szkół podstawowych z oddziałami przedszkolnymi;
- 3) dwa gimnazja.

Obsługę ekonomiczno-administracyjną gminnych jednostek oświatowych zapewnia Zespół Obsługi Placówek Oświatowych.

Na terenie Mszczonowa zlokalizowane są trzy szkoły ponadgimnazjalne:

1. Zespół Szkół w Mszczonowie i
2. Liceum Ogólnokształcące im. Szarych Szeregów w Mszczonowie (prowadzone przez powiat żyrardowski)
3. Liceum Ogólnokształcące Niepubliczne dla Dorosłych Nr 1.

Liceum Ogólnokształcące im. Szarych Szeregów kształci uczniów w kierunkach: humanistycznym, matematycznym, ratownictwo medyczne i edukacja celna. Zespół Szkół w Mszczonowie kształci w zawodach: cukiernik, fryzjer, kucharz, mechanik pojazdów samochodowych, mechanik – monter maszyn i urządzeń, monter sieci instalacji i urządzeń sanitarnych, monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie, piekarz, sprzedawca, stolarz, ogrodnik, technik architektury krajobrazu, technik spedytor, technik ogrodnik, technik hotelarstwa z innowacją animator czasu wolnego w hotelu oraz technik ekonomista z innowacją edukacja prawno-policyjna. Duży udział w kształceniu zawodowym uczniów (zarówno w formach szkolnych jak i pozaszkolnych) mają pracodawcy.

W 2015 roku w Gminie funkcjonowały ośrodki wychowania przedszkolnego prowadzone przez osoby fizyczne: Niepubliczne Przedszkole „Smerfolandia” oraz Niepubliczny Punkt Przedszkolny „Bajkowa kraina” (do 30.06.2015 r.) przekształcony obecnie w Publiczne Przedszkole „Bajkowa Kraina”. Opiekę nad dziećmi do lat 3 zapewniały dotowane przez Gminę: Żłobek „Bajkowy Raj” i „Klub malucha”.

Ofertę edukacyjną uzupełnia Prywatna Szkoła Muzyczna I stopnia nr 1 w Żyrardowie z oddziałem we Mszczonowie im. Antoniego Szalińskiego. Zajęcia odbywają się w pomieszczeniach budynku mszczonowskiej szkoły podstawowej.

Kształceniem ustawicznym dorosłych zajmuje się Gminne Centrum Informacji, które prowadzi dla mieszkańców Gminy Mszczonów kursy i szkolenia podnoszące ich kwalifikacje i umiejętności. Udział mieszkańców w oferowanych kursach i warsztatach przyczynia się do nabywania przez nich nowych kompetencji zawodowych niezbędnych na rynku pracy. W latach 2003 - 2014, z różnych form doskonalenia oferowanych przez GCI mieszkańcom gminy skorzystało 527 osób:

- 1) Kurs komputerowy - 164 osób;
- 2) Kurs kierowców wózków widłowych - 139 osób;
- 3) Kurs języka angielskiego - 39 osób;
- 4) Bezpłatne szkolenie na poziomach podstawowym, średniozaawansowanym - 33 osoby;
- 5) Warsztaty szkoleniowe w zakresie technik aktywnego poszukiwania pracy dla absolwentów i osób bezrobotnych - 15 osób;
- 6) Warsztaty przedsiębiorczości -13 osób;
- 7) Kurs HACCP - 10 osób;
- 8) Szkolenia dla przedsiębiorców - pozyskiwanie środków z funduszy strukturalnych UE na rozwój firmy - 30 osób;
- 9) VAT w jednostkach samorządów organizacyjnych - 24 osoby;
- 10) Warsztaty młodzieżowe: dziennikarstwa internetowego i przedsiębiorczości internetowej - 30 osób;
- 11) Warsztaty komputerowe dla dzieci - 30 osób.

Gminne Centrum Informacji w Mszczonowie, realizując muzyczny projekt, dofinansowany ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, uruchomiło również bezpłatne zajęcia umuzykalniające dla mieszkańców. Zajęcia odbywają się w zmodernizowanym budynku Izby Pamięci Rodziny Maklakiewiczów w Mszczonowie. W ofercie zajęć jest nauka gry na: wiolonczeli, trąbce, klarncie, harmonijce ustnej, puzonie oraz flecie poprzecznym, gitarze, saksofonie, pianinie, akordeonie, perkusji i keyboardzie. Obecnie w lekcjach nauki gry na instrumentach uczestniczy kilkadziesiąt osób w różnym wieku.

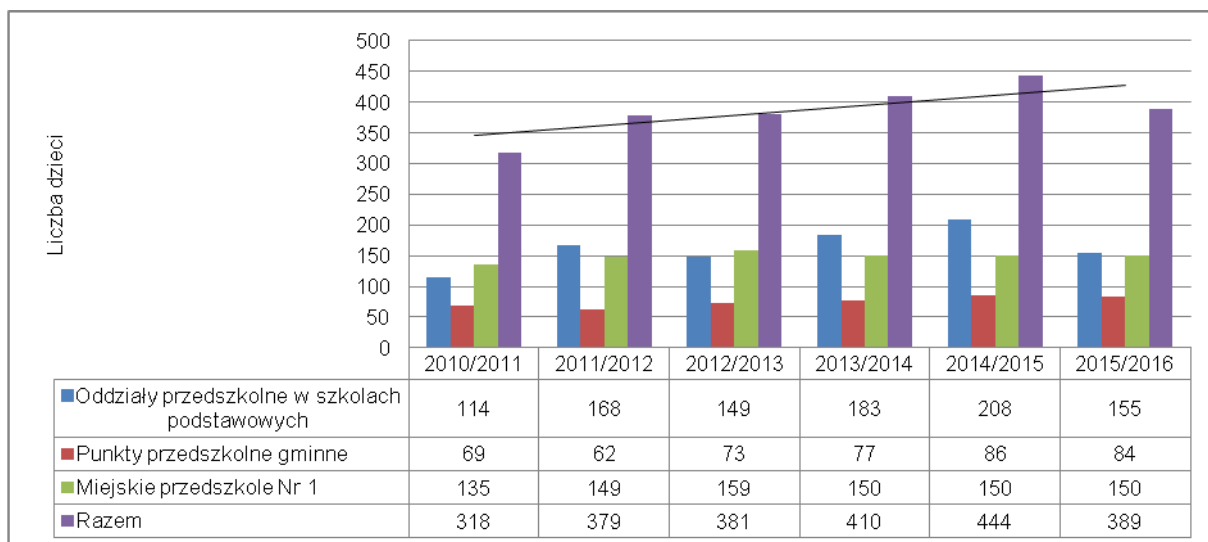
Także Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w latach 2008 - 2014 realizował projekty współfinansowane z Funduszy UE, których celem było nabywanie nowych kompetencji i podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców gminy.

4.1. Edukacja Przedszkolna

Gmina może poszczycić się dobrze rozwiniętą siecią placówek przedszkolnych. Jest organem prowadzącym dla jednego przedszkola działającego w mieście. Ponadto, w minionym roku szkolnym w szkołach podstawowych funkcjonowało 10 oddziałów wychowania przedszkolnego. Sieć przedszkolną uzupełniają punkty przedszkolne utworzone na wsiach w ramach realizowanego przez Gminę w latach 2010 - 2013 projektu „Punkty przedszkolne w Gminie Mszczonów”. Dzięki uzyskanemu ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego dofinansowaniu, punkty wyposażono oraz finansowano ich funkcjonowanie przez 3 lata. Po zakończeniu projektu punkty przedszkolne finansowane są w całości z budżetu Gminy.

W ostatnich latach rozbudowywano i zmodernizowano przedszkole miejskie. Wprowadzono naukę języka angielskiego. Wydłużono czas pracy niektórych oddziałów przedszkolnych zlokalizowanych na terenach wiejskich.

Rysunek 8 Liczba dzieci w gminnych placówkach przedszkolnych w latach 2010 - 2015

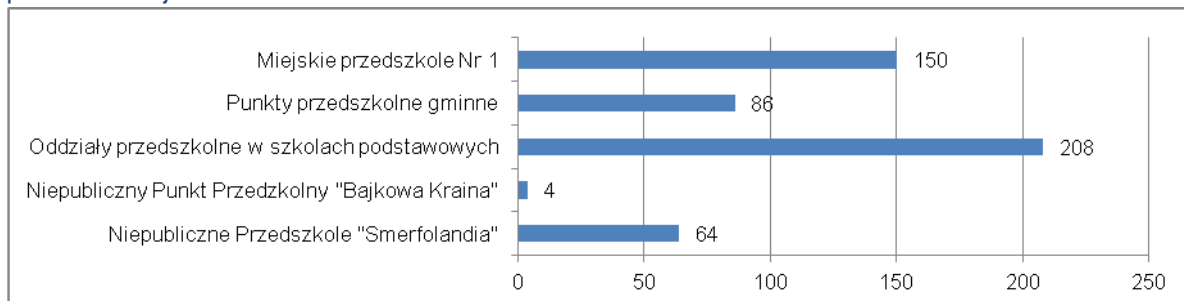

Źródło: Urząd Miejski w Mszczonowie

Uruchomienie w 2008 r. Niepublicznego Przedszkola „Smerfolandia” dotowanego przez Gminę Mszczonów oraz zakończenie w 2010 r. rozbudowy Miejskiego Przedszkola Nr 1 w Mszczonowie (połączonej z oddaniem dodatkowych 25 miejsc przedszkolnych) sprawiły, że jeszcze w roku 2010, w miejskim przedszkolu prowadzonym przez gminę było kilkanaście wolnych miejsc. Powstanie na terenie wiejskim punktów przedszkolnych (przy szkołach podstawowych w: Piekarach, Lutkówce, Bobrowcach i Wręczy), przyczyniło się do znacznego wzrostu liczby dzieci objętych w gminie wychowaniem przedszkolnym - szczególnie na obszarach wiejskich. Pod względem upowszechnienia edukacji przedszkolnej wśród dzieci w wieku 3-5 lat, od 2010 r. Gmina Mszczonów znajduje się na pierwszym miejscu w powiecie żyrardowskim. Wg danych GUS, od 2003 r. w ciągu 10 lat odsetek dzieci w tym wieku uczestniczących w różnych formach edukacji przedszkolnej na terenie gminy wzrósł z 28,7% do 86%. Wysoki odsetek dzieci korzystających z różnych form edukacji

przedszkolnej oferowanych przez Gminę, to również efekt rosnącej świadomości rodziców o roli wychowania przedszkolnego.

Rysunek 9 Liczba dzieci uczestniczących w roku szkolnym 2014/2015 w różnych formach edukacji przedszkolnej

Źródło: Urząd Miejski w Mszczonowie

W bieżącym roku szkolnym, Gmina zapewniła miejsca przedszkolne dla wszystkich chętnych czterolatków, pięcioletków oraz dzieci starszych z odroczonym obowiązkiem szkolnym. Dla części trzylatków w gminnym przedszkolu zabrakło miejsc. Przyczyną takiego stanu jest odnotowywany w ostatnich latach wzrost liczby dzieci w wieku przedszkolnym zamieszkałych na terenie gminy. Na większą liczbę dzieci zgłaszanych do rekrutacji wpływa również wzrost świadomości rodziców i docenianie roli edukacji przedszkolnej. Większe zapotrzebowanie na miejsca w edukacji przedszkolnej wiąże się również ze zmianą prawa oświatowego w tym zakresie. Wraz z wprowadzeniem od 1 września 2013 r. w wyniku uchwalonej w 2013 roku ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (tzw. „ustawy przedszkolnej”), opłaty w wysokości 1,00 zł za każdą godzinę zajęć realizowanych ponad przekraczający ustalony przez radę gminy czas bezpłatnego nauczania, wychowania i opieki, obserwuje się znaczny wzrost zainteresowania edukacją przedszkolną w tańszych dla rodziców placówkach publicznych. Obniżenie wieku obowiązku przedszkolnego od 1 września 2011 r. oraz wprowadzenie od 1 września 2015 r. prawa dziecka czteroletniego do edukacji przedszkolnej spowodowały, że istniejąca w Gminie liczba miejsc przedszkolnych stała się niewystarczająca. Na powyższe wpłynęła również znaczna liczba dzieci w wieku 6 lat z odroczonym obowiązkiem szkolnym. W bieżącym roku, liczba ta w stosunku do poprzedniego roku szkolnego wzrosła aż o 41. Zapewnienie wystarczającej liczby miejsc przedszkolnych jest od kilku lat priorytetowym zadaniem Gminy Mszczonów. W tym celu, na bieżąco monitorowane są zachodzące tu zmiany demograficzne.

Tabela 8 Liczba dzieci zameldowanych na terenie Gminy w latach 2010-2014

Rocznik	2010	2011	2012	2013	2014
Miasto	65	87	72	57	65
Wieś	67	51	56	60	61
Razem	132	138	128	117	126

Źródło: Urząd Miejski w Mszczonowie

Z analizy danych wynika, że po okresowym spadku w latach 2003 - 2007, odnotowuje się ponowny wzrost liczby dzieci w wieku przedszkolnym. Prognozując zapotrzebowanie na miejsca edukacji przedszkolnej, należy również uwzględnić: migrację ludności, liczbę młodych osób zamieszkałych (ale nie zameldowanych na terenie gminy), zmiany prawa i rosnące oczekiwania mieszkańców. Jednym z zadań samorządu na najbliższe lata, będzie zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc przedszkolnych w publicznych placówkach na terenie Gminy, poprawa warunków pobytu dzieci w oddziałach przedszkolnych, wydłużanie czasu pracy oddziałów przedszkolnych, wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci oraz wspieranie nauczycieli edukacji przedszkolnej w zakresie doskonalenia umiejętności i kompetencji zawodowych.

4.2. Szkoły podstawowe i gimnazja

Gmina Mszczonów jest organem prowadzącym dla sześciu szkół podstawowych i dwóch gimnazjów. Aktualna sieć i struktura organizacyjna szkół jest wynikiem przeprowadzonej w 2012 r. reorganizacji. Przyczyną przekształceń był systematyczny spadek liczby uczniów wynikający z zachodzących w gminie zmian demograficznych. Od 2005 roku corocznie ubywały dwa średniej wielkości oddziały. W latach 2005 - 2012 liczba uczących się w szkołach podstawowych i gimnazjach zmalała o prawie 200 uczniów. Jednocześnie, rosły koszty utrzymania placówek oświatowych. Aby ograniczyć skutki finansowe takiego stanu, w najmniejszych szkołach podstawowych (zanim podjęto decyzję o reorganizacji sieci gminnych szkół podstawowych), wprowadzono system nauczania w klasach łączonych. Jednak z powodu pogłębiającego się niżu podjęto ostatecznie decyzję o konieczności dokonania głębszych zmian.

Celem przeprowadzonej reorganizacji było:

- 1) usprawnienie organizacji sieci placówek oświatowych na terenie gminy;
- 2) ograniczenie do niezbędnego minimum liczby dzieci uczących się w klasach łączonych;
- 3) poprawa warunków nauki w przekształcanych szkołach, w tym lepsze wykorzystanie istniejącej bazy lokalowej i dydaktycznej;
- 4) racjonalizacja zatrudnienia kadry nauczycielskiej, w szczególności pod kątem lepszego wykorzystania jej kwalifikacji i obniżenia kosztów zatrudnienia nauczycieli.

Z ekonomicznego punktu widzenia, najbardziej korzystnym wówczas sposobem racjonalizacji struktury organizacyjnej szkół funkcjonujących na terenie Gminy byłoby zlikwidowanie trzech najmniejszych szkół podstawowych. Takie rozwiązanie nie uwzględniałoby jednak aspektu społecznego, jakim jest istnienie w danej miejscowości szkoły. Dlatego też przekształcając Szkołę Podstawową we Wręczy, Szkołę Podstawową w Bobrowcach i Szkołę Podstawową im. Księdza Kanonika Mariana Lipskiego w Osuchowie, przyjęto rozwiązanie kompromisowe. Zachowując istniejące szkoły, umożliwiające poprawę warunków kształcenia oraz obniżenie kosztów funkcjonowania gminnej oświaty. W wyniku wprowadzonych zmian, z trzech szkół sześcioklasowych utworzono dwie szkoły zapewniające edukację przedszkolną i edukację

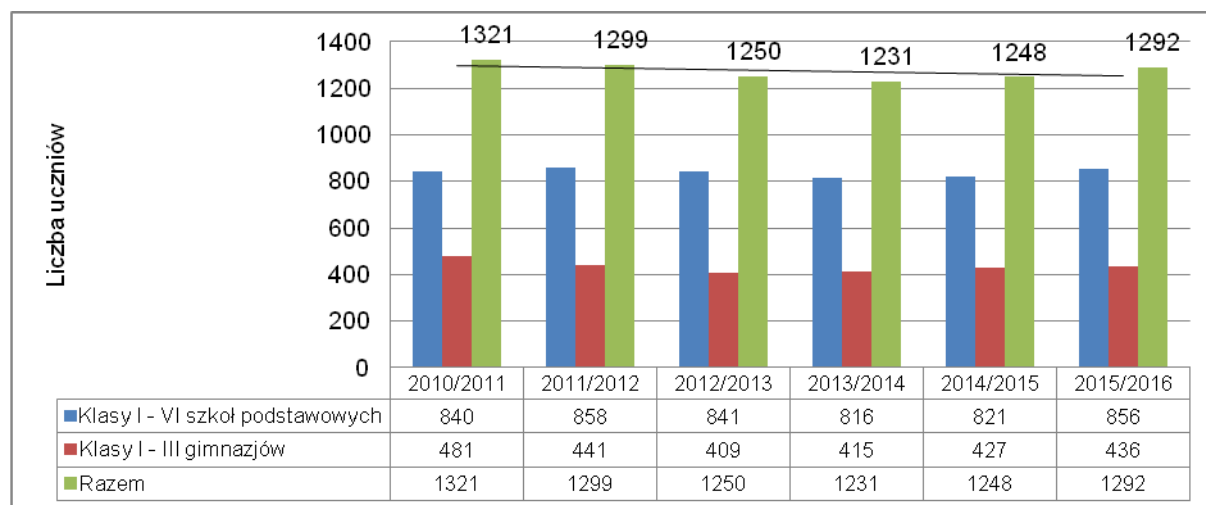
w klasach I-III oraz jedną szkołę z oddziałem przedszkolnym w osobnym budynku i z klasami IV-VI. Wprowadzone zmiany doprowadziły do usprawnienia organizacyjnego małych szkół.

Poprawiły warunki nauczania i opieki

w szkołach (likwidacja klas łączonych), umożliwiły lepsze wykorzystanie kadry nauczycielskiej oraz wpłynęły na obniżenie kosztów zatrudnienia nauczycieli w małych szkołach. Działania te pozwoliły jednocześnie uniknąć konieczności zamknięcia najmniejszych szkół wynikającej z postępującego spadku liczby dzieci w szkołach podstawowych i gimnazjach.

Liczba uczniów w szkołach podstawowych w ostatnich latach nie ulegała większym zmianom. Dopiero od roku szkolnego 2014/2015 obserwuje się znaczący wzrost liczby uczniów w klasach pierwszych. Wynika to z ustawowego obniżenia wieku realizacji obowiązku szkolnego. Zgodnie z wprowadzonymi zmianami, obowiązek szkolny dla sześciolatków wszedł w życie dnia 1 września 2014 r. W roku szkolnym 2014/2015 do pierwszej klasy powinny pójść wszystkie dzieci urodzone w 2007 r. (siedmiolatki) oraz urodzone od stycznia do czerwca 2008 r. (sześciolatki). Natomiast dzieci urodzone w drugiej połowie 2008 r. (lipiec – grudzień) mogły rozpocząć naukę w szkole na wniosek rodziców. W roku szkolnym 2015/2016 obowiązek szkolny obejmuje dzieci urodzone w 2009 r. (wszystkie sześciolatki) oraz dzieci urodzone w 2008 r. (siedmiolatki), które jeszcze nie podjęły nauki w szkole z powodu odroczenia.

Rysunek 10 Liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach w latach 2010 - 2015

Źródło: *Urząd Miejski w Mszczonowie*

W roku szkolnym 2014/2015, w szkołach podstawowych i gimnazjach uczyło się łącznie 1292 uczniów. W stosunku do roku szkolnego 2013/2014, nastąpił wzrost liczby uczniów o 44.

Zmiany organizacyjne przeprowadzone w 2012 r. pozwoliły zmniejszyć zatrudnienie nauczycieli.

Tabela 9 Liczba stosunków pracy nauczycieli w podziale na stopnie awansu zawodowego w latach 2011 - 2015 wg danych SIO (stan na 10 września)

	ogółem	bez stopnia	stażysta	kontraktowy	mianowany	dplomowany
2011	167,77	1,42	3,72	39,82	59,16	63,65
2012	154,44	1,35	1	32,13	52,25	67,71
2013	154,54	2,45	2,52	25,51	55,15	68,91
2014	155,76	0,95	3,22	22,31	57,2	72,08
2015	158,55	0	5,86	19,47	53,24	79,98

Źródło: Urząd Miejski w Mszczonowie

Odnotowany w 2015 r. wzrost zatrudnienia, spowodowany jest zwiększoną liczbą oddziałów szkolnych i przedszkolnych, powstaniem dodatkowych oddziałów integracyjnych i oddziału specjalnego.

Osiągany w gminnych szkołach i przedszkolach poziom kształcenia, to efekt prowadzonej od kilku lat polityki kadrowej. Dobre wyniki kształcenia w gminnych szkołach potwierdzają liczne osiągnięcia uczniów w zawodach, olimpiadach i konkursach o zasięgu regionalnym i krajowym a także zdobywane w konkursach przedmiotowych tytuły finalistów i laureatów. Liczne sukcesy sportowe i artystyczne. Gmina od lat wspiera uzdolnionych uczniów przez system stypendiów za osiągnięcia w nauce i osiągnięcia sportowe. Najwybitniejsi uczniowie (laureaci i finaliści konkursów przedmiotowych) otrzymują przyznawane corocznie Stypendia Burmistrza Mszczonowa.

Efekty kształcenia daje się zauważyć również w dobrych wynikach uzyskiwanych przez uczniów gminnych szkół na sprawdzianach i egzaminach.

Tabela 10 Osiągnięcia uczniów kończących szkoły podstawowe w roku 2015

	średni wynik w %			
	Język polski	matematyka	język angielski	język niemiecki
Kraj	73	61	78	70
województwo mazowieckie	76	64	80	74
powiat żyrardowski	74,2	58,6	77,1	83,4
Gmina Mszczonów	73,3	62,4	71,9	83,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Komisji Egzaminacyjnej

Uczniowie kończący w 2015 gminne szkoły podstawowe zdecydowanie powyżej średniej krajowej osiągnęli wyniki z języka niemieckiego. Na poziomie krajowym - z języka polskiego. Jednak z języka angielskiego, języka polskiego i matematyki były to wyniki niższe, niż średnia uzyskana przez uczniów w województwie. Najniższe wyniki w porównaniu z rówieśnikami, uzyskali uczniowie gminnych szkół z języka angielskiego.

Tabela 11 Osiągnięcia uczniów kończących gimnazja w roku 2015

	średni wynik w %								
	GH-P	GH-H	GM-M	GM-P	GA-P	GA-R	GN-P	GN-R	GR-P
Kraj	62	64	48	50	67	48	57	41	58
województwo mazowieckie	65	66	51	52	70	51	56	52	55
powiat żyrardowski	62,1	62,8	44,1	48,7	62,9	43,9	63,8	67	58,9
gmina Mszczonów	62,8	63,9	46,4	49,4	66,8	50	81,3	67	58,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Komisji Egzaminacyjnej

Analizując dane z wyników egzaminów gimnazjalnych należy zauważyć, że uczniowie z terenu Gminy Mszczonów osiągają zazwyczaj lepsze wyniki niż średnie uzyskiwane w powiecie i na poziomie (lub nieco wyższe) od średnich osiągniętych przez ich rówieśników w skali kraju. Wyniki te są jednak niższe, niż średnie osiągnięte przez uczniów w województwie. Wyjątkiem są tu bardzo wysokie osiągnięcia uczniów z języka niemieckiego (zarówno na poziomie podstawowym i rozszerzonym) jak i umiejętności w zakresie języka rosyjskiego.

Odnosząc się do powyższych wyników należy stwierdzić, że kształcenie w gminnych szkołach jest na dobrym poziomie. Szczególne działania należy jednak podjąć w celu zwiększania kompetencji językowych uczniów oraz kompetencji matematyczno - przyrodniczych. Wysokie kwalifikacje zatrudnionych nauczycieli, realizowane ścieżki awansu zawodowego (rosnąca liczba nauczycieli dyplomowanych) i sprawnie funkcjonujący system doskonalenia zawodowego zapewniają dobre przygotowanie uczniów do dalszej edukacji. Wielu nauczycieli w ostatnich latach uczestniczyło w różnych formach doskonalenia i doskonalenia zawodowego. Istnieje już duża grupa nauczycieli posiadających pełne kwalifikacje do prowadzenia dwóch lub więcej zajęć. Konieczne jest nadal kształcenie i doskonalenie nauczycieli w kierunku stosowania nowoczesnych technologii informacyjnych i komputerowych, stosowania aktywizujących metod nauczania (szczególnie nauczania eksperymentalnego przedmiotów matematyczno-przyrodniczych) oraz wspieranie nauczycieli w zakresie uzyskiwania kwalifikacji do nauczania języków obcych w przedszkolach i klasach I-III.

Stan techniczny i funkcjonalność budynków oświatowych oraz urządzeń sportowo-rekreacyjnych uznać należy za dobry, co jest rezultatem stałych, znacznych nakładów finansowych czynionych od kilku lat w celu poprawy estetyki, sprawności technicznej i optymalizacji kosztów eksploatacji. W minionym okresie, podejmowano liczne działania w celu poprawy bazy lokalowej gminnej oświaty, w tym wyposażenia w sprzęt szkolny i pomoce dydaktyczne.

Podnoszenie jakości kształcenia oraz tworzenie warunków do wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży powinno być nadal jednym z najważniejszych celów strategicznych Gminy.

4.3. Finansowanie zadań oświatowych gminy

Wysokość nakładów Gminy na realizację zadań oświatowych, świadczy o szczególnej roli, jaką władze samorządowe przypisują edukacji swoich mieszkańców. Lepsza edukacja, ukierunkowana na kształcenie kompetencji zawodowych to większe szanse na sukces w dorosłym życiu. W minionym okresie podejmowano szereg działań w celu pozyskania dodatkowych środków finansowych na realizację zadań oświatowych. Gmina uczestniczyła m. in. W programach rządowych takich jak:

- 1) Rządowy program wspierania powstawania i realizacji regionalnych lub lokalnych programów wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży „Aktywizacja i wspieranie jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych w zakresie udzielania uczniom pomocy materialnej o charakterze edukacyjnym”;
- 2) Rządowy program wspierania w latach 2007-2009 organów prowadzących w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w publicznych szkołach i placówkach „Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach”;
- 3) Rządowy Program wspierania w latach 2009-2014 organów prowadzących w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w klasach I-III szkół podstawowych i ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia „RADOSNA SZKOŁA”;
- 4) Rządowy program rozwijania kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) „CYFROWA SZKOŁA”;
- 5) Program wycieczek edukacyjnych dla dzieci i młodzieży do miejsc pamięci narodowej - „Podróże historyczno- kulturowe w czasie i przestrzeni”;
- 6) Dofinansowanie zakupu lektur do bibliotek szkolnych szkół podstawowych i gimnazjów położonych na terenach wiejskich;
- 7) Rządowy program pomocy uczniom „WYPRAWKA SZKOLNA” - dofinansowanie zakupu podręczników dla uczniów;
- 8) Projekt Ministerstwa Edukacji Narodowej „Internetowe centra informacji multimedialnej w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych”.

W ramach programu „Uczeń na wsi” uzyskano dofinansowanie z PFRON na zakup samochodu z windą przystosowanego do przewozu uczniów niepełnosprawnych.

Uzyskano liczne dofinansowania ze środków europejskich w ramach projektów realizowanych przez Gminę. Do najważniejszych zrealizowanych projektów należą:

- 1) "Punkty przedszkolne w Gminie Mszczonów";
- 2) "Dziecięca Akademia Przyszłości";
- 3) „Moja przyszłość”;
- 4) "Indywidualizacja procesu nauczania w klasach I-III szkół podstawowych na terenie gminy Mszczonów";
- 5) "Warsztaty tańca pt. "Różne style jeden taniec";
- 6) "Wyposażenie pomieszczeń bloku żywieniowego w Miejskim przedszkolu Nr 1 w Mszczonowie";
- 7) "Budowa bieżni, trybun i innych urządzeń sportowych na terenie sportowym we wsi Osuchów";

- 8) „Budowa wielofunkcyjnego boiska sportowego ze sztuczną nawierzchnią we wsi Piekary”;
- 9) „Budowa boiska ze sztuczną nawierzchnią i innych urządzeń sportowych na terenie sportowym we wsi Lutkówka”;
- 10) Budowa kompleksu boisk w ramach programu "Moje boisko ORLIK 2012" w Mszczonowie.

Dzięki udziałowi Gminy w programach rządowych i projektach unijnych zrealizowano wiele inwestycji oświatowych. Przeprowadzono modernizacje i remonty budynków. Wybudowano bezpieczne place zabaw. Stworzono nowoczesną bazę sportową. Dopuszono szkoły i placówki przedszkolne w pomoce dydaktyczne, sprzęt diagnostyczny, sportowy, meble, zabawki i pomoce metodyczne dla nauczycieli. Zrealizowano wiele zajęć pozalekcyjnych rozwijających zainteresowania uczniów oraz zajęć wyrównujących szanse edukacyjne.

Tabela 12 Dochody i wydatki gminy a wydatki oświatowe

	2010	2011	2012	2013	2014
DOCHODY					
Dochody gminy ogółem	40 613 433,34 zł	45 659 373,06 zł	46 599 545,97 zł	48 700 959,72 zł	52 353 284,14 zł
Dział 801 Oświata i wychowanie	1 021 816,83 zł	1 363 199,09 zł	1 173 906,81 zł	1 218 314,07 zł	1 174 004,40 zł
Dział 854 Edukacyjna opieka wychowawcza	75 950,00 zł	78 000,40 zł	76 749,19 zł	97 630,80 zł	111 754,31 zł
Razem (Dział 801 i 854)	1 097 766,83 zł	1 441 199,49 zł	1 250 656,00 zł	1 315 944,87 zł	1 285 758,71 zł
SUBWENCJA OŚWIATOWA					
Subwencja oświatowa	7 323 390,00 zł	7 882 897,00 zł	8 746 140,00 zł	8 598 384,00 zł	8 554 199,00 zł
WYDATKI					
Wydatki gminy ogółem	44 271 313,04 zł	45 524 023,89 zł	46 993 899,55 zł	49 479 143,81 zł	50 626 925,11 zł
Dział 801 Oświata i wychowanie	14 027 940,34 zł	14 694 808,37 zł	16 015 961,40 zł	15 455 805,42 zł	15 394 407,37 zł
Dział 854 Edukacyjna opieka wychowawcza	263 917,06 zł	273 688,81 zł	354 595,51 zł	384 354,59 zł	384 044,78 zł
Razem (Dział 801 i 854)	14 291 857,40 zł	14 968 497,18 zł	16 370 556,91 zł	15 840 160,01 zł	15 778 452,15 zł
UDZIAŁ PROCENTOWY WYDATKÓW OŚWIATOWYCH W WYDATKACH OGÓŁEM					
w %	32,3 %	32,9 %	34,8 %	32,0 %	31,2 %

Źródło: Urząd Miejski w Mszczonowie

Największą część wydatków oświatowych Gminy stanowią wydatki bieżące. Wśród nich, najwyższy udział mają wydatki ponoszone na wynagrodzenia osobowe (szczególnie nauczycieli). Zróżnicowanie struktury zatrudnienia wynika z wielkości szkół gminnych oraz ich specyfiki. W roku szkolnym 2014/2015 w przedszkolach publicznych, szkołach podstawowych i gimnazjach na terenie Gminy Mszczonów pracowało 203 nauczycieli oraz 67 pracowników administracji i obsługi.

Tabela 13 Średnie zatrudnienie w instytucjach oświatowych w roku szkolnym 2014/2015

Placówka	Nauczyciele*		Administracja		Obsługa	
	Etaty	osoby	etaty	osoby	etaty	osoby
Gimnazjum im. J.A. Maklakiewicza w Mszczonowie	29,89	36	1,88	2	7	8
Miejskie Przedszkole Nr 1	12,47	16	1,75	2	11	11
Szkoła Podstawowa im. 25 Pułku Artylerii Pancernej w Mszczonowie	52,71	61	1	1	13,22	16
Szkoła Podstawowa w Bobrowcach	7,23	12	0,50	1	3,50	4
Szkoła Podstawowa w Lutkówe	11,73	17	0,75	1	4,25	5
Szkoła Podstawowa w Piekarach	13,58	20	0,75	1	4,50	5
Szkoła Podstawowa we Wręczy	6,80	12	0,25	1	1,75	2
Zespół Szkół Publicznych w Osuchowie	21,02	29	1	1	5,50	6
RAZEM	155,43	203	7,88	10	50,72	57

* bez godzin ponadwymiarowych

Źródło: Urząd Miejski w Mszczonowie

Znaczący udział w wydatkach ponoszonych na realizację zadań oświatowych Gminy mają wydatki związane z bieżącym funkcjonowaniem obiektów szkolnych. Mimo, że w ostatnich latach znacząco inwestowano w poprawę stanu budynków szkolnych, konieczne będą dalsze działania w celu poprawy stanu technicznego placówek oświatowych. Wysokie koszty utrzymania budynków, wskazują na pilną konieczność przeprowadzenia w wielu szkołach prac modernizacyjnych (szczególnie termomodernizacji, wymiany przestarzałych instalacji elektrycznych i centralnego ogrzewania). Niezbędne będzie również podejmowanie działań mających na celu likwidowanie barier architektonicznych istniejących jeszcze w wielu obiektach, tworzenie warunków do kształcenia osób niepełnosprawnych, wyposażanie szkół i przedszkoli w nowoczesne pomoce dydaktyczne i sprzęt diagnostyczny. Ze względu na niewystarczającą ilość środków, jakie na ten cel może przeznaczyć Gmina, konieczne będzie podejmowanie starań o dofinansowanie ww. zadań w ramach programów rządowych i projektów współfinansowanych ze środków europejskich. Mimo dotychczasowych dużych nakładów na zadania inwestycyjne i bieżące remonty, przeznaczanych w ostatnich latach z budżetu Gminy, a także środków pozyskiwanych w ramach realizacji programów rządowych i projektów współfinansowanych ze środków europejskich oraz dużego wsparcia ze strony rad rodziców, nadal konieczne jest podejmowanie działań w celu zapewnienia w szkołach i przedszkolach bezpiecznych, higienicznych i przyjaznych warunków nauki. Poprawa stanu technicznego obiektów i unowocześnianie bazy edukacyjnej służyć będą podnoszeniu jakości kształcenia w Gminie. Na chwilę obecną, liczba szkół w gminie jest wystarczająca. Jednak ze względu na trudne warunki lokalowe mszczonowskiej podstawówki, jednym z pilniejszych zadań na najbliższe lata będzie rozbudowa i modernizacja budynku. W przyszłości, koniecznym może okazać się również utworzenie drugiej szkoły podstawowej w mieście.

5. OPIEKA ZDROWOTNA

W ramach służby zdrowia w Gminie w 2014 roku funkcjonowały 3 zakłady opieki zdrowotnej, 3 centra rehabilitacyjne, 12 poradni specjalistycznych oraz 2 placówki zajmujące się leczeniem zwierząt⁴⁰. Mieszkańcy Gminy mieli również do dyspozycji 4 apteki i jeden punkt apteczny.

Oferta w zakresie ochrony zdrowia, zwłaszcza w zakresie prywatnych gabinetów lekarskich, w ostatnich latach uległa poprawie. Mieszkańcy Gminy korzystają również z prywatnych gabinetów lekarskich różnych specjalizacji zlokalizowanych w Żyrardowie oraz Grodzisku Mazowieckim. Najbliżej położony Szpital znajduje się w Żyrardowie, znajdujący się w odległości 9 km od miasta Mszczonowa, mieszkańcy korzystają również ze szpitala w Grodzisku Mazowieckim.

W ramach działań związanych z promocją zdrowia i profilaktyką na terenie Gminy przeprowadzane są akcje edukacyjne i programy przesiewowe z zakresu różnych chorób (raka, osteoporozy, profilaktyka stomatologiczna). Mieszkańcy Gminy mają dostęp do programów badań przesiewowych prowadzonych na terenie powiatu żyrardowskiego.

- Program badań prenatalnych;
- program profilaktyki chorób odżywczych;
- program profilaktyki chorób układu krążenia;
- program profilaktyki gruźlicy;
- program profilaktyki raka piersi;
- program profilaktyki raka szyjki macicy;
- program wczesnego wykrywania raka jelita grubego;
- strefa na zdrowie - badanie kardiologiczne;
- strefa na zdrowie - badania okulistyczne.

6. POMOC SPOŁECZNA

Na terenie Gminy Mszczonów funkcjonuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS), który zajmuje się udzielaniem wsparcia osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej i materialnej. Zgodnie ze statutem MOPS celem jego działalności jest:

„rozpoznawanie i zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin wymagających pomocy, organizowanie wynikających z tego rozpoznania zadań, a także inspirowanie działalności innych sił

---

⁴⁰ Źródło: Urząd Miejski w Mszczonowie, <http://www.mszczonow.pl/308,specjalisci.html>

społecznych, działających w sferze pomocy społecznej w celu doprowadzenia do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem”⁴¹.

Świadczona pomoc społeczna wspiera zatem osoby, głównie rodziny, w działaniach zmierzających do zaspokojenia ich podstawowych potrzeb i usamodzielnienia. Analizując dane GUS dotyczące zarówno udzielonego wsparcia, jak również liczby osób z niego korzystających widać, iż od 2010 roku wzrasta liczba gospodarstw domowych i osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej.

Tabela 14 Pomoc społeczna w Gminie Mszczonów

Świadczenia pomocy społecznej	jednostka	2010	2011	2012	2013	2014
Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej						
gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	gosp. dom.	406	412	449	453	455
osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	osoba	1220	1203	1539	1537	1533
Korzystający ze świadczeń rodzinnych						
rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	rodzina	794	766	706	615	593
Kwoty świadczeń rodzinnych wypłaconych w roku - ogółem						
kwota świadczeń rodzinnych	tys. zł	2 574,66	2 506,14	2 305,57	2 202,47	2 040,52
kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami)	tys. zł	1 699,26	1 568,56	1 366,14	1 305,40	1 155,56
kwota zasiłków pielęgnacyjnych	tys. zł	433,60	447,98	449,36	434,06	415,09

*W zakresie zasiłków rodzinnych brak danych w ujęciu rocznym na temat liczby rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci, możliwe jest wskazanie liczby rodzin otrzymujących w danym roku świadczenia rodzinne.

Źródło: Miejski Ośrodek pomocy Społecznej w Mszczonowie

Tabela 15 Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w Gminie Mszczonów w latach 2010-2014

Świadczenia pomocy społecznej	2010	2011	2012	2013	2014
Ubóstwo	144	120	132	153	165
bezrobocie	114	109	112	124	127
Nieppełnosprawność	93	81	89	98	92
Długotrwała lub ciężka choroba	170	145	165	145	126
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	69	48	161	48	49
Alkoholizm	29	25	31	44	41
Narkomania	0	0	1	0	0
Potrzeba ochrony macierzyństwa	13	9	20	27	25
Wielodzietność	26	28	36	35	33
Bezdomność	4	4	7	6	6
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	2	5	7	4	7
Zdarzenia losowe	7	5	5	8	8
Przemoc w rodzinie	2	2	1	11	6

Źródło: Miejski Ośrodek pomocy Społecznej w Mszczonowie

⁴¹ Statut Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Mszczonowie, <http://www.mops.mszczonow.pl/>

Z powyższej tabeli wynika, iż największymi wyzwaniami dla Gminy jest walka z ubóstwem i bezrobociem. Kwota wydatków na pomoc społeczną w Gminie stanowi dość ważną pozycję w budżecie. Udział wydatków na pomoc społeczną i politykę społeczną od 2010 roku powoli spada z 13% do 10,2%. W budżecie Gminy na 2015 rok założono wydatki na pomoc społeczną na poziomie 4,78 mln PLN, co stanowi 8,65% ogółu wydatków.

Gmina prowadzi aktywną politykę na rzecz walki z alkoholizmem. Na ten cel, w 2013 roku wydała 225 616,00 PLN. W 2014 była to kwota 219 900,00 PLN a w planie na 2015 rok założono na ten cel kwotę 215 220 PLN co stanowi 0,36% wszystkich planowanych wydatków na 2015 rok.

7. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Według danych KRS na terenie Gminy działały w 2014 roku następujące organizacje pozarządowych i inicjatywy społeczne⁴².

1. Fundacja "Źródła Życia";
2. Fundacja na Rzecz Ratowania Życia Imienia Liliany;
3. Fundacja "Światło Nadziei - Korpus Pomocy Humanitarnej";
4. Zrzeszenie Producentów Owoców I Warzyw "Polsad";
5. Cech Rzemiosła I Przedsiębiorczości;
6. Stowarzyszenie Rodziców i Opiekunów Dzieci Niepełnosprawnych "Uśmiech Dziecka";
7. Klub Sportowy "Mszczonowianka";
8. Towarzystwo Przyjaciół Mszczonowa;
9. Ochotnicza Straż Pożarna Wręcza;
10. Ochotnicza Straż Pożarna w Bobrowcach;
11. Ochotnicza Straż Pożarna w Nosach Poniatkach;
12. Ochotnicza Straż Pożarna w Grabcach Towarzystwo;
13. Ochotnicza Straż Pożarna w Osuchowie;
14. Ochotnicza Straż Pożarna w Mszczonowie;
15. Ochotnicza Straż Pożarna w Zbizoży;
16. Ochotnicza Straż Pożarna w Piekarach;
17. Filos Stowarzyszenie Im. Joanny Froehlich;
18. Stowarzyszenie Teatralne Badów;
19. Fundacja Pomocy Wychowankom Domów Dziecka "Spieszę Z Pomocą";
20. Mszczonowskie Stowarzyszenie Historyczne;
21. Stowarzyszenie Niezależny Instytut Myśli Społeczno-Politycznej Sapere Aude;
22. Fundacja Rozwoju Myśli Ekologicznej;
23. Fundacja "Zielony Pies" Fundacja Zwierząt Skrzywdzonych.

---

⁴² Źródło: dane wg KRS, <https://ems.ms.gov.pl/> - stan na 17 sierpnia 2015

Na terenie Gminy działają 4 parafie kościoła rzymsko-katolickiego:

- Parafia p.w. św. Jana Chrzciciela w Mszczonowie;
- Parafia p.w. św. Ojca Pio w Mszczonowie;
- Parafia p.w. św. Stanisława, biskupa i męczennika w Osuchowie;
- Parafia p.w. Świętej Trójcy w Lutkówe;

oraz

- Kościół Starokatolicki Mariawitów w RP, Parafia Mariawitów pw. Trójcy Przenajświętszej;
- Siedziba Diecezji Wschodniej Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego;

Istnieją również inne nieformalne zrzeszenia społeczności lokalnej.

Pomiędzy władzą lokalną a sektorem pozarządowym istnieje dobry przepływ informacji dotyczący podopiecznych korzystających z pomocy. Samorząd Gminy dysponuje uregulowaniami określonymi przez odpowiednie akty prawa miejscowego, dotyczącymi współpracy z organizacjami należącymi do sektora pozarządowego. Efektem jest podejmowanie współpracy z tymi organizacjami w zakresie dofinansowywania, zlecania zadań, wsparcia lokalowego czy rzeczowego oraz doradztwa i konsultacji. W społeczności, w której istnieją silne więzi społeczne, podejmuje się współpracę między samorządem a organizacjami pozarządowymi, aby współdziałać w kierunku uzupełnienia i usprawnienia instytucjonalnych mechanizmów pomocy.

8. INFRASTRUKTURA

W tej części diagnozy społeczno-gospodarczej Gminy Mszczonów omówione zostaną zagadnienia, które dotyczą obecnego stanu rozwoju infrastruktury technicznej Gminy. Opisane zostanie zaopatrzenie w wodę, oczyszczanie ścieków, gospodarka odpadami, a także zaopatrzenie w energię elektryczną oraz gaz ziemny i stan dróg.

8.1. Infrastruktura techniczna

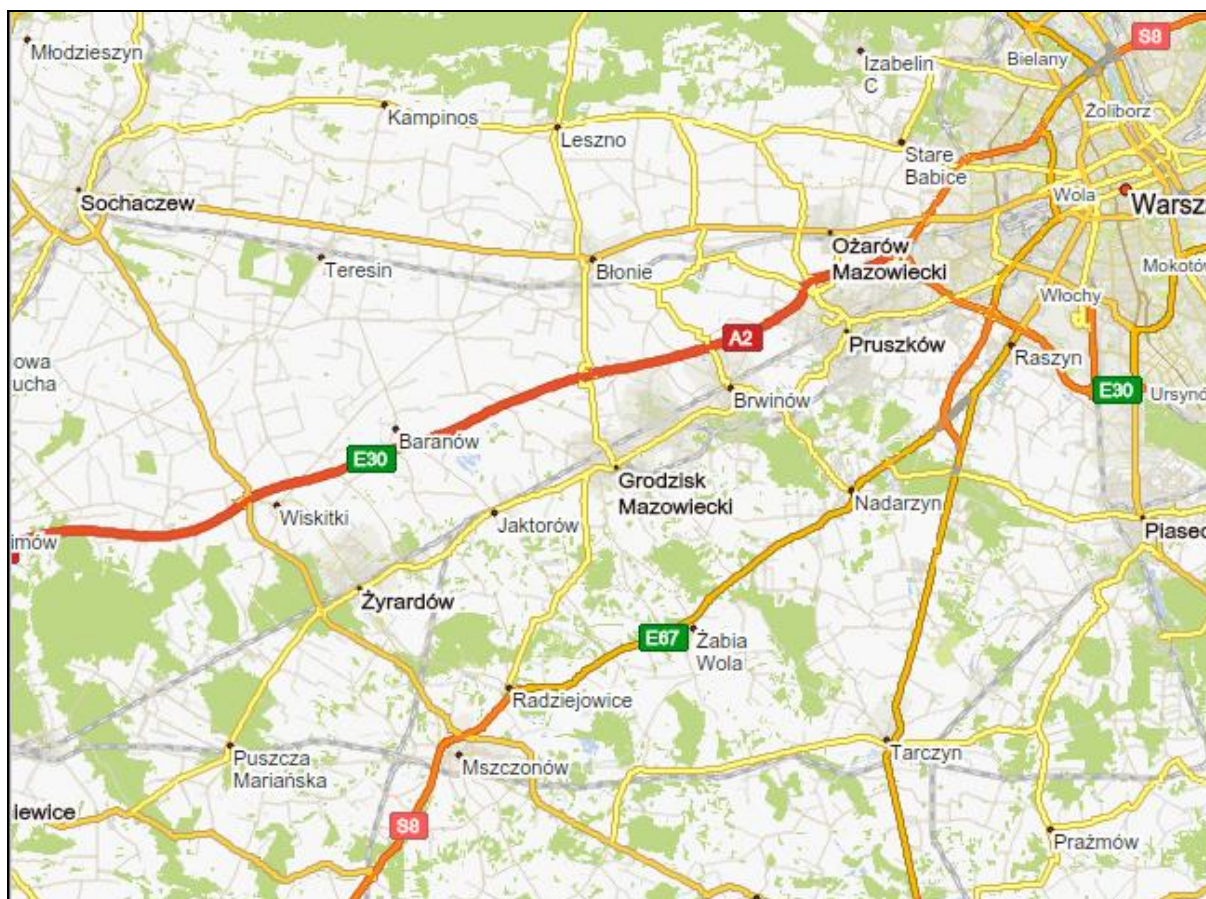
8.1.1. Infrastruktura transportowa i transport publiczny

Na terenie miasta i gminy Mszczonów funkcjonuje łącznie 355,2 km dróg, w tym na terenie miasta Mszczonów jest 18,1 km dróg. Przez teren Gminy przebiega 21,7 km dróg krajowych w tym dwa ważne szlaki transportowe: DK 8 i DK 50. Przez Gminę przebiega jedna droga wojewódzka 779 o długości zaledwie 0,97 km (ulica Dworcowa na odcinku od ulicy Grójeckiej do ulicy Olchowej). Łączna długość dróg powiatowych na terenie gminy Mszczonów wynosi 69,7 km, w tym na terenie miasta – 6,1 km. Łączna długość dróg gminnych na terenie miasta i gminy Mszczonów wynosi 172,37 km, w tym na terenie miasta – 15,271 km.

Bardzo ważnym elementem wpływającym na dostępność komunikacyjną Gminy jest przebieg przez jej terytorium DK 8 (S8), będącej fragmentem sieci TEN-T.

System komunikacyjny uzupełniają przebiegające przez Gminę Centralna Magistrala Kolejowa stanowiąca część trasy północ-południe oraz szlak kolei towarowej wschód-zachód CE 20 (Słubice-Terespol).

Rysunek 11 Podstawowa sieć drogowa i kolejowa w Gminie Mszczonów i okolicy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.mapa.targeo.pl>

Miasto Mszczonów nie posiada własnej komunikacji publicznej ale posiada dobre połączenie komunikacji publiczna z okolicznymi miejscowościami i regionalnymi ośrodkami tj. Żyrardowem, Grodziskiem Mazowieckim, Piotrkowem Trybunalskim, Wielunem, Opoczmem, Rawa Mazowiecka Radomiem, Bydgoszczą, Skierniewicami, Tomaszowem Mazowieckim, Grójcem i Warszawa. Trasy autobusowe z w/w miejscowościami obsługują Grodzisk Maz. i Grójec. Trasy dalekobieżne przelotowe obsługują PKS Tomaszów Mazowiecki i Rawa Mazowiecka, Opoczno, Piotrków Trybunalski, Wielun, Radom.

8.1.2. Gospodarka wodna i ściekowa

W Gminie Mszczonów potrzeby bytowo-gospodarcze, jak i przemysłowe mieszkańców w zakresie dostępu do wody zaspokajane są z ujęć wód podziemnych. Eksploatacją ujęć podziemnych zajmuje się Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Gminy Mszczonów.

Miasto Mszczonów posiada dwa ujęcia wody: przy ul. Pogorzałki i przy ul. Tysiąclecia. W roku 1999 zmodernizowane zostało ujęcie przy ul. Tysiąclecia i dostosowane do współpracy z Zakładem Geotermalnym, co umożliwi skierowanie części wody geotermalnej (po odebraniu ciepła) do wodociągu miejskiego. Miasto zwodociągowane jest obecnie w 90%. Stan techniczny sieci jest zadowalający. Pomimo zwiększenia ilości odbiorców indywidualnych zmniejszyła się ilość sprzedawanej wody socjalnej co jest wynikiem wprowadzenia mierników zużycia wody. Wzrosła jednak ilość zużywanej wody przemysłowej z uwagi na przybywanie nowych zakładów.

Na terenie gminy znajdują się ujęcia wody we wsiach: Piekary, Lindów, Badowo Danki, Osuchów, Marków Towarzystwo, oraz punkty czerpania wody w miejscowościach: Małachowszczyzna, Edwardowo i Bronisławów. Jakość wody dostarczonej z w/w ujęć jest dobra i zgodna z normami. Długość czynnej sieci wodociągowej będącej w zarządzie bądź administracji Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Gminy, eksploatowanej przez jednostki gospodarki komunalne wynosiła w Gminie w 2013 roku 175,6 km, w tym na terenie Miasta Mszczonów – 34,6 km a na terenach wiejskich – 141 km.

Według danych GUS w 2013 roku całkowita długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji gminy eksploatowanej przez jednostki gospodarki komunalnej w Gminie wynosiła 29 km w tym w Mieście Mszczonów 24,9 oraz 4,1 km na obszarze wiejskim⁴³. Na terenie Gminy funkcjonuje również jedna oczyszczalnia ścieków w Grabcach Józefpolskich, zmodernizowana w 2015 roku⁴⁴.

Gmina od kilku lat realizuje program pod nazwą: „Dotacja dla osób fizycznych na budowę przydomowych oczyszczalni ścieków”, którego celem jest poprawa i zmniejszenie obciążeń środowiska i poprawa jakości wód powierzchniowych. W ramach programu można pozyskać dofinansowanie na budowę instalacji przydomowych oczyszczalni ścieków. W latach 2012-2014 w ramach tego programu wybudowano 12 oczyszczalni.

8.1.3. Gospodarka odpadami

Gmina Mszczonów objęła systemem gospodarowania odpadami komunalnymi tylko nieruchomości na których zamieszkują mieszkańcy. Liczba właścicieli nieruchomości, od których zostały odebrane odpady komunalne wyniosła w 2014 roku 2.581. Liczba właścicieli nieruchomości, którzy nie zbierają odpadów w sposób selektywny wyniosła 85. Ilość odpadów komunalnych zebranych z terenu gminy

⁴³ Dane GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/>

⁴⁴ Dane GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/>

w 2014 r. wynosiła 2.563,4Mg, z czego 1.610,2 Mg stanowiły niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne, tj. 62,81% ogółu zebranych odpadów komunalnych⁴⁵.

Gmina Mszczonów nie posiada instalacji zdolnej do przetwarzania odpadów komunalnych, odpadów zielonych oraz pozostałości z sortowania i z mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania. Gmina zleca usługi odbioru odpadów firmom zewnętrznym. Na terenie Gminy wydzielono teren inwestycyjny objęty aktualnym planem zagospodarowania przestrzennego, który umożliwia realizowanie inwestycji w zakresie usług związanych przetwarzaniem odpadów komunalnych.

W ramach działań mających na celu poprawę stanu środowiska, Gmina prowadzi program „Dotacja dla osób fizycznych na usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest”. W latach 2012-2014 ze wsparcia na utylizację azbestu skorzystało 51 gospodarstw⁴⁶.

8.1.4. Sieć energetyczna, ciepłownicza i gazowa

Na terenie miasta i Gminy Mszczonów zlokalizowane są 173 stacje elektroenergetyczne i jeden główny punkt zasilania (GPZ). Głównym punktem zasilania (tzw. GPZ) Gminy Mszczonów jest stacja elektroenergetyczna 110/15 kV „Mszczonów”, zlokalizowana przy ul. Towarowej w Mszczonowie. Stacja 110/15 kV „Mszczonów” połączona jest z systemem elektroenergetycznym 110 kV liniami 110 kV:

- „Żyrardów - Mszczonów”,
- „Mszczonów - Huta Zawadzka”,
- „Huta Zawadzka - Kaleń”.

System zasilania Gminy Mszczonów zaspokaja obecne i perspektywiczne potrzeby elektroenergetyczne jej rozwoju, przy założeniu umiarkowanego tempa rozwoju i standardowych przerw w dostarczaniu energii elektrycznej. Na terenie miasta dominują linie napowietrzne SN i NN, zmiana tych linii na kablowe wymaga bardzo dużych nakładów inwestycyjnych, rozłożenia realizacji na lata oraz przeprowadzenia długiego procesu formalno-prawnego ze względu na przebieg istniejących linii przez grunty prywatne rolników. W głównym punkcie zasilania (GPZ Mszczonów) oraz w rejonie nowych osiedli mieszkaniowych występują rezerwy mocy pozwalające na przyłączenie odbiorców zarówno prywatnych jak i przyłączenie nowych firm produkcyjnych i usługowych. Strefę ochronną napowietrznych linii 110 kV, w której występują ograniczone możliwości zabudowy i zagospodarowania terenu, zgodnie z obowiązującymi przepisami odrębnymi, stanowi pas o szerokości 36 m.⁴⁷. W ostatnich latach zmodernizowana została miejska sieć energetyczna. Przewidywana jest modernizacja pozostałych linii z zachowaniem obecnych tras. Modernizacja

⁴⁵ Źródło Danych: Urząd Miejski w Mszczonowie, Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi w Gminie Mszczonów za 2014r

⁴⁶ Źródło: Urząd Miejski w Mszczonowie

⁴⁷ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Mszczonów, www.mszczonow.pl

obejmie wymianę słupów i przewodów ze zwiększeniem ilości przewodów napowietrznych tzw. linie dwutorowe. Całą siecią zarządza Polska Grupa Energetyczna (PGE). Z sieci średniego napięcia zasilane są głównie zakłady przemysłowe. Z sieci niskiego napięcia zasilane są przede wszystkim gospodarstwa domowe, obiekty użyteczności publicznej oraz mniejsi odbiorcy przemysłowi.

Gmina Mszczonów jest obecnie zgazyfikowana w ponad 40% - w 2013 roku 46,5% ogólnej liczby mieszkańców Gminy korzystało z sieci gazowej. Odsetek ten systematycznie rośnie. W 2012 roku stanowił 46,4 a 2010 41,5%⁴⁸.

Gaz dostarczany jest dla celów komunalno-bytowych i ogrzewania mieszkań w budownictwie jednorodzinnym, oraz na potrzeby drobnego przemysłu i usług. Sieć gazowa obecnie istnieje jedynie na terenie miasta.

Tabela 16 Długość czynnej sieci gazowej w Gminie Mszczonów na tle powiatu w 2013 roku

Jednostka terytorialna	długość czynnej sieci ogółem w m	
	2013	
	m	
Powiat żyrardowski	170165	
Gmina Mszczonów	43399	
Mszczonów - miasto	36549	
Mszczonów - obszar wiejski	6850	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rozpatrując zatem stan gazyfikacji w Gminie należy stwierdzić, że na tle powiatu pod względem gazyfikacji plasuje się wysoko.

Tabela 17 Zużycie gazu w Gminie Mszczonów na tle powiatu w 2013 roku

Jednostka terytorialna	zużycie gazu w tys. m ³	
	2013	
	tys.m ³	
Powiat żyrardowski	6981,5	
Mszczonów	869,0	
Mszczonów - miasto	861,7	
Mszczonów - obszar wiejski	7,3	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z powyższych tabel wynika, że sieć gazowa rozbudowana jest głównie w Mieście Mszczonów, w którym mieszka zdecydowana większość odbiorców gazu. W 2013 roku w Gminie z gazociągu skorzystało 5393 osób, z czego 5354 w Mieście Mszczonów.

Źródłem zaopatrzenia w energię ciepłą dla gminy Mszczonów są indywidualne systemy grzewcze zaspokajające potrzeby własne domu lub mieszkania oraz Geotermia Mazowiecka S.A. w Mszczonowie. Największy udział w ogrzewaniu mieszkań na terenie gminy Mszczonów w 2013 roku przynależał do indywidualnych źródeł ogrzewania, które stanowiły 39,6% wszystkich mieszkań, przy

⁴⁸ GUS, Bank Danych Lokalnych

czym ich powierzchnia stanowiła niemal 53,5% całkowitej powierzchni mieszkaniowej w gminie⁴⁹. Nieruchomości nie podłączone do ciepłowni ogrzewane są przede wszystkim węglem, gazem lub olejem opałowym. Energię ciepłą dostarczaną do budynków wielorodzinnych i budynków użyteczności publicznej odpowiada Zakład Geotermalny w Mszczonowie powstał jako trzeci w Polsce. Wydobywana w nim od 2000 roku woda geotermalna wykorzystywana jest do celów ciepłowniczych, rekreacyjnych oraz co jest ewenementem na skalę europejską- do celów pitnych.

Ciepłownia geotermalna która jest zlokalizowana w Mszczonowie przy ulicy Sienkiewicza zastąpiła przestarzałe trzy miejskie kotłownie węglowe, które co roku emitowały do atmosfery 15 ton związków azotu, 60 ton związków siarki, 9700 ton dwutlenku węgla oraz 145 ton pyłów. Po zastosowaniu zasilania geotermalnego i współdziałającego z nim dodatkowego systemu gazowego - emisja pyłów spadła do zera, znikły również związki siarki, związki azotu spadły zaledwie do poziomu jednej tony, a dwutlenku wydziela się teraz czterokrotnie mniej. Eksploatacja gorących podziemnych źródeł zapewnia społeczności Mszczonowa nie stabilny system grzewczy przy jednoczesnym ograniczaniu negatywnych skutków oddziaływania na środowisko samego procesu produkcji ciepła, co przyczynia się do poprawy komfortu życia. Ciepłownia gazowo-geotermalna w Mszczonowie została oddana do użytku w 2000r. Wybudowana była w ramach projektu celowego współfinansowanego przez Komitet Badań Naukowych. Wnioskodawcą i wykonawcą projektu był Urząd Miasta i Gminy Mszczonów.

Całkowita moc ciepłowni wynosi około 7,5MW, w tym około 2,7 MW pochodzi z absorpcyjnej pompy ciepła wykorzystującej wodę geotermalną. Produkcja ciepła wynosi około 55.000 GJ/rok, przy czym w sezonie grzewczym około 40% ciepła dostarczanego odbiorcom pochodzi z wody geotermalnej. Schłodzona w części ciepłowniczej woda geotermalna po przejściu przez zespół odżelaziaczy jest kierowana do miejskiej sieci wodociągowej jako woda pitna wysokiej jakości⁵⁰.

Głównym problemem w zakresie zanieczyszczenia powietrza na terenie gminy Mszczonów jest emisja szkodliwych gazów, związana ze stosowaniem paliw o niskiej jakości oraz z działalnością małych zakładów, nie podlegających obowiązkowi posiadania pozwolenia na emisję do powietrza gazów i pyłów. Dla terenów wiejskich jej uciążliwość wynika głównie z rozproszenia źródeł emisji (emisja niska z palenisk domowych). W znacznej części są to źródła opalane węglem. Ze względu na koncentrację ośrodków przemysłowych na terenie miasta, obszary te są w największym stopniu narażone na skutki emisji antropogenicznej (przemysłowej, niskiej i komunikacyjnej)⁵¹.

---

49 Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Mszczonów na lata 2013-2016 z perspektywą na lata 2017-2020, Załącznik do Uchwały Nr XLII/337/14, Rady Miejskiej w Mszczonowie, z dnia 30 stycznia 2014r.

⁵⁰ Źródło: <http://www.geotermia.com.pl/>

⁵¹ Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Mszczonów na lata 2013-2016 z perspektywą na lata 2017-2020, Załącznik do Uchwały Nr XLII/337/14, Rady Miejskiej w Mszczonowie, z dnia 30 stycznia 2014r.

9. OCHRONA ŚRODOWISKA

Polityka Gminy w zakresie ochrony środowiska oraz działania podejmowane w celu jej realizacji określone zostały w Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Mszczonów na lata 2013-2016 z perspektywą na lata 2017-2020⁵². Główne cele strategiczne tego dokumentu to:

- Dalsza poprawa stanu środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;
- II. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych;
- III. Świadomość ekologiczna mieszkańców.

Plan działań na najbliższe lata zakłada kontynuację już podjętych oraz inicjowanie nowych inwestycji w zakresie poprawy infrastruktury ochrony środowiska w następujących obszarach:

I. Dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

Cele średniookresowe do 2020 r.

- I.1. Osiągnięcie wymaganych standardów jakości powietrza,
- I.2. Efektywne wykorzystanie energii,
- I.3. Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych,
- I.4. Ochrona przeciwpowodziowa,
- I.5. Racjonalna gospodarka odpadami,
- I.6. Zmniejszenie oddziaływania hałasu i promieniowania elektromagnetycznego,
- I.7. Ochrona przed skutkami poważnej awarii,

II. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych

Cele średniookresowe do 2020 r.

- II.1. Ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych,
  - II.2. Racjonalne wykorzystanie gleb, kopalin, wód
- ### III. Świadomość ekologiczna mieszkańców i zarządzanie środowiskiem

Cele średniookresowe do 2020 r.

- III.1. Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy.

Działania inwestycyjne poprawiające stan środowiska przyrodniczego na terenie Gminy realizowane będą w większości przez samorząd oraz inne instytucje (w szczególności inwestycje związane z infrastrukturą techniczną). Działania organizacyjne realizowane będą dodatkowo we współpracy z instytucjami funkcjonującymi w sektorze gospodarki komunalnej, a także z organizacjami pozarządowymi. Ze względu na fakt, że możliwości inwestycyjne są silnie uzależnione od sytuacji finansowej jednostek samorządowych, ważne będą działania związane z pozyskiwaniem środków zewnętrznych w celu dofinansowania realizacji planowanych inwestycji.

---

⁵² Załącznik do Uchwały Nr XLII/337/14, Rady Miejskiej w Mszczonowie, z dnia 30 stycznia 2014r.

10. ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA MIASTA

Gmina, a w szczególności Miasto Mszczonów zalicza się do grona miast o strategicznej lokalizacji i potencjale, zlokalizowanych pomiędzy Warszawą, a ośrodkami o znaczeniu regionalnym i subregionalnym, których rosnąca liczba ludności wysuwa je na trzecie miejsce w hierarchii typów miast na Mazowszu. Mszczonów to jednocześnie rozwijający się ośrodek turystyki zdrowotnej wykorzystującej lecznicze i relaksacyjne właściwości wód geotermalnych oraz jedno z najważniejszych miast posiadających na swym terenie centra logistyczne. Gmina wdrożyła również, jako jedna z pierwszych, system wykorzystujący odnawialne źródła energii (ciepłownia i termy). Na terenie Gminy znajduje się jedno z dwóch w Polsce eksploatowanych złóż surowców ilastych wykorzystywanych do produkcji kruszywa lekkiego.

Potencjał Gminy wynika również z jej położenia. Na jej terenie zlokalizowane są ważnych z punktu widzenia województwa linie energetyczne 110 kV, gazociąg DN 400 do Rafinerii PKN Orlen, drogi o statusie GP oraz zbiorcza stacja kolejowa w pobliżu drogi nr 50. Przez teren gminy odbywa się przejazd pociągów towarowych na kierunku wschód-zachód (odgałęzienie linii E20 od Łowicza przez Skierniewice, linia Skierniewice – Łuków CE–20 ze stacją przeładunkową). Przez zachodnią część Gminy przebiega również Centralna Magistrała Kolejowa łącząca Warszawę ze Śląskiem, która jest częścią trasy kolejowej północ – południe. Zgodnie z podpisanymi umowami międzynarodowymi AGC i AGTC, w celu integracji z systemem europejskim i dla uzyskiwania wyższych prędkości (160 km/h dla ruchu pasażerskiego i 120 km/h dla ruchu towarowego i nośności nawierzchni 225 kN/oś), polityka transportowa państwa zakłada modernizację linii magistralnych.

Na terenie Miasta funkcjonują również instytucje okołobiznesowe, takie jak: banki, firmy ubezpieczeniowe, agencje zajmujące się obrotem nieruchomościami, czy doradztwem gospodarczym i prawnym. Dużą rolę w zakresie wsparcia przedsiębiorczości odgrywa Gminne Centrum Informacji. W ramach budowy potencjału gospodarczego Gminy w okresie 2006-2014 realizowanych było wiele projektów współfinansowanych z środków dostępnych w ramach funduszy UE, których celem było pobudzenie przedsiębiorczości oraz przyciągnięcie inwestorów.

Atrakcyjność Gminy potwierdzają liczne tytuły i wysokie miejsca w rankingach prestiżowych konkursów, takie jak:

1. Dziewiąte miejsce Gminy Mszczonów w rankingu gmin tygodnika WPROST, typujący samorzady w Polsce, gdzie żyje się najlepiej, sierpień 2015;
2. Dziesiąte miejsce gminy Mszczonów w ogólnopolskim Rankingu Samorządów dziennika "Rzeczpospolita", lipiec 2015;
3. Certyfikat Euro Gminy 2015, przyznawany jednostkom samorządu terytorialnego spełniającym wymagania najlepszych miast i gmin Unii Europejskiej;
4. "Gmina Fair Play 2014" - w kategorii miasteczko i małe miasto w XIII edycji konkursu;
5. Dziesiąte miejsce gminy Mszczonów w ogólnopolskim Rankingu Samorządów dziennika "Rzeczpospolita", lipiec 2015;

6. Certyfikat Euro Gminy 2015, przyznawanym jednostkom samorządu terytorialnego spełniającym wymagania najlepszych miast i gmin Unii Europejskiej;
7. Laureat "Perły Samorządu. Nowoczesna Gmina. Nowoczesne Miasto" 2014;
8. Szóste miejsce gminy Mszczonów w ogólnopolskim Rankingu Samorządów dziennika "Rzeczpospolita", lipiec 2014;
9. Nagroda Główna w XII edycji konkursu " Gmina Fair Play 2013";
10. Tytuł Mazowieckiej Gminy na 5, w rankingu przygotowanym przez Studenckie Koło Narodowe Przedsiębiorczości i Analiz Regionalnych (SKN PAR) działające przy Instytucie Przedsiębiorstwa w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie;
11. Nagrody w konkursie pt." Budżet Równych Szans- Gender Budgeting dla Samorządów" organizowanym przez Biuro Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju w Polsce, pod honorowym patronatem Biura Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania oraz Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce;
12. Tytuł i certyfikat GMINA FAIR PLAY 2012;
13. Tytuł - Lider Gospodarki i Przedsiębiorczości - I edycja Konkursu Euro-Gmina, Euro-Powiat, Euro-Partner w województwie mazowieckim, 2011;
14. I miejsce dla Mszczonowa w kategorii "gminy miejskie i miejsko-wiejskie", 2011 Ranking Samorządów dziennika Rzeczpospolita;
15. Certyfikat Systemu Zarządzania Jakością ISO rok 2011, Polskie Centrum Badan i Certyfikacji;
16. Tytuł: „Krajowy Lider Innowacji i Rozwoju - 2010”, kategoria: Innowacyjny Projekt unijny. Podkategoria: gmina miejsko - wiejska, za projekt: „ Budowa kompleksu basenowego z wykorzystaniem źródeł termalnych w Mszczonowie”, 2010;
17. Wyróżnienie w rankingu Europejska Gmina, Europejskie Miasto w województwie mazowieckim 2010 r;
18. Polskie Centrum Badan i Certyfikacji: Certyfikat Systemu Zarządzania Jakością ISO rok 2010
19. Tytuł i certyfikat GMINA FAIR PLAY 2010;
20. Tytuł i certyfikat GMINA FAIR PLAY 2009;.
21. Laureat Rankingu Samorządów „Rzeczpospolitej” 2009 w kategorii „Najlepsza Gmina Miejska”
22. Wojewoda Mazowiecki: IX edycja ogólnopolskiego konkursu „SPOSÓB NA SUKCES” za zdobycie nagrody I stopnia w kategorii: inicjatywy na rzecz społeczności lokalnych za realizację inwestycji „Uruchomienie kompleksu basenów termalnych”;
23. Krajowa Izba Gospodarcza: GMINA FAIR PLAY 2008 przyznaje honorowe wyróżnienie w kategorii miasteczek i małych miast oraz Złotą Statuetkę Gminy Fair Play Gminie Mszczonów;
24. GMINA FAIR PLAY 2007 - honorowe wyróżnienie w kategorii miasteczek i małych miast
25. Tytuł GMINA FAIR PLAY 2007
26. Teraz Polska – Gmina Mszczonów 2007/08/09
27. Tytuł GMINA FAIR PLAY 2006 Złota Lokalizacja Biznesu ;
28. Tytuł GMINA FAIR PLAY 2005
29. Certyfikat Systemu Jakości ISO, rok 2005.
30. Profesjonalna Gmina Przyjazna Inwestorom ze znakiem jakości 2005;

31. Tytuł GMINA FAIR PLAY 2004;
32. Certyfikat Systemu Jakości ISO, rok 2003;
33. Certyfikat Systemu Jakości ISO, rok 2002.

Liczne wyróżnienia i certyfikaty to wyraz uznania nie tylko dla władzy lokalnej za ich działania na rzecz rozwoju gospodarczego Gminy, ale również potwierdzenie samego potencjału Gminy i jej roli w rozwoju całego regionu.

Gmina pozyskuje kolejne tereny inwestycyjne na swoim terenie i tym samym przyciąga kolejnych inwestorów. Na jej terenie zrealizowano inwestycje na kwotę ponad 1 mld EURO. Gmina przygotowała kolejne tereny inwestycyjne o powierzchni 18,5 ha, zlokalizowane na skrzyżowaniu DK: 8 i 50 w odległości 15 km od autostrady A2 i 40 km od lotniska im. Chopina w Warszawie.

11. SYTUACJA FINANSOWA GMINY

Dochody budżetu Gminy Mszczonów wzrosły o 30 % w ciągu 4 lat, wykazując 7,5 % dynamikę średnioroczną, z poziomu 40 613 433 PLN w 2010 r do 52 353 284 PLN w 2014 r. Biorąc pod uwagę plan na 2015 rok przewidujący wzrost dochodów do poziomu 56 676 096 PLN otrzymamy wzrost dochodów gminy Mszczonów o 40 % w latach 2010- 2015. Na tak wysoką dynamikę dochodów w latach 2010 – 2015 wpłynął, zarówno wzrost sumy pozyskiwanych środków unijnych, jak i wzrost dochodów podatkowych.

Dochody podatkowe ogółem wzrosły o 16,5 % w latach 2010- 2014, przy czym dynamika wzrostu dochodów podatkowych była zróżnicowana w omawianym okresie dla poszczególnych grup podatków. Subwencja oświatowa zasilająca budżet gminy Mszczonów z 7 323 390 PLN w 2010 r. wzrosła o 16.8 % w 2014 r. do 8 554 199 PLN. Dochody majątkowe wzrosły ponad trzykrotnie z poziomu 1 218 840 zł do poziomu 7 733 808 PLN w roku 2014. W 2015 r. zaplanowany jest dalszy wzrost dochodów majątkowych do 8 584 820 PLN , w tym 8 044 251 PLN jako dotacje oraz środki przeznaczone na inwestycje. Wydatki budżetu gminy Mszczonów z 44 271 313 PLN w 2010 r. wzrosły do kwoty 50 626 925 PLN w 2014 r. Wydatki gminy Mszczonów wzrosły o 14 % w ciągu 4 lat, wykazując dynamikę średnioroczną 3,5 %. Biorąc pod uwagę plan na 2015 rok przewidujący realizację wydatków na poziomie 59 987 465 PLN otrzymamy wzrost wydatków gminy Mszczonów o 35,5 % w latach 2010- 2015. Łącznie w latach 2010-2014 wydatki majątkowe budżetu gminy Mszczonów osiągnęły kwotę 48 204 843 PLN. Plan wydatków majątkowych na 2015 wynosi 17 140 565 PLN. W latach 2010- 2015 gmina Mszczonów zrealizuje wydatki majątkowe na poziomie 65 345 408 PLN, co oznacza średnioroczny 26 % udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem. Tak wysoki udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem jest możliwy dzięki nadwyżce operacyjnej powyżej 5 mln PLN w omawianym okresie oraz pozyskanym środkom unijnym w wysokości 14 411 925 PLN w latach 2010-2014. Zadłużenie gminy Mszczonów z tytułu zaciągniętych kredytów, pożyczek oraz wyemitowanych obligacji w latach 2010 - 2014 uległo zmniejszeniu z 20 825 247 PLN w 2012 r do kwoty 19 050 401 PLN. W 2014 r. budżet gminy Mszczonów wykazał nadwyżkę

w wysokości 1 726 259 PLN.⁵³. Tabela nr 17 prezentuje wartości dochodów i wydatków Gminy Mszczonów w latach 2010 – 2014 oraz plan na 2015 r.

Tabela 18 Dochody i wydatki budżetowe Gminy Mszczonów w latach 2010-2015

pozycja	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
dochody	40 613 433,34	45 659 373,06	46 599 545,97	48 700 959,72	52 353 284,14	56 676 096,65
wydatki	44 271 313,04	45 524 023,89	46 993 899,55	49 479 143,81	50 626 925,11	59 987 464,85

* Prognoza na 2015 rok wg Uchwały NR XII/70/15 Rady Miejskiej w Mszczonowie z dnia 26 sierpnia 2015 roku zmieniająca Uchwałę Budżetową Gminy Mszczonów na rok 2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy Mszczonów za lata 2010- 2014 z Urzędu Miejskiego w Mszczonowie

W badanym okresie widać systematycznie wzrastającą kwotę dochodów budżetu Gminy. W 2014 r. budżet gminy Mszczonów wykazał nadwyżkę w wysokości 1 726 259 PLN. Plan budżetu Gminy na 2015 rok przewiduje wzrost dochodów do 56,7 mln PLN. Według założeń Wieloletniej Prognozy Finansowej (WPF)⁵⁴ w roku 2016 nastąpi spadek dochodów Gminy do poziomu ok. 46,76 mln PLN. Ustabilizuje się również poziom wydatków. Jednocześnie rok 2015 będzie rokiem przejściowym (z uwagi na brak dostępnych środków z Funduszy UE), w którym wydatki będą wyższe od dochodów. WPF przewiduje, że po roku 2016 dochody Gminy ponownie zaczną rosnąć, by osiągnąć w 2023 roku poziom 53,7 mln PLN. Spadek, który został zaprezentowany w WPF jest spowodowany nieuwzględnieniem w tym dokumencie środków pochodzących z Funduszy UE, z których Gmina będzie korzystać. Ujęte w WPF wydatki majątkowe należy interpretować jako wydatki, które będą stanowiły wkład własny Gminy w projektach realizowanych z środków UE.

Tabela 19 Wieloletnia Prognoza Finansowa – prognozowane dochody i wydatki w latach 2016-2023

pozycja	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
dochody	46 760 699	47 904 686	48 842 780	48 799 635	49 775 627	51 171 120	52 286 561	53 722 292
wydatki	44 720 669	45 484 686	46 791 649	46 499 635	46 775 627	48 099 120	49 286 561	51 322 292

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Mszczonów na lata 2015-2023 – Powyższa tabela nie uwzględnia dochodów w postaci środków z Funduszy UE.

12. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE I OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA

Podmiotami odpowiedzialnymi za utrzymanie porządku i bezpieczeństwa publicznego na terenie Gminy jest Komisariat Policji w Mszczonowie oraz Komenda Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Żyrardowie oraz jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych. Na terenie Gminy Mszczonów działa 8

⁵³ Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetu Gminy Mszczonów za rok 2014 z Urzędu Miejskiego w Mszczonowie

⁵⁴ Źródło: Uchwała NR XI/60/15 Rady Miejskiej w Mszczonowie z dnia 27 lipca 2015 zmieniająca Wieloletnią Prognozę Finansową Gminy Mszczonów

jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, tj. w Mszczonowie, Zbizoży, Wręczy, Grabcach-Towarzystwo, Bobrowcach, Osuchowie, Piekarach, Nosach-Poniatkach, które są zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym. Ochotnicza Straż w Mszczonowie jest włączona w strukturę Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Posiada wyposażenie umożliwiające podejmowanie działań przy: zwalczaniu np. pożarów wewnętrznych (sprzęt ochrony dróg oddechowych), niesieniu kwalifikowanej pierwszej pomocy i zwalczaniu skutków miejscowych zagrożeń (wypadków drogowych) dzięki zestawom hydraulicznym do ratownictwa technicznego. Ponadto w jednostkach w gminie jest 5 młodzieżowych drużyn pożarniczych. We wszystkich jednostkach działa łącznie 268 strażaków ratowników. Wszystkie jednostki posiadają sprawne samochody strażackie - łącznie 15 szt., jak też sprawny sprzęt gaśniczy. Wyjazdowość jednostek uwarunkowana jest potrzebami, a także mobilnością jednostki, stanem wyposażenia i przygotowaniem do prowadzenia działań ratowniczych z danego zakresu. Strażacy biorący udział w akcjach ratowniczo-gaśniczych posiadają aktualne badania lekarskie, przeszkolenie BHP oraz ubezpieczenia, a kierowcy pojazdów aktualne badania psychotechniczne i uprawnienia do prowadzenia pojazdów uprzywilejowanych. Należy dodać, iż w celu doskonalenia umiejętności ratowniczych, jednostki OSP biorą udział w zawodach sportowo-pożarniczych zarówno gminnych jak i powiatowych. W 2014r. przeszkolonych zostało 58 strażaków. Były to szkolenia podstawowe ratowników biorących bezpośredni udział w działaniach ratowniczych, kurs udzielania pierwszej pomocy medycznej dający tytuł ratownika, kurs naczelników i dowódców, kurs kierowania ruchem drogowym, kurs ratownictwa technicznego, kurs z zakresu: Lotnicze Pogotowie Ratunkowe a także certyfikacja ratownictwa technicznego. Bezpieczeństwo stanowi ważny element w działaniach lokalnej władzy, która skoncentrowana jest na współpracy z jednostkami Straży pożarnej i Policji. Wynikiem tej współpracy i jest spadek liczby przestępstw na terenie Gminy. Według danych policji (obejmujących łączne statystyki wydarzeń z terenu Gminy) wynika, iż ogólna liczba popełnionych przestępstw zaistniałych w 2014 roku była niższa od roku poprzedniego, co świadczy o wzroście bezpieczeństwa na terenie Gminy.

Tabela 20 Przestępstwa kryminalne odnotowane w latach 2010-2014

rok	miasto					tereny wiejskie				
	mienie	życie i zdrowie	drogowe	pozostałe	razem	mienie	życie i zdrowie	drogowe	pozostałe	razem
2010	101	8	65	72	246	109	3	60	26	198
2011	112	4	80	32	228	130	5	62	27	224
2012	157	11	96	105	369	111	3	59	33	206
2013	159	4	110	95	368	129	7	69	44	249
2014	143	6	93	99	341	103	1	73	96	273

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Mszczonowie

Zaznaczyć jednak należy, iż w ogólnej liczbie przestępstw wzrósł udział przestępstw drogowych oraz przestępczości gospodarczej. W 2014 roku odnotowano 166 zdrażeń drogowych (179 w 2013). Według danych PSP w Żyrdardowie w roku 2014 na terenie Gminy Mszczonów odnotowano spadek ilości pożarów w stosunku do wzrostu ilości miejscowych zagrożeń. W 2014 roku w Mszczonowie zanotowano 126 zdarzeń z czego 68 stanowiły wyjazdy do miejscowych zagrożeń, zaś 48 do pożarów. Pozostałe 10 zanotowanych zdarzeń to alarmy fałszywe.

13. ANALIZA SWOT

Tabela 21 Analiza SWOT

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Dogodne położenie w Polsce i województwie (bliskość większych aglomeracji); • Dobre skomunikowanie z większymi ośrodkami miejskimi (drogowe, kolejowe); • Atrakcyjność przyrodnicza; • Zasoby wód geotermalnych; • Istnienie potencjału inwestycyjnego w obszar turystyki wypoczynkowej; • Istnienie na terenie Gminy zabytków i dóbr kultury oraz terenów atrakcyjnych turystycznie; • Tereny inwestycyjne, dostępna oferta inwestycyjna; • Znaczne obszary Gminy posiadające Plan Zagospodarowania Przestrzennego; • Dobrze rozbudowana infrastruktura oświatowa, obecność szkół do poziomu szkół średnich; • Położenie w regionie o dobrze rozwiniętym rolnictwie, ogrodnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym; • Aktywna polityka społeczna w tym prorodzinna; • Duża aktywność organizacji pozarządowych oraz mieszkańców-znaczny potencjał ludzki; • Potencjał do korzystania z OZE; • Wysoki poziom wykorzystania środków zewnętrznych; • Dobra przestrzeń rolnicza z przewagą gleb klasy IV i lokalnie III; • Istnienie warunków naturalnych sprzyjających podjęciu produkcji zdrowej żywności; • Obszary inwestycyjne dobrze skomunikowane z drogami krajowymi; • Aktywność inwestycyjna władz Gminy; • Ośrodek logistyczny o silnej pozycji w regionie i kraju; • Wysoka aktywność gospodarcza - wysoki udział sektora prywatnego w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych w Gminie; • Istnienie na terenie Gminy naturalnych zasobów/surowców. • Istnienie instytucji wsparcia otoczenia biznesu 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczająca liczba miejsc pracy; • Migracja osób wykształconych (wykształcenie wyższe); • Ubożenie społeczeństwa; • Brak wystarczającej liczby miejsc noclegowych i zaplecza gastronomicznego; • Niewystarczająca oferta turystyczna i rekreacyjna; • Niewystarczająca liczba miejsc przedszkolnych w placówkach publicznych na terenie Miasta Mszczonowa; • Istnienie barier architektonicznych w szkołach; • Brak odpowiedniej infrastruktury naukowo-dydaktycznej w szkołach, w tym ograniczony dostęp do szerokopasmowego internetu; • Niedostateczna infrastruktura obiektów kultury (np. brak dużej sali na potrzeby wydarzeń kulturalnych); • Niski poziom estetyki niektórych części Miasta Mszczonowa; • Brak doświadczenia w realizacji projektów PPP; • Duże rozdrobnienie powierzchni gospodarstw rolnych – do 5 ha; • Niewystarczająca infrastruktura wodno-kanalizacyjna oraz gazowa na terenach wiejskich Gminy; • Duże zanieczyszczenie powietrza w Mszczonowie; • Duży odsetek osób utrzymujących się z rolnictwa; • Utrzymujący się wskaźnik bezrobocia.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Zainteresowanie nowych podmiotów lokowaniem w Gminie inwestycji związanych z logistyką; • Rozwój specjalizacji regionu – jako przewaga konkurencyjna; • Bliskość terenów atrakcyjnych przyrodniczo; • Wzrost poziomu dostępnych funduszy zewnętrznych; • Wzrost zainteresowania inwestowaniem w Gminie wśród inwestorów zewnętrznych; • Rozwój sektora ekonomii społecznej; • Międzypokoleniowe Centrum Integracji Społecznej (RPO WM); • Wzrost zainteresowania wykorzystaniem OZE (fotowoltaika, elektrownie wiatrowe) i wsparcie udzielane na rzecz wykorzystania OZE; • Rozwój przemysłu „czasu wolnego”; • Rozwój turystyki zdrowotnej z uwagi na starzejące się społeczeństwo jako jedna z grup docelowych działań Gminy w zakresie rozwoju turystyki zdrowotnej; • Rosnąca popularności turystyki zdrowotnej (SPA, Wellness), wzrost dbałości o zdrowie; • Ograniczona liczba obiektów geotermalnych z funkcjami leczniczymi (rehabilitacyjnymi) na terenie Polski centralnej; • Ciągłe poprawiający się stan infrastruktury transportowej na terenie Gminy; • Wsparcie z środków zewnętrznych inicjatyw kooperacyjnych producentów rolnych; • Rozwój bazy turystycznej, w tym hotelowej w ramach prywatnych inwestycji; • Powstawanie coraz większych gospodarstw rolnych, będących w stanie podjąć skuteczną konkurencję na rynku krajowym i zagranicznym. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bliskość aglomeracji Warszawskiej (migracje mieszkańców); • Narastający ruch drogowy (degradacja środowiska naturalnego, hałas, zanieczyszczenie powietrza); • Duża konkurencja w pozyskiwaniu środków zewnętrznych; • Ograniczone środki budżetowe; • Rosnące bezrobocie w sąsiednich gminach; • Odływ wykształconych mieszkańców; • Starzejące się społeczeństwo / pogłębiająca się niekorzystna sytuacja demograficzna; • Zmniejszająca się liczba mieszkańców; • Niedostateczny rozwój mieszkalnictwa/budownictwa mieszkaniowego pod wynajem; • Niewystarczająca identyfikacja regionu mazowieckiego jako atrakcyjnego turystycznie; • Ciągłe niedostateczna popularność ośrodków Wellness w Polsce; • Zbyt długi okres zwrotu OZE; • Niska opłacalność produkcji rolnej; • Niewystarczające środki finansowe Gminy na realizację inwestycji w rozwój infrastruktury turystycznej i transportowej.

Powyższa analiza wskazuje na kilka potencjałów rozwojowych Gminy, szczególnie w dwóch obszarach:

1. Gospodarczym: duży potencjał, uwarunkowany położeniem w centralnej części Polski, bliskość najważniejszych dróg tranzytowych (S8, DK 50 oraz A2), jak również potencjalnie duży zasób obszarów inwestycyjnych.
2. Turystycznym: położenie w bezpośredniej bliskości terenów atrakcyjnych przyrodniczo oraz ze względu na potencjał płynący z zasobów wód geotermalnych. Do mocnych stron należy z pewnością stosunkowo dobrze rozwinięta infrastruktura edukacyjna, silne tradycje rolnicze, jak również aktywność gospodarcza mieszkańców.

Niewątpliwymi słabościami i czynnikami hamującymi rozwój Gminy mogą być m.in.: niewykorzystany potencjał płynący z wód geotermalnych, problemy demograficzne, głównie: starzenie się społeczeństwa oraz zmniejszająca się liczba mieszkańców, a także czynniki funkcjonalne jak niedostateczna estetyka niektórych części Gminy, jak również niewystarczająca baza noclegowa. Powyższe czynniki mogą wpływać negatywnie na rozwój Gminy i sytuacji na lokalnym rynku pracy. Należy również podkreślić, że niektóre obiekty zabytkowe nie są dostępne dla turystów. Przewyciężenie tych uwarunkowań wyzwoli nowe impulsy rozwojowe Gminy Mszczonów.

Bliskość dużych ośrodków miejskich, szczególnie Warszawy, oddziałuje również na lokalny rynek pracy i odpływ mieszkańców, w tym szczególnie ludzi najlepiej wykształconych, którzy w Warszawie poszukują lepiej płatnej pracy, lub adekwatnej do posiadanych kwalifikacji.

Spis rysunków

- Rysunek 1 Herb Mszczonowa
- Rysunek 2 Mapa położenia Miasta Mszczonowa na tle szlaków komunikacyjnych w Gminie
- Rysunek 3 Prognoza demograficzna GUS dla powiatu żyrardowskiego do 2035 roku
- Rysunek 4 Piramida wieku mieszkańców Mszczonowa 2014
- Rysunek 5 Urodzenia i zgodny w gminie Mszczonów w latach 2008-2014
- Rysunek 6 Główne zbiorniki wód podziemnych w Polsce
- Rysunek 7 Cele krajowych wyjazdów turystycznych w 2013 roku
- Rysunek 8 Liczba dzieci w gminnych placówkach przedszkolnych w latach 2010 – 2015
- Rysunek 9 Liczba dzieci uczestniczących w roku szkolnym 2014/2015 w różnych formach edukacji przedszkolnej
- Rysunek 10 Liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach w latach 2010 - 2015
- Rysunek 11 Podstawowa sieć drogowa i kolejowa w Gminie Mszczonów i okolicy

Spis tabel

- Tabela 1 Liczba mieszkańców w Gminie Mszczonów w latach 2010-2014
- Tabela 2 Liczba mieszkańców w Gminie Mszczonów w latach 2010-2014 wg wieku
- Tabela 3 Przyrost naturalny w Gminie w latach 2010-2014
- Tabela 4 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru regon w latach 2010-2014
- Tabela 5 Bezrobocie w Gminie Mszczonowie w latach 2010-2014
- Tabela 6 Wybrane dane dot. struktury bezrobocia w Gminie Mszczonów w latach 2010-2014
- Tabela 7 Korzystający z obiektów noclegowych w Mszczonowie
- Tabela 8 Liczba dzieci zameldowanych na terenie Gminy w latach 2010-2014
- Tabela 9 Liczba stosunków pracy nauczycieli w podziale na stopnie awansu zawodowego w latach 2011 - 2015 wg danych SIO (stan na 10 września)
- Tabela 10 Osiągnięcia uczniów kończących szkoły podstawowe w roku 2015
- Tabela 11 Osiągnięcia uczniów kończących gimnazja w roku 2015
- Tabela 12 Dochody i wydatki gminy a wydatki oświatowe
- Tabela 13 Średnie zatrudnienie w instytucjach oświatowych w roku szkolnym 2014/2015
- Tabela 14 Pomoc społeczna w Gminie Mszczonów
- Tabela 15 Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w Gminie Mszczonów w latach 2010-2014
- Tabela 16 Długość czynnej sieci gazowej w Gminie Mszczonów na tle powiatu w 2013 roku
- Tabela 17 Zużycie gazu w Gminie Mszczonów na tle powiatu w 2013 roku
- Tabela 18 Dochody i wydatki budżetowe Gminy Mszczonów w latach 2010-2015
- Tabela 19 Wieloletnia Prognoza Finansowa – prognozowane dochody i wydatki w latach 2016-2023
- Tabela 20 Przestępstwa odnotowane w latach 2010-2014
- Tabela 21 Analiza SWOT

Uzasadnienie

Zgodnie z art.18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U z 2016r. poz. 446) do wyłącznej kompetencji rady gminy należy uchwalenie programów gospodarczych, do których zaliczamy strategię rozwoju gminy. Strategia jest podstawowym dokumentem długookresowej polityki gminy. Celem Strategii jest określenie najważniejszych kierunków rozwojowych, wskazanie wizji, celów strategicznych i operacyjnych, zadań strategicznych oraz sposobów ich realizacji przez gminę w najbliższych latach. Strategia stanowi również niezbędny dokument w kontekście perspektywy finansowej 2014-2020 UE, bowiem już pierwsze nabory wniosków o dofinansowanie projektów ze środków unijnych określają wymogi w zakresie przedłożenia zgodności projektu z dokumentem strategicznym Gminy.

Dla przedmiotowego dokumentu przeprowadzono zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach na oddziaływanie na środowisko (Dz. U. z 2016r. poz. 353) strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko. W związku z ogłoszeniem o przystąpieniu do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w tym sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko aktualizacji „Strategii Rozwoju Gminy Mszczonów na lata 2015-2020 z perspektywą do roku 2025” nie wpłynęły żadne wnioski. W ramach konsultacji Prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu „Strategia Rozwoju Gminy Mszczonów na lata 2015-2020 z perspektywą do 2025 roku” nie zgłoszono uwag i wniosków.

W świetle powyższego podjęcie uchwały w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Mszczonów na lata 2015-2020 z perspektywą do 2025 roku jest uzasadnione.